

Lietuvos Respublikos elektros energijos ir gamtinių dujų rinkų metinė ataskaita Europos Komisijai

Parengė:

Valstybinė energetikos reguliavimo taryba

Vilnius, 2023

TURINYS

1. PRATARMĖ	7
2. PAGRINDINIAI POKYČIAI DUJŲ IR ELEKTROS SEKTORIUOSE	9
2.1. Rinkos plėtra ir priežiūra	9
• Elektros energetikos rinka	9
• Gamtinių dujų rinka.....	10
2.2. Švarios energijos paketo įgyvendinimas	11
3. ELEKTROS RINKA	15
3.1. Tinklo reguliavimas ir techninis funkcionavimas	15
• Veiklų atskyrimas.....	15
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies j punktas: Kryžminis subsidijavimas 15	
• Tinklo plėtra ir optimizavimas.....	15
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies k punktas: Investicijų planai.....	15
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies l punktas: Išmaniojo tinklo plėtra	17
• Tinklų tarifai	18
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: tinklų tarifų nustatymo raida	18
• Saugumo ir patikimumo reguliavimas	23
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies m punktas: Saugumo ir patikimumo standartai.....	23
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 10 dalis: Perkrovų valdymas	26
• Paklausos ir pasiūlos balanso stebėseną	27
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies v punktas: Investicijos į gamybos ir saugojimo pajėgumus, susijusius su tiekimo saugumu	27
• Tarpvalstybiniai klausimai	30
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies w punktas: Techninis bendradarbiavimas tarp ES ir trečiųjų šalių perdavimo sistemos operatorių	30
• Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas.....	30
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 7 dalis: Tinklų kodeksai	30
• Apkrovos prijungimas	30
• Reikalavimai generatoriams	30
• Aukštos įtampos nuolatinės srovės jungtys	30
• Eksploatavimas	31
• Avarijų šalinimas ir veikimo atkūrimas.....	31
• Prognozuojamo pralaidumo paskirstymas.....	31
• Pajėgumų paskirstymas ir perkrovų valdymas.....	31
• Elektros energijos balansavimas	32
3.2. Konkurencijos skatinimas ir rinkos funkcionavimas.....	32
3.2.1. Didmeninė rinka	32
• Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra	32
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies n ir o punktai	32
3.2.2. Mažmeninė rinka.....	37
• Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo efektyvumo ir konkurencijos priežiūra	37
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Rinkos atvėrimas ir konkurencija	37

• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Kainos buitiniams vartotojams	38
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Išankstinio apmokėjimo sistema	40
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Dinaminės kainos sutartys	41
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Išmaniųjų skaitiklių naudojimas	41
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Elektros energijos tiekėjo keitimo indeksas	41
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Mokesčiai už techninės priežiūros paslaugas.....	42
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Elektros energijos kainos buitiniams vartotojams ir didmeninės elektros energijos kainos ryšys	42
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Konkurencijos iškraipymas ar apribojimas.....	44
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies s punktas, 5 straipsnio 1 dalis: Konkurencingos kainos.....	45
• VARTOTOJŲ APSAUGA IR KREIPIMŪSI NAGRINĖJIMAS	45
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Namų ūkio vartotojų skundai	45
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Vartotojų atjungimas nuo elektros energijos tinklo.....	45
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies p punktas: Konkurenciją ribojanti sutartinė praktika	46
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 2 dalis ir 59 straipsnio 1 dalies s punktas: Pažeidžiamų ir energijos nepriteklių patiriančių vartotojų apsauga	46
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 3, 4 dalis ir 59 straipsnio 1 dalies s punktas: Intervencija nustatant pažeidžiamų namų ūkio vartotojų elektros energijos kainas ...	48
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies t punktas: Duomenys apie klientų suvartojimą.....	48
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies y punktas ir 14 straipsnis: Tiekėjų pasiūlymų palyginimo priemonės prieinamumas	49
• Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies z punktas: Kliūtys ir apribojimai savo pasigamintos elektros energijos vartojimui ir piliečių energetikos bendrijų plėtojimui	49
4. DUJŲ RINKA.....	51
4.1. Tinklo reguliavimas.....	51
• Tinklo ir SGD tarifai prisijungimui ir prieigai.....	51
○ Ataskaita apie atitinkamas naujas tarifų reguliavimo nuostatas	51
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies a punktas ir 6 dalies a punktas	51
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies s ir n punktai	55
• Balansavimas.....	56
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 6 dalies b punktas	56
• Tarpvalstybiniai klausimai	57
• Prieiga prie tarpvalstybinės infrastruktūros, įskaitant paskirstymą ir perkrovos valdymą: Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 6 dalies c punktas, 41 straipsnio 9 ir 10 dalys	57
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 11 dalis	58
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies c punktas.....	58
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies g punktas.....	58

• Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas	59
• Pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodeksas	59
• Perdavimo tinklų balansavimo kodeksas	59
• Sistemų sąveikos ir duomenų mainų tinklų kodeksas.....	59
• Tarifų tinklo kodeksas	59
4.2. Konkurencijos skatinimas ir rinkos funkcionavimas.....	60
4.2.1. Didmeninė rinka.....	60
• Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra	60
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies i punktas	60
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies j punktas	61
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies k ir l punktai.....	61
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies u punktas	62
4.2.2. Mažmeninė rinka	63
• Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra	63
• Vartotojų apsauga ir ginčų sprendimas	66
• Priedo I laikymasis (Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies o punktas)	66
• Prieigos prie vartotojų duomenų užtikrinimas (Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies q punktas, Priedo I h punktas).....	67
• Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 11 dalis, 4 dalies e punktas	67
4.3. Tiekimo saugumas	68
• 41 straipsnio 1 dalies t punktas	68
• 41 straipsnio 1 dalies h punktas.....	68
• Pasiūlos ir paklausos pusiausvyros priežiūra.....	68
• Pikinio poreikio ar tiekėjų trūkumo padengimo priemonės	69

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kainų viršutinės ribos 2022-2023 m. (ct/kWh).....	19
2 lentelė. Izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo užtikrinimui reikalingų įrenginių apimtys 2023 metams	20
3 lentelė. VIAP lėšų biudžetas ir kainos 2021 - 2023 m.....	21
4 lentelė. AB „Energijos skirstymo operatorius“ 2023 m. ir 2022 m. naudojimosi elektros tinklais paslaugos kainų palyginimas	21
5 lentelė. Įkainiai už 1 m elektros tinklo nutiesimą ir 1 kW leistinosios naudoti galios įrengimą ar padidinimą (100 proc.*), projekto parengimo įkainis (kai projektą rengia operatorius) ir maksimali kompensuojama projektavimo kaina, Eur be PVM.....	22
6 lentelė. Gautos perkrovos pajamos 2022-01-01-2022-12-31 laikotarpiu.....	26
7 lentelė. Gautų perkrovos pajamų panaudojimas 2022-01-01 - 2022-12-31 laikotarpiu.....	26
8 lentelė. Sukauptų perkrovos pajamų panaudojimas.....	27
9 lentelė. Visuomeninio elektros energijos tiekėjo paslaugos, kurioms taikoma išankstinio apmokėjimo sistema.....	40
10 lentelė. AB „Amber Grid“ 2019-2023 m. gamtinių dujų perdavimo ilgalaikių perdavimo paslaugų kainos	52
11 lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus skirstymo pajamų viršutinių ribų dinamika, tūkst. Eur, 2019-2023 m.	53
12 lentelė. Pagrindiniai gamtinių dujų tinklo techniniai rodikliai.....	59
13 lentelė. Didmeninės gamtinių dujų tiekimo rinkos struktūra 2014-2022 m., GWh.....	60
14 lentelė. Gamtinių dujų didmeninės rinkos rodikliai 2016-2022 m.	62
15 lentelė. Patvirtinti papildomos dedamosios prie gamtinių dujų skirstymo paslaugos kainų kompensavimo dydžiai ir gamtinių dujų tiekimo kainos, susijusios su gamtinių dujų įsigijimo sąnaudomis, dalies kompensavimo dydžiai	64
16 lentelė. Gamtinių dujų tarifai buitiniams vartotojams (Eur su PVM/m ³)	64
17 lentelė. Mažmeninės rinkos rodikliai (buitiniai vartotojai)	65
18 lentelė. Mažmeninės rinkos rodikliai (nebuitiniai vartotojai)	66
19 lentelė. Vartotojų apsaugos rodikliai	67
20 lentelė. Perdavimo sistema transportuoti gamtinių dujų kiekiai 2021-2024 m. (MWh) ...	69

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

1 pav. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius elektros sektoriuje 2022 m.	9
2 pav. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius elektros sektoriuje 2021 m.	9
3 pav. 2022 m. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius	10
4 pav. ENS ir šio rodiklio minimalus lygis, MWh.....	24
5 pav. AIT ir šio rodiklio minimalus lygis, min.	24
6 pav. SAIDI ir šio rodiklio minimalus lygis, min. vartotojui	25
7 pav. SAIFI ir šio rodiklio minimalus lygis, kartai vartotojui	25
8 pav. AEI struktūra pagal įrengtąją galią 2020-2022 m., MW	29
9 pav. Gaminančių vartotojų skaičius ir suminė elektrinių įrengtoji galia.....	29
10 pav. Elektros energijos gamyba, importas, eksportas ir bendras šalies elektros energijos poreikis 2019-2022 m.	35
11 pav. Elektros pardavimų rinkos struktūra elektros biržoje pagal įmones, proc., 2020-2022 m. 36	
12 pav. Elektros pirkimų rinkos struktūra elektros biržoje pagal nepriklausomus tiekėjus, proc., 2020-2022 m.	36
13 pav. Mažmeninės rinkos pardavimo struktūra pagal tiekėjus, proc., 2021-2022 m.	37
14 pav. Visuomeninė elektros energijos kaina 2021 II pusm. -2023 II pusm. (ct/kWh be PVM)	40
15 pav. 2017-2022 m. metinis pakeistų tiekėjų indeksas buitinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį laisvoje rinkoje ir buitinių vartotojų rinkoje pagal apskaitos taškus, proc.	42
16 pav. 2020 m. I pusm. – 2023 m. I pusm. elektros energijos rinkos kainos dalis (proc.) visuomeninėje elektros energijos kainos viršutinėje riboje.....	43
17 pav. 2020 m. I pusm. – 2022 m. II pusm. elektros energijos rinkos vidutinės kainos (ct/KWh) pokytis namų ūkio vartotojams ir elektros energijos vidutinės kainos (ct/KWh) pokytis Nord Pool biržoje	44
18 pav. 2022 m. gautų kreipimūsi elektros sektoriuje pasiskirstymas (proc.) pagal kreipimosi pobūdį	45
19 pav. Elektros energijos persiuntimo nutraukimai dėl įsiskolinimo 2019-2022 metais	46
20 pav. Socialiai pažeidžiamų vartotojų skaičius 2018-2022 m.	48
21 pav. Gaminančių vartotojų, įsirengusių saulės elektrines, skaičius ir instaliuota galia	50
22 pav. AB „Energijos skirstymo operatorius“ gamtinių dujų skirstymo paslaugų kainos, Eur/MWh be PVM	53
23 pav. Gamtinių dujų tiekimo saugumo papildoma dedamoji prie gamtinių dujų perdavimo kainos	55
24 pav. Gamtinių dujų biržos dalyvių skaičius 2016-2022 m.	61
25 pav. Rinkos struktūra pagal nupirktus gamtinių dujų kiekius 2016-2022 m., GWh ir proc. .	63
26 pav. UAB „Ignitis“ buitinių vartotojų gamtinių dujų tarifo kintamosios dalies struktūra 2023 m. I pusm.	65
27 pav. UAB „Ignitis“ buitinių vartotojų gamtinių dujų tarifo pastoviosios dalies struktūra 2023 m. I pusm.	65
28 pav. 2022 m. gautų kreipimūsi dujų sektoriuje pasiskirstymas (proc.) pagal kreipimosi pobūdį	67

1. PRATARMĖ

2022 m. Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau – VERT) kaip Lietuvos energetikos reguliavimo institucija prisidėjo prie sprendimų integruojantis į vieningą Europos Sąjungos (toliau – ES) rinkos bei reguliavimo erdvę, skaidrių, nediskriminacinių, prognozuojamų veiklos sąlygų energetikos sektoriuje užtikrinimo ir vartotojų teisių ir teisėtų interesų apsaugos.

VERT suderino UAB „Energy Cells“ 200 MW elektros energijos kaupimo įrenginių investicinį projektą, kurio bendra vertė sudaro apie 100 mln. Eur. 83,3 % projekto vertės bus finansuojama iš ES finansinės paramos lėšų, likusi projekto vertės dalis (16,7 %) – iš bendrovės nuosavų ir (arba) skolintų lėšų. Projekto tikslas – užtikrinti izoliuoto darbo rezervo poreikį saugiomis ir autonominėmis techninėmis priemonėmis, suderinamomis su valstybės energetinio ir nacionalinio saugumo tikslais. Momentinį izoliuoto darbo elektros energijos rezervą Lietuvai iki sinchronizacijos užtikrinsianti elektros energijos kaupimo įrenginių sistema po sinchronizacijos bus naudojama iš atsinaujinančių energijos šaltinių gaminamos energijos integracijai. VERT pripažino AB „Litgrid“ 1 MW, 1 MWh energijos kaupimo įrenginių sistemą, sumontuotą 330/110/10 kV Vilniaus transformatorių pastotės (toliau – TP) teritorijoje ir prijungtą prie Vilniaus TP savųjų reikių 10 kV skirstyklos, integruotu perdavimo tinklo komponentu ir leido bendrovei turėti nuosavybės teise, taip pat plėtoti, valdyti arba eksploatuoti šią energijos kaupimo įrenginių sistemą kaip integruotą elektros tinklo komponentą. VERT nustatė, kad ši 1 MW, 1 MWh energijos kaupimo įrenginių sistema gali būti naudojama tik saugiam ir patikimam elektros energijos perdavimo veikimui užtikrinti ir negali būti naudojama elektros energetikos sistemai balansuoti ar elektros tinklo perkrovai valdyti.

VERT parengė metodiką, pagal kurią tinklų operatorius apskaičiuos kompensacijas vartotojams, kuriems elektros energijos persiuntimas atnaujinamas per ilgesnį nei Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatyme (toliau – EEĮ) nustatytą 6-72 val. laikotarpį.

Taip pat, įgyvendinant EEĮ, parengtos tvarkos nepriklausomų elektros energijos tiekėjų veiklos priežiūrai: Ūkio subjektų technologinio, finansinio ir vadybinio pajėgumo įvertinimo tvarkos apraše VERT numatė nepriklausomo elektros energijos tiekėjo veiklos rizikų valdymo gaires, pagal kurias veiklą vykdantys nepriklausomi elektros energijos tiekėjai turės parengti verslo rizikos valdymo planus ir pateikti juos VERT. Taip pat nepriklausomi elektros energijos tiekėjai įpareigoti skubiai informuoti VERT apie kilusias nenumatytas ar nesuvaldytas rizikas ir nurodyti, kaip bus reaguojama į šias rizikas ir kaip jos bus pašalinamos.

2020 m. gegužę priėmus EEĮ pataisas, pagal kurias vartotojai gali patys pasirinkti jiems tinkamiausią elektros energijos tiekėją, sėkmingai įgyvendinti du elektros energijos tiekimo rinkos atvėrimo (liberalizacijos) etapai (toliau – I ir II etapai), kurių metu iki 2023 m. gegužės 2 d. nepriklausomą elektros energijos tiekėją pasirinko 97 proc. (95 069 vartotojai) į I etapą patekusių vartotojų, kurių faktinis elektros energijos suvartojimas objekte ne mažesnis kaip 5 000 kWh per metus ir 94 proc. (696 630 vartotojai) į II etapą patekusių vartotojų, kurių faktinis elektros energijos suvartojimas objekte ne mažesnis kaip 1 000 kWh per metus. Dėl nestabilios elektros energijos kainų rinkos 2022 m. buvo nutarta III etapo vartotojams (suvartojantiems mažiau kaip 1000 kWh/metus) tiekėjo pasirinkimo ir sutarčių sudarymo terminą pratęsti iki 2026 m. sausio 1 d. Iš viso nepriklausomą elektros energijos tiekėją iki 2023 m. gegužės 2 d. pasirinko 70 proc. (1 208 312 vartotojų, iš viso I–III etapų vartotojų yra virš 1,717 mln.). Nuosekliai nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2026 m. sausio 1 d. atsisakoma monopolinių visuomeninio tiekėjo paslaugų ir kuriamos sąlygos aktyviai veikti elektros tiekėjams. Tačiau galutinio tarifo infrastruktūrinės dedamosios (monopolinės paslaugos) ir toliau bus nustatomos reguliuotojo, atsižvelgiant tiek į nacionalinius, tiek į ES teisės aktuose keliamus reikalavimus. VERT didesnę dėmesį turės nukreipti į tiekimo rinką – ar vartotojams paslaugos teikiamos skaidriais, nediskriminaciniais pagrindais, ar tiekėjai nepiktnaudžiauja savo dominuojančia padėtimi rinkoje. Tuo tikslu 2021 m. sukurta

nepriklausomų elektros energijos tiekėjų pasiūlymų palyginimo priemonė (toliau – skaičiuoklė), kuria vartotojai naudojami nemokamai ir gali palyginti nepriklausomų tiekėjų pasiūlymus. Atsižvelgus į Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimus vartotojams taikyti kompensacijas siekiant suvaldyti elektros energijos kainų šuolį, skaičiuoklė 2022 m. buvo modernizuota siekiant atspindėti nepriklausomų tiekėjų pasiūlymus su pritaikytomis kompensacijomis, o 2023 m. atnaujinimai atliekami siekiant sudaryti galimybes vartotojams palyginti kintamosios elektros energijos kainos sutarčių pasiūlymus.

2022 m. gegužę priimti Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo pakeitimai, kuriais patvirtinta nauja Jūrinės teritorijos naudojimo atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai konkursų (toliau – Konkursas) schema, pagal kurią būtų organizuojami Konkursai leisti naudoti jūrinę teritoriją už elektrinių plėtros vystymo mokestį, t. y. netaikant skatinimo. Konkursus pavesta organizuoti VERT. Tuo tikslu VERT patvirtino Konkursų organizavimo ir leidimų naudoti jūrinės teritorijos dalis atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai išdavimo tvarką ir 2023 m. kovo 30 d. paskelbė informaciją apie Konkursą. Šio Konkurso laimėtoją planuojama skelbti 2023 m. rugsėjo mėn. Konkursą, taikant skatinimo priemones, numatoma skelbti 2023 m. rugsėjo 1 d. Tikimasi, kad pirmosios jūrinio vėjo elektrinės pradės veikti 2028–2030 m.

Gamtinių dujų sektoriuje VERT toliau tęsė bendradarbiavimą regioninėje gamtinių dujų rinkos koordinavimo darbo grupėje (*angl. Regional Gas Market Coordination Group – RGMCG*) dėl bendros Baltijos šalių ir Suomijos gamtinių dujų rinkos, siekiant sukurti bendrą Lietuvos ir FINESTLAT (Suomijos, Estijos, Latvijos) šalių perdavimo paslaugų kainų zoną ir tarp sisteminio kompensavimo mechanizmą (*angl. the Inter-TSO Compensation mechanism – ITC*). 2021 m. pabaigoje 4 šalių gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriai (toliau – PSO) parengė ir pateikė nacionalinės reguliavimo institucijoms susitarimo projektą dėl regioninės dujų perdavimo sistemos įleidimo tarifo ir tarpusavio kompensavimo mechanizmo (toliau – ITC susitarimas) tarp Suomijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos PSO. Atitinkamų šalių nacionalinės reguliavimo institucijos išnagrinėjo pateiktą ITC susitarimą, tačiau negavo pakankamo pagrindimo iš PSO, kad siūlomas ITC susitarimas užtikrina PSO sąnaudų kompensavimo tvarką taip, kad nebūtų neigiamos įtakos PSO renkamoms pajamoms. Atsižvelgiant į tai, 2022 m. kovo mėnesį nacionalinės reguliavimo institucijos išsiuntė PSO raštą su prašymu patikslinti ITC susitarimą taip, kad ITC užtikrintų PSO sąnaudų padengimą. PSO 2022 m. balandžio mėn. pateikė patikslintą ITC susitarimą, tačiau 2022 m. pasikeitusi geopolitinė situacija lėmė esminius gamtinių dujų rinkos pokyčius, dėl kurių ITC susitarimas, sukurtas remiantis kitomis prielaidomis apie rinkos funkcionavimą, nebeatitiko esamos situacijos ir negalėjo teikti naudos visoms dalyvaujančioms šalims. Atsižvelgdami į tai, 2022 m. spalio 12 d. Baltijos–Suomijos nacionalinių reguliavimo institucijų pirmininkai sutarė atidėti Baltijos–Suomijos gamtinių dujų rinkos sujungimą, numatydami, kad sujungimas gali įvykti ne anksčiau kaip 2024 m. spalio mėnesį.

2022 m. gegužę pradėjus veikti Lietuvos ir Lenkijos dujotiekio jungčiai GIPL (*angl. Gas Interconnection Poland-Lithuania*), Baltijos valstybės ir Suomija tapo integruotos į vieningą ES gamtinių dujų rinką. GIPL dujotiekis kartu su Klaipėdos suskystintųjų gamtinių dujų (toliau – SGD) terminalu tapo energetinį saugumą užtikrinančia infrastruktūra ne tik Lietuvai, bet ir Lenkijai bei visam Baltijos regionui. GIPL tapo svarbus ne tik tiekimo saugumo prasme, bet ir SGD terminalo panaudojimo prasme, o maksimalus SGD terminalo panaudojimas mažina naštą dėl dujų saugumo dedamosios. VERT peržiūrėjus SGD terminalo kainodarą, priimtas sprendimas, kad nuo 2022 m. gegužės 1 d. SGD terminalo kainodara nustatoma kaštais grįstu tarifu, todėl nelieka SGD dedamojoje SGD terminalo (išlaikymo kaštų) dalies. Šis sprendimas lems, kad vartotojai per metus sutaupys 26 mln. Eur už SGD terminalo saugumo dedamąją.

2. PAGRINDINIAI POKYČIAI DUJŲ IR ELEKTROS SEKTORIUOSE

2.1. Rinkos plėtra ir priežiūra

- Elektros energetikos rinka

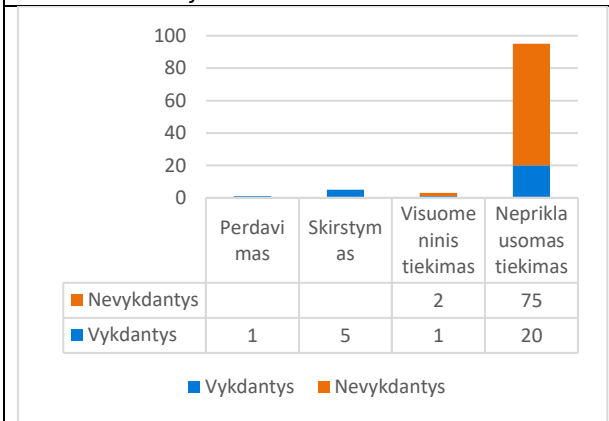
2022 m. Lietuvos elektros energetikos sistemoje (toliau – LEES) importuotas elektros energijos kiekis, lyginant su 2021 m., nežymiai padidėjo ir 2022 m. sudarė 87,5 proc. bendro elektros energijos poreikio šalyje (poreikis – 12,8 TWh). 2022 m. šalyje buvo pagaminta 4,25 TWh elektros energijos, elektros energijos importas sudarė 11,22 TWh, o eksportas – 2,65 TWh. Elektros energijos suvartojimas šalyje 2022 m. sudarė 12,04 TWh. Bendra įrengtoji galia elektrinėse 2022 m. didėjo ir siekė 4 279 MW (2021 m. – 3 667 MW).

Bendros tinklų investicijos 2022 m., lyginant su praėjusiais metais, didėjo: skirstymo sistemos operatoriaus (toliau – SSO) sudarė 240,10 mln. Eur (lyginant su 2021 m. didėjo 136,18 proc.), to paties laikotarpio PSO investicijos siekė 34,15 mln. Eur ir buvo 35,71 proc. mažesnės nei 2021 m. Maksimalus valandinis elektros energijos poreikis (neto) Lietuvoje 2022 m. siekė 2137 MWh (3,61 proc. mažiau, lyginant su 2021 m.), iš jų skirstomajame tinkle – 1883,20 MWh (5,37 proc. mažesnis, lyginant su 2021 m.).

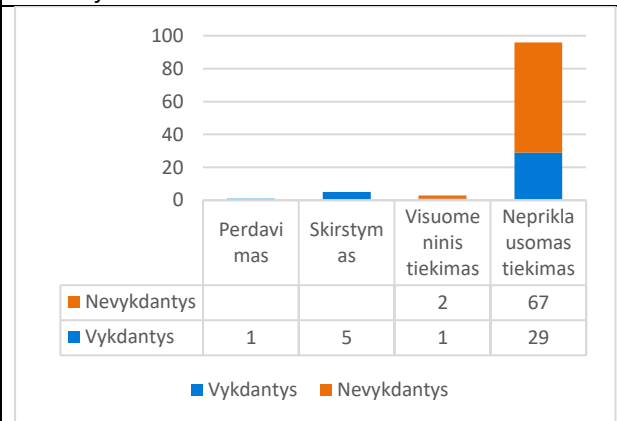
2022 m. elektros energetikos sektoriuje VERT reguliavimą taikė 5279 ūkio subjektų atžvilgiu. Tai apima licencijuojamas arba leidimais reguliuojamas nepriklausomo elektros energijos tiekimo, nepriklausomo elektros energijos telkimo, perdavimo, skirstymo, visuomeninio tiekimo ir elektros energijos gamybos veiklas, taip pat leidimus plėtoti gamybos pajėgumus. 2022 m. pabaigoje VERT išduotas licencijas turėjo: AB „Litgrid“ – elektros energijos PSO, AB „Energijos skirstymo operatorius“, AB „Achema“, AB „Lifosa“, AB „Akmenės cementas“ ir UAB „Dainavos elektra“ – SSO, UAB „Ignitis“ (buvęs UAB „Lietuvos energijos tiekimas“), AB „Lifosa“ ir AB „Akmenės cementas“ – visuomeniniai elektros energijos tiekėjai. 2022 m. 95 įmonės turėjo nepriklausomo elektros energijos tiekimo leidimus, iš jų 20 vykdė nepriklausomo elektros energijos tiekimo veiklą. 2023 m. balandžio 27 d. VERT panaikino leidimus vykdyti nepriklausomo elektros tiekimo veiklą 66 ūkio subjektams, kurie neatitiko 2022 metais atnaujintų reikalavimų, keliamų nepriklausomu elektros energijos tiekimu besiverčiantiems ūkio subjektams.

2022 m. pabaigoje 4113 ūkio subjektai (fiziniai ir juridiniai asmenys) turėjo VERT išduotus leidimus gaminti elektros energiją (be gaminančių vartotojų).

1 pav. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius elektros sektoriuje 2022 m.

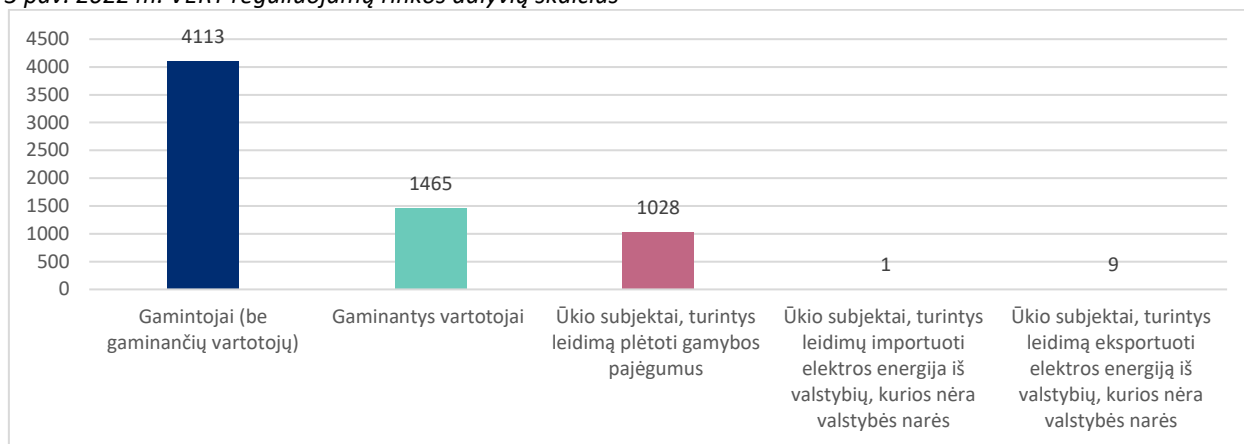

2 pav. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius elektros sektoriuje 2021 m.

Šaltinis – VERT.

3 pav. 2022 m. VERT reguliuojamų rinkos dalyvių skaičius

Šaltinis – VERT.

2022 m. buvo išduota 14 nepriklausomo elektros energijos tiekimo leidimų.

2022 m. VERT išdavė 810 leidimus vykdyti veiklą elektros energetikos sektoriuje, iš kurių 304 gaminti elektros energiją, 506 leidimų išduota plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus.

Kreipiantis dėl leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, be kitų privalomų dokumentų, reikalinga pateikti ir tinklų operatoriaus išduotų elektrinės išankstinių prijungimo prie energetikos tinklų sąlygų kopiją. VERT leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus nereikalingas gaminantiems vartotojams (nuo 2022 m. liepos 8 d.), taip pat jeigu asmuo numato statyti ar įrengti elektros energijos gamybos pajėgumus, kurių įrengtoji galia yra ne didesnė kaip 100 kW.

- Gamtinių dujų rinka

2022 metais VERT koregavo ir tikslino gamtinių dujų sektoriaus veiklą reguliuojančius teisės aktus. Buvo pakeisti (žr. daugiau 4.1. skyriuje „Tinklo reguliavimas“) šie teisės aktai:

- Valstybės reguliuojamų kainų gamtinių dujų sektoriuje nustatymo metodika;
- Vidutinės svertinės gamtinių dujų importo kainos nustatymo metodika;
- Suskystintų gamtinių dujų terminalo, jo infrastruktūros, jungties įrengimo bei pastoviosioms eksploatavimo sąnaudoms ir paskirtojo tiekėjo būtinojo suskystintų gamtinių dujų kiekio tiekimo pagrįstoms sąnaudoms kompensuoti skirtų lėšų administravimo tvarkos aprašas..

Sprendimas dėl bendros Lietuvos ir FINESTLAT šalių perdavimo paslaugų kainų zonos sukūrimo bei taikomo ITC mechanizmo 2022 m. nebuvo priimtas. 2022 m. spalio 12 d. Baltijos-Suomijos nacionalinių reguliavimo institucijų pirmininkai sutarė atidėti Baltijos-Suomijos gamtinių dujų rinkos sujungimą, numatydami, kad sujungimas gali įvykti ne anksčiau kaip 2024 m. spalio mėnesį.

VERT 2022 m. pritarė vidutiniškai 39 proc. didesnėms AB „Amber Grid“ perdavimo paslaugų kainoms, taikomoms nuo 2023 m. sausio 1 d. VERT, siekdama užtikrinti gamtinių dujų importo šaltinių tarpusavio konkurenciją, taip pat skatinti gamtinių dujų tiekėjų konkurenciją bei nesukurti papildomų rinkos barjerų naudoti SGD terminalo dujas, taip pat atsižvelgiant į FINESTLAT gamtinių dujų perdavimo kainų sprendimus, kuriais remiantis FINESTLAT bendros kainų zonos įleidimo taškuose yra nustatytos vienodos gamtinių dujų perdavimo kainos, nustatė 87,36 proc. sąnaudų priskyrimo proporciją įleidimo taškams ir 12,64 proc. proporciją išleidimo taškams. VERT, atsižvelgdama į tai, kad Klaipėdos SGD terminalas tapo pagrindiniu gamtinių dujų importo į Lietuvą šaltiniu, 2023 m. panaikino nuolaidą Klaipėdos įleidimo taške.

UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje 2022 m. buvo suprekiauta 6 946 553 MWh gamtinių dujų. Palyginti su 2021 m. laikotarpiu, UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje parduotas gamtinių dujų kiekis buvo 12,70 proc. mažesnis. 2022 m. didmeninėje gamtinių dujų rinkoje parduota ir (ar) suvartota 35 176 GWh gamtinių dujų, t. y. 47,51 proc. daugiau nei 2021 m., kai buvo parduota ir (ar) suvartota 23 846 GWh gamtinių dujų.

2022 m. importuotų gamtinių dujų apimtys siekė 36 078 GWh ir buvo 37,14 proc. didesnės nei 2021 m. 2022 m., palyginti su 2021 m., gamtinių dujų sektoriaus pardavimai padidėjo 61,21 proc., nuo 22 036 GWh iki 35 523 GWh. Gamtinių dujų sektoriuje VERT 2022 m. reguliavo 55 ūkio subjektus. Gamtinių dujų sektoriuje licencijuojama arba leidimais reguliuojama perdavimo, skirstymo, laikymo, suskystintų gamtinių dujų (SGD) pakartotinio dujinimo, tiekimo ir rinkos operatoriaus veikla. 2022 m. pabaigoje VERT išduotas licencijas turėjo: AB „Amber Grid“ – gamtinių dujų PSO, AB „Energijos skirstymo operatorius“, UAB „Intergas“, UAB „Gren Lietuva“, AB agrofirma „Josvainiai“, UAB „SG dujos“ – gamtinių dujų SSO, AB „Klaipėdos nafta“ – SGD pakartotinio dujinimo veiklą vykdanči įmonė, UAB „GET Baltic“ – gamtinių dujų rinkos operatorius. 51 įmonė turėjo gamtinių dujų tiekimo leidimus, iš jų 35 vykdė veiklą. 2022 m. buvo išduoti 16 gamtinių dujų tiekimo leidimai.

Gamtinių dujų sektoriaus (perdavimas, skirstymas, SGD pakartotinis dujinimas, tiekimas) pajamos 2022 m. sudarė 4 186 mln. Eur, t. y. buvo beveik 4,6 karto didesnės nei 2021 m. (913 mln. Eur) dėl išaugusios gamtinių dujų produkto kainos. 2022 m. SSO reguliuojamos veiklos pajamos buvo mažesnės nei 2021 metais, o perdavimo, SGD sistemų operatorių, tiekimo įmonių pajamos buvo didesnės nei 2021 m. Gamtinių dujų tiekimo įmonių pajamos didėjo dėl to, kad 2022 m. didėjo importuojamų gamtinių dujų (produkto), įsigyjamų pagal dvišalius sandorius ir biržose, kaina. 2022 m. gamtinių dujų sektoriuje iš viso investuota 30,6 mln. Eur, t. y. 34,3 mln. Eur, arba 52,85 proc. mažiau palyginus su 2021 m. (64,9 mln. Eur). Perdavimo veikloje nurodytu laikotarpiu buvo vystomi reikšmingi bendrojo intereso projektai (*angl. Project of common interest – PCI*) – GIPL ir ELLI (*angl. Enhancement of Latvia-Lithuania interconnection – ELLI*).

2.2. Švarios energijos paketo įgyvendinimas

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (toliau – Elektros direktyva arba Direktyva (ES) 2019/944) nuostatos buvo perkeltos į Lietuvos Respublikos įstatymus nuo 2022 m. sausio 1 d., tačiau dauguma poįstatyminių teisės aktų priimta 2022 m. Šiame skyriuje pateikiame pagrindinius su Švarios energijos paketu susijusius sprendimus.

Prekybos lankstumo paslaugomis tvarkos aprašas

Tikslas – reglamentuoti skirstymo tinklų operatoriaus AB „Energijos skirstymo operatorius“ (ESO) įsigyjamų lankstumo paslaugų tvarką.

VERT, įgyvendindama Švarios energijos paketo reikalavimus, patvirtino Prekybos lankstumo paslaugomis tvarkos aprašą, kuriuo vadovaudamasis ESO turi teisę įsigyti ir naudoti lankstumo paslaugas nuo 2023 m. sausio 1 d.

Aprašu pirmą kartą reglamentuojama ESO įsigyjamų lankstumo paslaugų tvarka. Elektros energetikos sistemos lankstumo paslaugos suprantamos kaip elektros energijos rinkos dalyvių teikiamos paslaugos, kurias skirstomųjų tinklų operatorius įsigyja, reaguodamas į lankstumo poreikį savo valdomuose elektros tinkluose ir siekdamas užtikrinti nepertraukiamą ir efektyvų elektros energijos skirstymo paslaugų teikimą.

Elektros energetikos sistemos lankstumas sudaro galimybę koreguoti elektros energijos gamybos ir vartojimo apimtį reaguojant į numatomus ar nenumatomus išorės veiksnius, tarp jų elektros energijos paklausos ir pasiūlos pokyčius bei kainų pokyčius elektros energijos rinkoje.

Prekybos su dažnio reguliavimu nesusijusiomis papildomomis paslaugomis tvarkos aprašas

Tikslas – reglamentuoti PSO AB „Litgrid“ įsigyjamų su dažnio reguliavimu nesusijusių papildomų paslaugų tvarką.

2022 m. patvirtintas PSO parengtas Prekybos su dažnio reguliavimu nesusijusiomis papildomomis paslaugomis tvarkos aprašas, nustatantis perdavimo tinklams eksploatuoti būtinų su dažnio reguliavimu nesusijusių papildomų paslaugų specifikacijas ir reglamentuojantis šių paslaugų įsigijimą ir naudojimą.

Pagal ES Švarios energijos paketą – su dažnio reguliavimu nesusijusios papildomos paslaugos – operatoriaus įsigijamos paslaugos, kuriomis jis naudojami nuostoviosios būsenos įtampai reguliuoti, greitam reaktyviosios srovės tiekimui, vietos tinklo stabilumo inercijai, trumpojo jungimo srovei, paleidimo po totalios elektros energetikos sistemos avarijos galimybei ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo galimybei užtikrinti.

Apraše numatytos naujos paslaugos, kurias operatorius įsigyja nuo 2023 m. sausio 1 d.: izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo rezervo užtikrinimo paslauga; minimalios trumpojo jungimo srovės užtikrinimo papildomą paslauga; sistemos inercijos užtikrinimo papildoma paslauga.

Izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslauga, kurią sudaro elektros energijos gamybos įrenginių prieinamumo paslauga ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo rezervo užtikrinimo paslauga, bus užtikrinamos aukciono būdu. Taip pat numatyta, jog įrenginių prieinamumo paslaugą ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo rezervo užtikrinimo paslaugą teikiančių rinkos dalyvių patikrinimo rezultatai dėl stabilaus veikimo reikalavimo galios penkerius metus.

Apraše nustatyti techniniai reikalavimai įtampos valdymo ir įtampos stabilumo užtikrinimo papildomai paslaugai ir techniniai reikalavimai sistemos atstatymo po totaliosios avarijos papildomai paslaugai.

Rinkų tyrimo taisyklės

Tikslas – įgyvendinti EEĮ ir su juo susijusių įstatymų pakeitimo paketą, kuriais į nacionalinę teisę perkeltos ES Švarios energijos paketo nuostatos.

Rinkų tyrimo taisyklės leidžia VERT sklandžiai atlikti rinkų tyrimo procesą, užtikrinti, kad gamtinių dujų ir elektros energetikos sektoriuose būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems asmenims būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi ar kitokiais veiksmais daryti neigiamą įtaką efektyviai konkurencijai.

Vienas iš esminių teisės aktų pakeitimų – patikslintas pradinis rinkų ir jų segmentų sąrašas, įtraukiant ir elektros energijos telkimo rinką.

ACER sprendimai dėl Švarios energijos paketo įgyvendinimo ir RKC užduočių įgyvendinimo metodikos

Pirmasis svarbus Europos Sąjungos Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros (angl. *European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators* – ACER) priimtas sprendimas, įgyvendinantis Švarios energijos paketo reikalavimus, 2022 m., yra

patvirtinti sistemos eksploatavimo regionai (angl. *System operation region – SOR*). Vadovaujantis šiuo sprendimu, patvirtintas Baltijos sistemos eksploatavimo regionas (angl. *Baltic SOR*). Pagal šių eksploatavimo regionų apibrėžimą yra įsteigti regioniniai koordinavimo centrai (toliau – RKC).

2021 m. buvo pasiektas bendras Baltijos šalių sprendimas, jog Baltijos RKC būstinė bus Taline, centro vadovai bus skiriami rotacijos principu bei turės tokį patį kiekvienos šalies ekspertų – atstovų skaičių. Baltijos šalių RKC veiklą pradėjo 2022 m. liepos 1 dieną.

RKC užduotys yra numatytos 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2019/943 dėl elektros energijos vidaus rinkos (toliau – Reglamentas 2019/943) nuostatose, kurios įgyvendinamos pagal Europos elektros energijos perdavimo sistemos operatorių tinklo organizacijos (ENTSO-E) parengtas ir ACER patvirtintas metodikas. Per ataskaitinį laikotarpį ACER patvirtinto tris šių RKC užduočių įgyvendinimo metodikas:

Dėl RKC mokymo ir atestavimo užduoties, kurioje apibrėžiamos RKC mokymo koordinatoriaus funkcijos ir atsakomybės, pagrindiniai aspektai, kurie turi būti įtraukti į RKC mokymų programas, bendrų su kitais RKC mokymų programas ir apibrėžiami kvalifikacijos reikalavimai RKC darbuotojams.

Dėl RKC analizių ir ataskaitų rengimo po sutrikimų tinkluose užduoties, kurioje apibrėžiamos išankstinės sąlygos dėl RKC analizių atlikimo, paaiškinamas duomenų rinkimo procesas, nustatomos ekspertų grupės ir RKC tyrimo pogrupio darbo tvarka ir pateiktos gairės RKC dėl pasirengimo teikti analizes ir ataskaitas po sutrikimų tinkluose.

Dėl RKC teikiamos pagalbos PSO optimizuojant perdavimo sistemos operatorių tarpusavio atsiskaitymus. ACER glaudžiai bendradarbiaudama su visomis Europos nacionalinėmis reguliavimo institucijomis, ENTSO-E ir PSO, priėmė sprendimą dėl metodikos, pagal kurią optimizuojami PSO tarpusavio atsiskaitymai, susiję su elektros energijos persikirstymu ir kompensacine prekyba.

PSO tarpusavio atsiskaitymai yra svarbus tarpvalstybinės prekybos elementas. Šiuo ACER sprendimu siekiama užtikrinti, kad PSO tarpusavio atsiskaitymai būtų taikomi veiksmingai ir optimaliai. Šis sprendimas yra svarbus visiems Europos PSO, kadangi PSO tarpusavio atsiskaitymų optimizavimas padeda sumažinti išlaidas ir padidina atsiskaitymo procedūros aiškumą visų elektros energijos rinkos dalyvių naudai.

Elektros energijos kainų palyginimo priemonė

Tikslas – palengvinti nepriklausomų elektros energijos tiekėjų kainų palyginimą ir tiekėjo pasirinkimą. VERT 2021 m. rugsėjo mėn. buitiniams vartotojams pristatė naują elektros kainų palyginimo skaičiuoklę – įrankį, kuris palengvina nepriklausomo elektros energijos tiekėjo pasirinkimo procesą bei užtikrina platesnę informaciją vartotojams apie tiekėjų taikomus elektros energijos tarifus. Skaičiuoklė leidžia palyginti skirtingų nepriklausomų elektros energijos tiekėjų pasiūlymus pagal vartotojams aktualius kriterijus: vartotojo metinį (mėnesinį) elektros energijos suvartojimą, laiko zonų skaičių, atsinaujinančios energijos poreikį, plane siūlomos kainos fiksavimo trukmę (1–12 mėn., 13–24 mėn. ar ilgesnių nei 2 metų trukmės kainų pasiūlymus). Skaičiuoklė 2022 m. buvo modernizuota papildant paieškos filtrus pagal tiekėjo pavadinimą, tiekimo pradžios datą, sutarties galiojimo terminą. Taip pat, atsižvelgus į buitiniams vartotojams taikomas kompensacijas elektros energijai įsigyti, skaičiuoklė buvo pritaikyta atvaizduoti kompensacijos įtaką mokėtinai sumai už elektros energiją. Pasirinkus kriterijus, vartotojui yra pateikiami tiekėjų siūlomi planai, rikiuojant juos nuo pigiausio iki brangiausio. 2023 m. atnaujinimai atliekami siekiant sudaryti galimybes vartotojams palyginti kintamosios elektros energijos kainos sutarčių pasiūlymus. Skaičiuoklę galima rasti VERT svetainėje <https://skaiciuokle.vert.lt/>. Per 2022 metus svetainėje apsilankyta daugiau nei 800 tūkst. kartų (nuo skaičiuoklės pradžios – daugiau nei 1,2 mln. kartų).

Tinklų operatoriaus teisė turėti, plėtoti, valdyti arba eksploatuoti energijos kaupimo įrenginius

VERT patvirtino Leidimo elektros tinklų operatoriui turėti nuosavybės teise, plėtoti, valdyti arba eksploatuoti energijos kaupimo įrenginius suteikimo ir sąlygų tvarkos aprašą, kuriame operatoriams nustatyti bendrieji ir specialieji prašymų leisti turėti nuosavybės teise, plėtoti, valdyti arba eksploatuoti energijos kaupimo įrenginius ir informacijos teikimo reikalavimai, išskiriant du atvejus: (1) operatoriaus integruotojo elektros tinklo komponento patvirtinimas, (2) operatoriaus atliktas konkursas. Taip pat aprašu nustatomos operatoriams privalomos konkurso sąlygų ir tvarkos gairės, kuriomis vadovaujantis operatoriai turės atlikti konkursą, pagal kurio rezultatus bus vertinamas rinkos dalyvių suinteresuotumas ir bus sprendžiama, ar kiti asmenys negali turėti nuosavybės teise, plėtoti, valdyti arba eksploatuoti energijos kaupimo įrenginių, kurie yra būtini, operatoriams siekiant užtikrinti veiksmingą, patikimą ir saugų perdavimo ar skirstymo sistemos eksploatavimą.

Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašas

VERT atnaujino Pasinaudojimo elektros tinklais tvarkos aprašo rengimo sąlygų aprašą, siekiant užtikrinti aprašo atitiktį EEĮ bei Reglamento 2019/943 nuostatomis, susijusioms su pasinaudojimu elektros tinklais. Vadovaudamiesi šiuo aprašu, operatoriai pasinaudojimo tinklais tvarkos aprašuose privalo skaidriai atskleisti elektros energijos įrenginių techninės būklės patikrinimo procedūras bei išdėstyti motyvus, kuriais vadovaudamiesi operatoriai gali atsisakyti prijungti elektros įrenginius prie tinklo. Operatoriams nustačius prijungimo pajėgumų arba eksploatavimo apribojimus, operatoriai pasinaudojimo elektros tinklais tvarkose nustatytais kriterijais užtikrina, kad apribojimai būtų nustatomi remiantis skaidriomis ir nediskriminuojančiomis procedūromis, taip pat kad būtų užtikrintas tinklų naudotojų naujai prijungiamų įrenginių (elektrinių ir kaupimo įrenginių) ekonominis efektyvumas ir, kad nebūtų sukurta nepagrįstų kliūčių patekti į elektros energijos rinką.

Elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių nustatymo metodika

VERT atnaujino Elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainių nustatymo metodiką, įtraukiant reikalavimus, susijusius su elektromobilių įkrovimo prieigos, elektros energijos kaupimo įrenginių bei aktyviųjų vartotojų prijungimu prie tinklo.

3. ELEKTROS RINKA

3.1. Tinklo reguliavimas ir techninis funkcionavimas

- Veiklų atskyrimas
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies j punktas: Kryžminis subsidijavimas

2022 m. pasikeitimų dėl EEJ nuostatų, susijusių su AB „Litgrid“ ir AB „Energijos skirstymo operatorius“¹ veiklos ir kontrolės atskyrimu, įgyvendinimo nebuvo. Pagal šias nuostatas VERT kontroliuoja, kad būtų veiksmingai atskirtos veiklos energetikos sektoriuje, užtikrintas energijos perdavimo ir skirstymo veiklos nepriklausomumas nuo komercinių energetikos veiklos interesų ir būtų išvengta kryžminio subsidijavimo. Šios teisės aktų nuostatos 2022 m. taip pat nesikeitė. VERT nuolat prižiūri ir kontroliuoja, kaip elektros PSO ir SSO, vykdydami savo veiklą, užtikrina EEJ 54 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytus nepriklausomumo ir veiklos atskyrimo reikalavimus, naudodama šias priemones:

1. Reguluojamos veiklos ataskaitų patikros techninės užduoties taikymas. Nuo 2019 m. VERT patvirtinus reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros techninę užduotį, reguliuojamos veiklos ir apskaitos atskyrimo reikalavimų vykdymas papildomai kontroliuojamas nepriklausomų auditorių atliekamomis detaliomis reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros procedūromis. 2022 m. VERT teikiamų reguliuojamos veiklos ir apskaitos atskyrimo reikalavimų vykdymo patikrų, atliekamų nepriklausomų auditorių, ataskaitos buvo teikiamos VERT tolimesniam vertinimui. Reikšmingų reguliuojamos veiklos ir apskaitos atskyrimo reikalavimų nesilaikymo nebuvo pastebėta. 2022 m. buvo patvirtinta (pratęsta) metinė Reguluojamosios veiklos ataskaitų patikros techninė užduotis, kuri bus naudojama 2023 m. VERT teikiamų reguliuojamos veiklos ataskaitų patikrai.

2. Reikalavimas reguliariai teikti atitikties ataskaitą. VERT taiko reikalavimą SSO turėti pagal VERT patvirtintus kriterijus (reikalavimus) parengtą atitikties programą. Pagal šią programą SSO teikia VERT ataskaitą dėl elektros energijos tinklų naudotojų nediskriminavimo, nediskriminacinės prieigos prie elektros energijos skirstomųjų tinklų ir pasinaudojimo elektros energijos skirstomaisiais tinklais sąlygų, SSO veiklos nepriklausomumo nuo gamybos ir tiekimo veiklos interesų, priemonių, veiksmų, kuriais išvengiama šių veiklos rūšių kryžminio subsidijavimo. SSO kiekvienais metais iki gegužės 1 d. viešai paskelbia ir pateikia VERT metinę atitikties programos ataskaitą.

- Tinklo plėtra ir optimizavimas
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies k punktas: Investicijų planai

AB „Litgrid“ investicijų planų priežiūra vykdoma pagal sąlygas, įtvirtintas EEJ. PSO AB „Litgrid“ ne rečiau kaip kas 2 metus (iki liepos 1 d.) VERT pateikia 10 metų perdavimo tinklų plėtros planą, kuriame pateikiamas esamos ir numatomos elektros energijos pasiūlos ir paklausos vertinimas, atlikto tikimybinio elektros energetikos sistemos adekvatumo vertinimo išvados. VERT, jį derindama, įvertina PSO jau įgyvendintas investicijas, koreguoja anksčiau suderintas, bet dar neįgyvendintas investicijas, jų atlikimo terminus, darbų sumas ir kt.

¹ Pasikeitus aplinkybėms, dėl kurių nebūtų užtikrinamas EEJ 54 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytų veiklos rūšių ir apskaitos atskyrimo reikalavimų įgyvendinimas, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šių aplinkybių pasikeitimo AB „Energijos skirstymo operatorius“ įpareigota informuoti VERT. 2022 m. tokių aplinkybių pasikeitimo neužfiksuota.

2022 m. liepos 1 d. gautas 2022–2031 m. Lietuvos elektros energetikos sistemos 400-110 kV tinklų plėtros planas. Dėl minėto plano VERT skelbė viešąją konsultaciją.

Elektros energetikos perdavimo tinklo plėtros ir atnaujinimo investicijoms 2022–2031 m. planuojama skirti apie 2,03 mlrd. Eur., t. y. 47 proc. daugiau, palyginus su 2021–2030 m. plane tinklo plėtrai ir atnaujinimui planuota suma.

2022–2031 m. pagrindinės investicijos bus skirtos elektros rinkos infrastruktūros ir sistemos valdymo integracijai į Europos elektros energetikos sistemą – iki 75 proc. šiems darbams atlikti reikalingų lėšų numatoma gauti pasinaudojant Europos infrastruktūros tinklų priemonės (CEF) parama, taip pat elektros energijos perdavimo tinklo projektams, būtiniams efektyviam tinklo naudojimui ir patikimumui užtikrinti (tinklo plėtra, atstatymas, modernizavimas, kapitaliniai remontai ir kt.).

Per 2022 metus AB „Litgrid“ pasiekė ženklų pažangą įgyvendindama PCI projektus ir kitus strateginius (sinchronizacijos) projektus:

- tęsiamas „Harmony Link“ projektas (jungtį sudarys aukštos įtampos nuolatinės srovės kabelis bei keitiklių stotys: Darbėnuose (Lietuvos pusėje) ir Žarnovies (Lenkijos pusėje)). 2022 m. buvo vykdomas kabelio ir keitiklio stoties pirkimas;

- tęsiamas 330 kV elektros perdavimo linijos Vilnius–Neris statybos projektas. 2022 m. buvo vykdomi projektavimo darbai;

- tęsiamas 330 kV elektros perdavimo linijos Kruonio HAE–Bitėnai statybos projektas (nauja linija bus suformuota rekonstruojant esamą 330 kV liniją Jurbarkas–Bitėnai, nutiesus naują linijos ruožą ir panaudojus esamos 330 kV linijos Kruonio HAE–Sovietskas dalį). 2022 m. buvo vykdomi pirmojo (rekonstruojama dalis linijos nuo Jurbarko iki Bitėnų, linija bus keičiama iš viengrandės į dvigrandę) ir trečiojo (Bitėnų TP išplėtimas ir naujai suformuotos linijos prijungimas) etapų projektavimo darbai bei antrojo (statomas naujos linijos ruožas) etapo statybos darbai;

- tęsiamas 330 kV elektros perdavimo linijos Darbėnai–Bitėnai statybos projektas (nauja linija bus suformuota rekonstruojant esamas 330 kV linijas: Klaipėda–Grobinė, Šyša–Klaipėda, Bitėnai–Šyša bei nutiesus naują 330 kV linijos ruožą). 2022 m. buvo vykdomi pirmojo (rekonstruojama linijos atkarpa nuo Darbėnų pastotės iki Kretingos-Klaipėdos rajonų ribos) ir antrojo (rekonstruojama linija Klaipėda-Grobinė Klaipėdos rajone, statomas naujas linijos ruožas aplink Klaipėdos miestą bei rekonstruojami linijų Šyša–Klaipėda ir Bitėnai–Šyša ruožai) etapo statybos darbai;

- toliau tęsiamas naujų sinchroninių kompensatorių įrengimo Lietuvos elektros energetikos sistemoje projektas. 2022 m. buvo vykdomi projektavimo darbai. Tai antras didžiausių biudžetą po „Harmony Link“ turintis projektas. Projekto metu bus įrengiami trys sinchroniniai kompensatoriai;

- tęsiama 330 kV skirstyklos „Mūša“ statyba. 2022 metais buvo vykdomi projektavimo darbai;

- tęsiama 330 kV skirstyklos „Darbėnai“ statyba. 2022 metais buvo vykdomi projektavimo darbai;

- 2023 m. balandžio mėnesį atliktas Lietuvos izoliuoto darbo bandymas, o iki 2025 m. pabaigos planuojama atlikti ir bendrą Baltijos šalių elektros energetikos sistemų izoliuoto darbo bandymą.

SSO, vadovaudamasis Gamtinių dujų, elektros energetikos, suskystintų naftos dujų įmonių investicijų vertinimo ir derinimo tvarkos aprašu, patvirtintu VERT 2009 m. liepos 10 d. nutarimu Nr. O3-100 „Dėl Gamtinių dujų, elektros energetikos, suskystintų naftos dujų įmonių investicijų vertinimo ir derinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, ilgalaike reguliuojamos veiklos investicijų programą rengia reguliavimo periodui ir teikia VERT.

Nuo 2018 m. SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“, kaip SSO, aptarnaujantis daugiau kaip 100 000 vartotojų, vadovaudamasis EEĮ 39¹ straipsnyje nustatyta pareiga, savo tinklalapyje

skelbia investicijų planus. Prieš paskelbdamas 10 metų skirstomųjų tinklų plėtros, atnaujinimo, modernizavimo ir investicijų planą, SSO vykdo skaidrias ir viešas konsultacijas su kompetentingomis valstybės institucijomis ir kitomis suinteresuotomis šalimis. Šiuo metu VERT yra pateiktas pastaboms 2021–2030 metų investicijų planas. AB „Energijos skirstymo operatorius“ planuoja, kad 2021–2030 m. elektros energijos skirstymo tinklo plėtros ir atnaujinimo investicijų poreikis sieks apie 2,8 mlrd. Eur, t. y. bus 47 proc. didesnis, palyginus su 2021–2030 m. (1,9 mlrd. Eur). Didžiausią įtaką numatomų investicijų apimtims padidėjimui turi išaugusios rangos darbų ir medžiagų kainos bei augančios naujų vartotojų pajungimo apimtys elektros energetikos sektoriuje. Didžioji dalis investicijų bus skiriama elektros tinklo atsparumo ir patikimumo didinimui, skaitmenizavimui, tinklo plėtrai bei atsinaujinančių energetikos išteklių integravimui užtikrinti.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies I punktas: Išmaniojo tinklo plėtra

AB „Litgrid“ kiekvienais metais įgyvendina transformatorių pastočių ir elektros perdavimo linijų rekonstravimo projektus, keisdama pasenusią įrangą į naujausias technologijas, matavimo, stebėjimo ir valdymo sistemas. Visa tai leidžia vykdyti LEES pažangų monitoringą ir valdymą. Elektros energijos vartotojų objektų aprūpinimo elektros energija užtikrinimas, elektros energijos tiekimo saugumo didinimas, eksploatacinių ir operatyvinio valdymo sąnaudų mažinimas, pažangiųjų elektros tinklų plėtra ir modernizavimas leidžia efektyviau ir patikimiau vartoti energiją, didina atsinaujinančių energijos išteklių integraciją į rinką.

AB „Litgrid“ įgyvendinamas Kintamo linijos pralaidumo pilotinis projektas (angl. *Dynamic Line Rating*, toliau — DLR), kurio faktinės projekto investicijos 2022 m. siekė 119,85 tūkst. Eur. DLR technologija leidžia įvertinti ne projektinį, bet faktinį elektros perdavimo linijos pralaidumą vertinant aplinkos sąlygas, laidininko įsvirimus, faktinius apkrovimus. Įdiegus šią technologiją geriau vertinamas realus tinklo veikimas, išvengiama atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) galių ribojimo. Privalumai: pigi alternatyva linijos rekonstrukcijai, nebrangi ir paprasta įdiegimo procedūra, didžiausias pralaidumas esant didžiausiai vėjo generacijai. Technologiniai jutikliai įrengti 110 kV oro linijoje Palanga – Vėjas 1. Atliekamas faktinio pralaidumo bei DLR prognozių skaičiavimas pagal realaus laiko meteorologinius ir linijos duomenis 48 valandoms į priekį. Skaičiavimai atnaujinami naujais linijos duomenimis pasirinktu intervalu (nuo 3 iki 30 min).

2022 m. SSO toliau vykdė save gydančio tinklo (gedimų metu veikiančio be dispečerio įsitraukimo) sprendimų diegimą. Siekiant plėsti nuotolinį ir automatinį tinklo valdymą (išmanų tinklą) 2022 m. įdiegiant per nuotolį dispečerio valdomą įrangą, buvo rekonstruoti 6 vnt. nevaldomų 10 kV skirstomųjų punktų, kuriose gedimų lokalizavimas vyksta automatizuotu būdu DMS (angl. *Distribution Management System*) sistemoje.

Didinant 10 kV tinklo valdomumo lygį, buvo rekonstruojamos linijos, diegiami nuotolinio valdymo įrenginiai, kad vieno gedimo metu, naudojant nuotolinio valdymo sprendimus, maksimalus atsijungusių klientų skaičius būtų 600 ir mažiau. 2022 m. automatizuota 14 vnt. tokių 10 kV linijų. Planuojama ir toliau plėsti komutavimo aparatų diegimą pasirinktuose tinklo segmentuose, kurie patys, be dispečerio įsikišimo, nustatytų pažeistą tinklo ruožą ir jį atjungtų (izoliuotų), t. y. diegiama taip vadinama FLIR (angl. *Fault Location Isolation Restoration*) automatikos programa, kuri įrengiama ant jungtuvų ir atsijungus bet kuriam iš jungtuvų paleidžia FLIR atstatymo programą.

2021 m. buvo pradėta diegti pažangi technologinio turto valdymo sistema (angl. *Asset Management System*). Bendroje informacinėje sistemoje, skirtoje technologinio turto valdymui, bus kaupiami reprezentatyvūs duomenys apie skirstomuosius tinklus, kas sudarys prielaidas perėjimui prie aktyvaus turto ir automatizuoto tinklų priežiūros darbų valdymo. 2022 m. birželio

mėnesį buvo diegtas Išmaniosios apskaitos informacinės sistemos bazinis funkcionalumas ir klientams pradėti diegti išmanieji skaitikliai. Projekto darbai tęsiami toliau, visos suplanuotos sistemos funkcijos planuojamos įdiegti iki 2023 m. pabaigos.

DataHub projekte per 2022 m. buvo sukurti du papildomi moduliai leidžiantys sistemoje valdyti elektros tiekimo nutraukimą/atnaujinimą bei įvesta nauja trečiųjų šalių prieigos prie sistemos funkcija, kuri leis pasiekti elektros energijos suvartojimo ir gamybos duomenis.

AB „Energijos skirstymo operatorius“ nuo 2022 m. liepos mėnesio elektrą vartojantiems klientams pradėjo masiškai diegti išmaniuosius elektros skaitiklius. Pagal ESO pateiktus duomenis minėtu laikotarpiu iki 2023 m. balandžio 11 d. buvo įdiegta 349 082 vnt. išmaniųjų elektros skaitiklių. Pagal 2019 metų rugsėjo 19 d. su VERT suderintą investicijų planą, išmanieji skaitikliai yra diegiami dviem etapais – iki 2025 metų ir iki 2037 metų. Diegimas buvo pradėtas nuo daugiausiai suvartojančių vartotojų ir verslo klientų (planuojama, kad iki 2025 metų pabaigos bus įdiegta apie 1,2 mln. išmaniųjų skaitiklių), vėliau – visiems kitiems vartotojams. Pirmuoju etapu įdiegti skaitikliai apskaitys apie 90 % paskirstomo elektros kiekio. Bendrovė planuoja per 2023 m. įdiegti dar apie 500 000 vnt. išmaniųjų skaitiklių.

- Tinklų tarifai
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: tinklų tarifų nustatymo raida

Perdavimo ir skirstymo paslaugų tarifai

VERT, vadovaudamasi Energetikos įstatymo ir EEJ nuostatomis, tvirtina elektros energijos perdavimo, skirstymo paslaugų kainų viršutinių ribų skaičiavimo metodikas, nustato valstybės reguliuojamų paslaugų ir elektros energijos kainų viršutines ribas ir vertina paslaugų teikėjų pateiktas kainas ir tarifus. Taip pat vadovaudamasi EEJ nustatytais bendraisiais įkainių nustatymo reikalavimais tvirtina vartotojų ir gamintojų elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainius, jų nustatymo metodiką, kurioje nustatytos ir įkainių apskaičiavimo sąlygos.

VERT, įvertinusi perdavimo sistemos operatoriaus sąnaudas ir neatitiktis už ankstesnius laikotarpius, 2023 metams nustatė 4,3 proc. mažesnę perdavimo paslaugos kainos viršutinę ribą. Mažėjimą sąlygojo pritarimas panaudoti perkrovų valdymo pajamas, perdavimo tarifo augimo amortizavimui.

VERT, įvertinusi daugiau nei 100 tūkst. vartotojų savo aptarnaujamoje teritorijoje turinčio SSO sąnaudas ir neatitiktis už ankstesnius laikotarpius, 2023 metams nustatė 80,38 proc. didesnę elektros skirstymo paslaugos vidutinės įtampos tinklais kainos viršutinę ribą ir 48,29 proc. didesnę elektros skirstymo paslaugos žemos įtampos tinklais kainos viršutinę ribą. Šį didėjimą sąlygojo išaugusios elektros energijos įsigijimo sąnaudos technologinėms reikmėms ir didesnė veiklos sąnaudų apimtis.

Papildomų paslaugų įsigijimo dedamoji prie elektros energijos perdavimo paslaugos kainos (AB „Litgrid“) 2023 m., palyginus su 2022 m. II pusm., sumažėjo 86,1 procento. Kaina mažėja dėl skirtumo tarp ankstesniais metais faktiškai patirtų sąnaudų ir VERT nustatytų prognozuojamų sąnaudų, taip pat dėl perdavimo sistemos operatoriaus prognozuojamo didesnio elektros energijos kiekio. Ši paslaugų kaina nustatyta atsižvelgiant į rezervinės galios užtikrinimo paslaugų kainų viršutines ribas, izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo ir (ar) totalios elektros energetikos sistemos avarijos prevencijos ar likvidavimo poreikį bei PSO 2023 m. prognozuojamą paslaugų kiekį.

1 lentelė. *Elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kainų viršutinės ribos 2022-2023 m. (ct/kWh)*

Ūkio subjektas	Reguliavimo laikotarpis, metai	2022 m. I pusm.	2022 m. II pusm.	2023 m.	Skirtumas, proc.	
Elektros energijos perdavimas						
Perdavimas (AB „Litgrid“)	2022-2026	0,684	0,684	0,654	-4,3	
Papildomų paslaugų įsigijimo dedamoji prie elektros energijos perdavimo paslaugos kainos (AB „Litgrid“)	-	0,589	1,723	0,239	-86,1	
Elektros energijos skirstymas						
ESO	VĮ	2022-2026	0,892	0,892	1,609	+80,4
	ŽĮ		1,959	1,959	2,905	+48,3
Mažieji skirstomieji tinklų operatoriai						
AB „Achema“	2020-2024	0,570	0,570	1,330	+133,3	
AB „Akmenės cementas“	2020-2024	VĮ	0,905	0,905	2,214	+144,6
		ŽĮ	1,513	1,513	2,668	+76,3
AB „Lifosa“	2020-2024	VĮ	2,340	2,340	4,850	+107,3
		ŽĮ	3,482	3,482	5,950	+70,9
UAB „Dainavos elektra“	2020-2024	VĮ	1,164	1,164	0,866	+60,3
		ŽĮ	2,275	2,275	2,786	+22,5

Šaltinis – VERT.

Rezervinės galios paslaugų ir izoliuoto darbo paslaugų kainos

Vadovaujantis 2019 m. vasario mėn. VERT patvirtintos Elektros energijos rezervinės galios paslaugų rinkų tyrimo ataskaitos rezultatais AB „Ignitis gamyba“ buvo pripažinta turinčią didelę įtaką tretinio aktyviosios galios rezervo, skirto įtampų valdymui 330 kV perdavimo tinkle ir antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo užtikrinimo paslaugų rinkoje, o AB „ORLEN Lietuva“, AB „Panevėžio energija“ ir UAB Kauno termofikacijos elektrinė buvo pripažintos turinčios didelę įtaką tretinio aktyviosios galios rezervo, skirto antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo atkūrimui, užtikrinimo rinkoje. Atsižvelgiant į tai minėtų paslaugų kainos yra reguliuojamos.

Taip pat minėto tyrimo rezultatais tretinio aktyviosios galios užtikrinimo paslaugos rinkoje didelę įtaką turinčiomis buvo pripažintos AB „ORLEN Lietuva“, AB „Panevėžio energija“ ir UAB Kauno termofikacijos elektrinė tuo atveju, kai iki tretinio aktyviosios galios rezervo užtikrinimo paslaugos aukciono pradžios, elektros energijos PSO paskelbia, kad bus užsakomi papildomi izoliuoto energetikos sistemos darbo paslaugą galinčių teikti elektros energijos gamintojų pajėgumai, o izoliuoto darbo energetikos sistemos paslaugos kainos teisės aktų nustatyta tvarka nebūtų reguliuojamos arba teisės aktų nustatyta tvarka izoliuoto darbo paslaugos kainos būtų grįstos visišku izoliuoto darbo paslaugos sąnaudų padengimu, ir šioms paslaugoms teikti būtų reikalingi visų gamintojų, galinčių teikti tretinio aktyviosios galios rezervo ir izoliuoto darbo paslaugas, pajėgumai, šių įmonių teikiamos tretinio aktyviosios galios rezervo užtikrinimo paslaugos kainos taptų reguliuojamos. Taip pat pagal EEĮ nuostatas susiformavus minėtai sąlygai, izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugos kainos taip pat būtų reguliuojamos. 2022 m. „Ignitis gamybos“ valdomas Elektrėnų komplekso (toliau – EK) 7 blokas 260 MW/h apimtimi, o EK 8 blokas – 259 MW/h apimtimi PSO teikė tretinio aktyviosios galios rezervo paslaugą. Nuo 2023 m. ši paslauga nebeužsakoma. Vietoje tretinio aktyviosios galios rezervo

paslaugos, EK 7 ir 8 blokai, kartu su EK kombinuoto ciklo bloku (toliau – KCB) PSO teikia elektros energijos gamybos įrenginių prieinamumo paslaugas. 2023 m. šias paslaugas teikia tokia apimtimi: 260 MW galia – EK 7 blokas, 260 MW galia – EK 8 blokas ir 371 MW galia – KCB. Savo valdomais įrenginiais AB „Ignitis gamyba“ užtikrina dažnio atkūrimo rezervo bei reaktyviosios galios ir įtampos valdymo paslaugų teikimą.

2022 m. PSO AB „Litgrid“ viešai paskelbė, kad siekiant užtikrinti izoliuotos elektros energetikos sistemos darbą, planuoja, kad 2023 m. reikės 1118 MW/h elektros energijos gamybos įrenginių prieinamumo apimčių. Izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugai bus reikalingi visų gamintojų, galinčių teikti izoliuoto darbo paslaugas, pajėgumai. Taip pat AB „Litgrid“ informavo, kad tretinio aktyviosios galios rezervo apimtys 2023 m. neplanuojamos, todėl planuojama, kad EK 7 bloko, EK 8 bloko ir KCB įrenginių pilna galia bus užsakoma izoliuoto sistemos darbo paslaugai. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, VERT nustatė AB „Ignitis gamyba“ padalinio Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės (toliau – HAE) antrinio avarinio aktyviosios galios rezervo užtikrinimo (dažnio atkūrimo rezervo) paslaugos, AB „Ignitis gamyba“ padalinio EK7 bloko, EK 8 bloko ir KCB (anksčiau vadinosi Lietuvos elektrinės blokais) bei AB „Panevėžio energija“, AB „ORLEN Lietuva“, UAB Kauno termofikacijos elektrinės paslaugos kainų viršutinę ribą 2023 metams. Taip pat VERT nustatė AB „Ignitis gamyba“ avarių, sutrikimų prevencijos ir jų likvidavimo paslaugos, kurią 2023 m. bendrovė teiks su Kauno Algirdo Brazausko hidroelektrine ir Kruonio HAE, pajamų viršutinę ribą. Taip pat VERT nustatė izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugos kainų viršutinę ribą šių ūkio subjektų įrenginiams: AB „Ignitis gamyba“, AB „Panevėžio energija“, AB „Orlen Lietuva“, UAB Kauno termofikacijos elektrinė ir AB „Achema“. Siekiant sudaryti vienodas konkurencines sąlygas, minėtų paslaugų kainų viršutinės ribos yra konfidencialios ir viešai neskelbiamos.

VERT pirmą kartą nustatė paskirtojo kaupimo operatoriaus UAB „Energy Cells“ izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo rezervo paslaugos kainos viršutinę ribą 2023 metams – 4,78 Eur/MW/h (be PVM).

2 lentelė. Izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo užtikrinimui reikalingų įrenginių apimtys 2023 metams

Elektros energijos gamintojo pav.	Agregato pav.	Galia, MW
AB „Ignitis gamyba“	B-7	260
AB „Ignitis gamyba“	B-8	260
AB „Ignitis gamyba“	KCB	371
UAB Kauno termofikacijos elektrinė	TG-2	104
AB „Panevėžio energija“	G1,2	30
AB „ORLEN Lietuva“	TG-1(TG-2)	73
AB „Achema“	Jėgainė Nr. 1	20

Šaltinis – VERT.

Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (toliau – VIAP) kaina

VERT nustato VIAP biudžeto lėšų poreikį, VIAP kainas ir paskirstymą VIAP teikiantiems asmenims. Bendras 2022 m. VIAP biudžetas nustatytas 52,810 mln. Eur. Daugiausia iš jų skirta energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių (toliau – AIE) gamybai – 40,359 mln. Eur ir VIAP lėšų grąžinimui EEJ 74¹ straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus atitinkantiems vartotojams už jų suvartotą, 1 GWh per praėjusius kalendorinius metus viršijantį, elektros energijos kiekį (12,259 mln. Eur). 2023 metų planuojamas biudžetas 11,459 mln. Eur, didžioji dalis lėšų skiriama AEI gamybai.

3 lentelė. VIAP lėšų biudžetas ir kainos 2021 – 2023 m.

	2021 m.		2022 m.		2023 m.
	Planuota	Išmokėta	Planuota	Išmokėta	Planuota
Iš viso VIAP lėšų, mln. EUR, iš jų:	110,53	39,32	52,81	-41,44	11,459
Elektros energijos iš AIE gamybai remti (įskaitant balansavimą ir centralizuotą supirkimą), mln. EUR	95,08	28,95	40,36	-53,77	9,380
VIAP lėšų grąžinimas pagal EEĮ 74 ¹ straipsnį, mln. EUR	15,17	10,17	12,26	12,10	1,90
VIAP kaina, ct/kWh	I pusm.	II pusm.	I pusm.	II pusm.	I pusm.
	1,124	1,006	0,321	0	-0,780

Šaltinis – VERT.

Pagrindinė priežastis, lemianti skirtumą tarp išmokėtų ir planuotų VIAP lėšų, yra skirtumas tarp prognozuojamos vidutinės elektros energijos rinkos kainos ir faktiškos šios kainos. Atsižvelgiant į tai, kad 2022 m. faktinė elektros energijos rinkos kaina buvo ženkliai didesnė nei prognozuota, didžiajai daliai gamintojų ne tik, kad nereikėjo iš VIAP biudžeto lėšų, bet dar į šį biudžetą buvo grąžintas lėšų skirtumas, susidaręs tarp iš gamintojų supirktos ir biržoje parduotos elektros energijos už faktinę rinkos kainą sumos ir gamintojams už šią elektros energiją pagal jiems taikomą fiksuotą tarifą išmokėtos sumos, dėl ko 2022 m. II pusm. buvo patikslinta VIAP kaina, nustatant ją lygią 0 ct/kWh, o 2023 m., dėl susidariusio perteklinio VIAP lėšų biudžeto, nustatyta neigiama VIAP kaina.

Gaminančių vartotojų pasinaudojimo tinklais kaina

VERT nustatė ateinantiems metams elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminančių buitinių vartotojų (toliau – buitiniai gaminantys vartotojai) naudojimosi elektros tinklais paslaugos (toliau – Paslauga) kainas pagal įtampas ir Paslaugą teikiantį elektros tinklų operatorių, atsižvelgiant į jų patiriamas sąnaudas, taip pat į elektros energijos rinkos kainą. Pagal nuo 2022 m. liepos mėn. pasikeitusį įstatyminį reguliavimą, Paslaugų kainos nustatytos trimis variantais, kurie galiojo ir ankstesniais metais, ir vienu nauju atsiskaitymo už Paslaugą variantu, prilyginant Paslaugos kainą buitinių gaminančių vartotojų pasirinktam elektros energijos pasinaudojimo tinklais tarifui. Pastarasis variantas buitiniams gaminantiems vartotojams pradėtas taikyti tik nuo 2023 m. sausio 1 d. 2023 m. AB „Energijos skirstymo operatorius“ teikiamos Paslaugos kainos I ir II variantais didėjo, o III variantu – mažėjo. Pagrindinės I–II variantais Paslaugos kainos didėjimo priežastys – nustatytos didesnės skirstymo paslaugos kainos, o III variantu kaina ženkliai mažėjo dėl nustatytos didesnės prognozuojamos elektros energijos rinkos kainos.

4 lentelė. AB „Energijos skirstymo operatorius“ 2023 m. ir 2022 m. naudojimosi elektros tinklais paslaugos kainų palyginimas

Variantai	Matavimo vnt.	2023 m.		2022 m.		Pokytis (proc.)	
		VĮ	ŽĮ	VĮ	ŽĮ	VĮ	ŽĮ
I variantas. Vienanarė, mokama už 1 kWh atgauto iš elektros tinklų elektros energijos kiekio	Eur/kWh	0,02	0,049	0,018	0,037	11	32
II variantas. Vienanarė, mokama už 1 kW elektrinės įrengtosios galios	Eur/kW	15,91	39,11	11,86	25,01	34	56-57
	Eur/kW/mėn.	1,33	3,26	0,99	2,08		
III variantas. Elektros energijos kiekio procentinis dydis, kuriuo atsiskaitoma už naudojimąsi elektros tinklais	Proc.	6	12	21	33	-71	-64

Šaltinis – VERT.

Prijungimo prie elektros tinklų įkainiai

VERT ne vėliau kaip iki einamųjų kalendorinių metų lapkričio 30 d. apskaičiuoja, tvirtina ir savo interneto tinklalapyje skelbia atitinkamų metų vartotojų įrenginių prijungimo įkainius ir maksimalias projektavimo kainas.

VERT, įvertinusi AB „Energijos skirstymo operatorius“ patirtas faktines sąnaudas prijungiant vartotojus prie elektros tinklų, nustatė vartotojų prijungimo prie elektros tinklų įkainius 2023 metams. Poveikį įkainių didėjimui turėjo rangovų medžiagų kainos didėjimas.

5 lentelė. Įkainiai už 1 m elektros tinklo nutiesimą ir 1 kW leistinosios naudoti galios įrengimą ar padidinimą (100 proc.*), projekto parengimo įkainis (kai projektą rengia operatorius) ir maksimali kompensuojama projektavimo kaina, Eur be PVM

Vartotojų grupė	Įkainis už 1 kW elektros įrenginių leistinos naudoti galios įrengimą ar padidinimą (Eur)			Įkainis už 1 m elektros tinklo nutiesimą (Eur)			Projektavimo parengimo kaina			Maksimali projektavimo kaina		
	2022 m.	2023 m.	Pokytis su nustatytu, proc.	2022 m.	2023 m.	Pokytis su nustatytu, proc.	2022 m.	2023 m.	Pokytis su nustatytu, proc.	2022 m.	2023 m.	Pokytis su nustatytu, proc.
I	28,82	40,48	40,47	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II	83,06	161,69	94,66	34,98	45,29	29,46	572,83	743,89	29,86	572,83	743,89	29,86
III	40,68	83,49	105,24	42,66	46,18	8,26	654,79	862,1	31,66	654,79	862,1	31,66
Vartotojai, kurių naujai prijungiama ar didinama leistinoji naudoti galia didesnė nei 500 kW	Moka pagal faktinę darbų kainą									881,59	2 285,10	159,2
Vartotojai, kurių naujai prijungiama ar didinama leistinoji naudoti galia ne mažesnė nei 1 MW	Moka pagal faktinę darbų kainą									1 981,01	2 992,33	51,05

* socialiai pažeidžiamiesiems vartotojams taikomas 20 proc. atitinkantis projekto parengimo įkainis ir 80 proc. kompensuotina projektavimo kaina, kitiems vartotojams** 50 proc. projekto parengimo įkainis ir 50 proc. kompensuotina kaina.

** Kiti vartotojai (išskyrus: (1) pažeidžiamus, (2) vartotojus, kurių pirmą kartą prie skirstomųjų tinklų prijungiamų elektros įrenginių leistina naudoti galia yra ne mažesnė kaip 1 MW ar kurie didina leistiną naudoti galią ne mažiau kaip 1 MW ir kurie skirstomųjų tinklų operatoriui įsipareigoja 10 m. nuo vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie skirstomųjų tinklų nemažinti leistinos naudoti galios, bei (3) vartotojus, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistina naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistina naudoti galia yra didesnė kaip 250 kW, ir gamintojus, kurių elektros įrenginiams prijungti prie elektros tinklų reikia įrengti transformatorių pastotes, transformatorines, skirstomuosius punktus, taip pat statytojus (užsakovai) nurodytais atvejais, kurie pageidauja Energetikos ministerijos nustatyta tvarka, suderinę su skirstomųjų tinklų operatoriumi, įrengti šiuos elektros tinklus ir organizuoti jų įrengimo darbus).

Šaltinis – VERT.

VERT apskaičiuoti ir patvirtinti elektros energijos įrenginių prijungimo prie elektros tinklų įkainiai (100 proc.), taikomi šioms vartotojų grupėms:

I grupė – vartotojai, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistina naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistina naudoti galia arba suminė leistina naudoti galia nesiekia 50 kW ir kurių įrenginiams prijungti ar įrenginių leistinai naudoti galiai padidinti nėra būtina įrengti, keisti ar rekonstruoti operatoriaus elektros energetikos objektų ir nereikia rengti vartotojo elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų projekto, arba tokį projektą rengti reikia, tačiau jį, rengia

ir derina vartotojai. Vartotojai, kurių elektros įrenginių leistinos naudoti galios didinimas atitinka I vartotojų grupės sąlygas, priskiriami II grupės vartotojams, jei tie patys vartotojai turimą elektros įrenginių leistiną naudoti galią įgijo taikant II arba III vartotojų grupės įkainius ir pageidauja didinti praėjus mažiau kaip 3 metams nuo šios leistinos naudoti galios suteikimo;

II grupė – vartotojai, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistina naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistina naudoti galia nesiekia 100 kW (išskyrus I grupės vartotojus);

III grupė – vartotojai, kurių prijungiamų elektros įrenginių leistina naudoti galia ar didinama elektros įrenginių leistina naudoti galia yra nuo 100 iki 500 kW (imtinai).

Naudojimosi jungiamosiomis linijomis (toliau – NJL) tarifas

VERT pagal 2014 m. kovo mėn. įsigaliojusius EEJ pakeitimus nustato NJL tarifą, kuris taikomas elektros energijos eksportui į trečiąsias šalis. VERT 2022 m. patvirtino NJL kainą, taikomą 2023 m., kuri siekia 6,54 Eur/MWh, t. y. 4,3 proc. mažesnė nei 2022 m. (6,84 Eur/MWh). Aktualią informaciją apie NJL kainą skelbiama VERT interneto svetainėje www.vert.lt (anglų k.), skiltyje „Regarding price of the service of access to interconnection lines“².

- Saugumo ir patikimumo reguliavimas
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies m punktas: Saugumo ir patikimumo standartai

Pagal Energetikos įstatymą ir EEJ VERT nustato elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimus bei kontroliuoja, kaip jų laikomasi. VERT 2022 m. PSO AB „Litgrid“ ir SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ naujam 2022–2026 m. reguliavimo periodui pagal faktinį persiuntimo patikimumo rodiklių vidurkį nustatė minimalų persiuntimo patikimumo lygį su pagerinimo užduotimi, kuri nustatoma įvertinus per reguliavimo periodą planuojamų investicijų į elektros tinklų rekonstravimą ir modernizavimą įtaką persiuntimo patikimumui. Šis reikalavimas nustatyti pagerinimo užduotį numatytas 2021 m. pakeitus Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimus, nustatytus VERT 2009 m. birželio 11 d. nutarimu Nr. O3-75 „Dėl Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės rodiklių aprašo patvirtinimo“.

Elektros energijos persiuntimo patikimumo ir paslaugų kokybės rodikliai bei jų minimalūs lygiai atskirai skaičiuojami elektros energijos perdavimo sistemai bei skirstymo tinklui (žr. paveikslus žemiau). Kuo rodiklio reikšmė mažesnė, tuo elektros energijos persiuntimo patikimumo lygis yra geresnis.

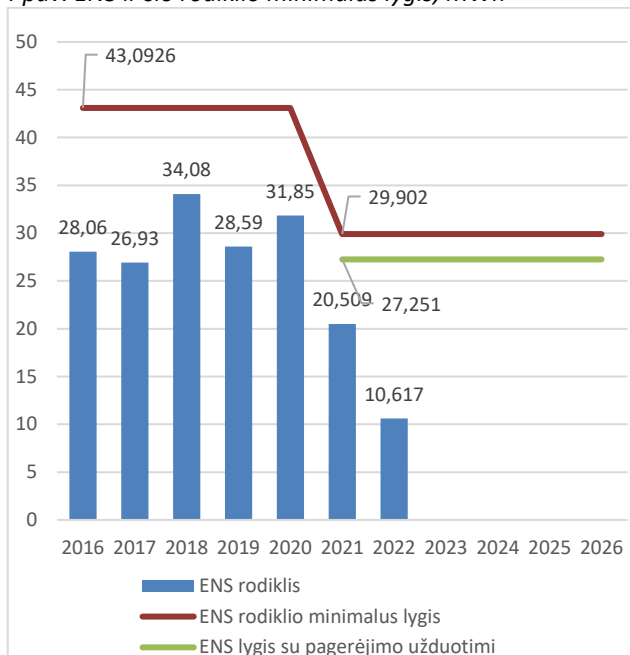
Elektros energijos persiuntimo patikimumas perdavimo tinklais yra vertinamas dviem rodikliais:

perdavimo tinklu neperduotos elektros energijos kiekiu (angl. *energy not supplied*) (toliau – ENS);

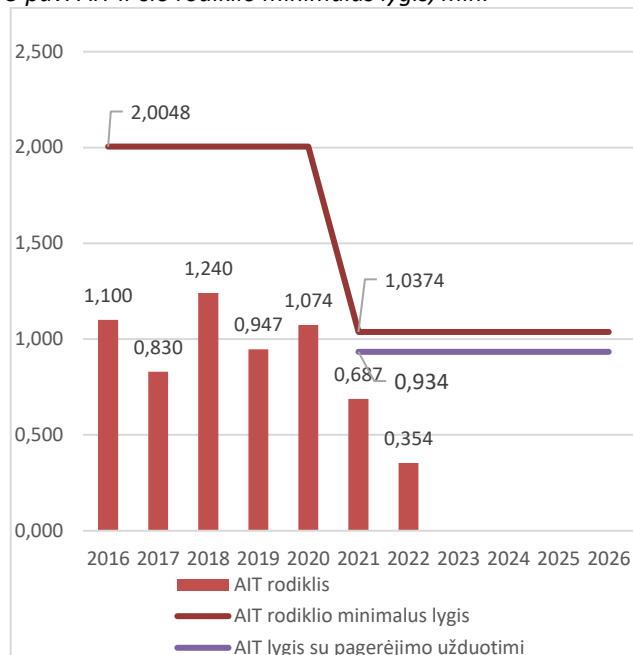
vidutine elektros energijos perdavimo nutraukimo trukme (angl. *average interruption time*) (toliau – AIT).

² <https://www.vert.lt/en/Pages/regarding-price-of-the-service-of-access-to-interconnection-lines.aspx>

4 pav. ENS ir šio rodiklio minimalus lygis, MWh

5 pav. AIT ir šio rodiklio minimalus lygis, min.

Šaltinis – VERT.

VERT naujam reguliavimo periodui nustatyti patikimumo rodikliai įpareigoja PSO užtikrinti, kad techninė paslaugų kokybė būtų geresnė arba lygi minimaliems reikalavimams, t. y. vartotojams elektros energijos vidutinė nutraukimo trukmė neturėtų būti ilgesnė nei 0,934 min. (su 8,9 proc. pagerėjimo užduotimi), nepersiųstos elektros energijos kiekis būtų ne didesnis kaip 27,251 MWh (su 10 proc. pagerėjimo užduotimi).

PSO atveju 2022 m. faktiniai ENS ir AIT persiuntimo patikimumo rodikliai neviršijo nustatyto 2022-2026 m. minimalaus lygio.

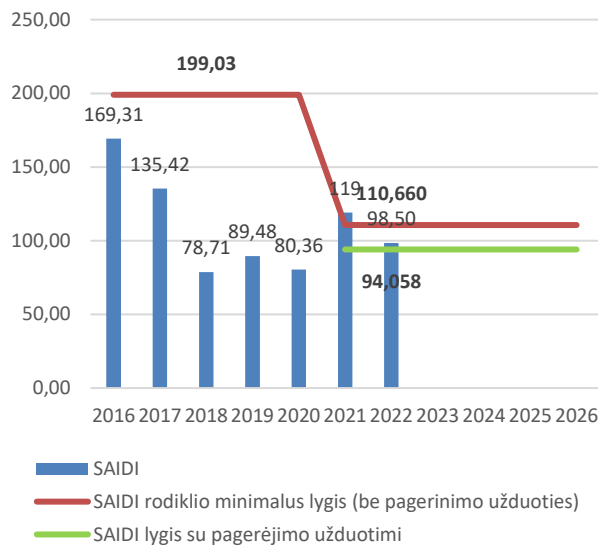
Elektros energijos persiuntimo patikimumas skirstomaisiais tinklais yra vertinamas dviem rodikliais:

Sistemos ilgų elektros energijos skirstymo nutraukimų vidutinės trukmės rodikliu (angl. *System Average Interruption Duration Index*) (toliau – SAIDI);

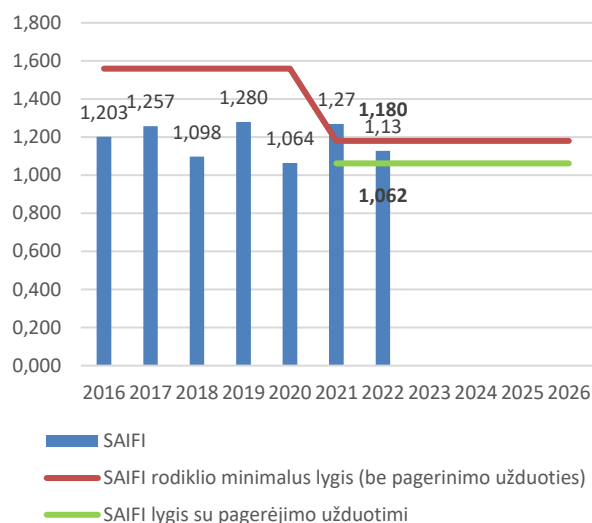
Sistemos ilgų elektros energijos skirstymo nutraukimų vidutinio dažnumo rodikliu (angl. *System Average Interruption Frequency Index*) (toliau – SAIFI).

6 pav. SAIDI ir šio rodiklio minimalus lygis, min. vartotojui

7 pav. SAIFI ir šio rodiklio minimalus lygis, kartai vartotojui

Šaltinis – VERT.

VERT naujam reguliavimo periodui nustatyti patikimumo rodikliai įpareigoja SSO užtikrinti, kad techninė paslaugų kokybė bus geresnė arba lygi minimaliems reikalavimams, t. y. vartotojams SAIDI neturėtų būti ilgesnė nei 94,058 min. (su 15 proc. pagerėjimo užduotimi) per metus, vartotojui tenkantis SAIFI dėl SSO kaltės neturėtų būti didesnis nei 1,062 karto (su 10 proc. pagerėjimo užduotimi).

Vertinant 2022 m. duomenis, nustatyta, kad pagal pirminį vertinimą SSO 6 proc. buvo viršytas SAIFI rodiklis, nes 2022 m. I ir IV ketv. minėtiems rodikliams neigiamos įtakos turėjo pavojingų vėjų (stichinių reiškinių ribos nebuvo pasiektos) sukelti elektros energijos skirstymo nutraukimai. SAIDI rodiklio viršijimo priežastys dar vertinamos.

Taip pat VERT tvirtinamuose reikalavimuose nustatyti elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų kokybės rodikliai. Minimalus kokybės rodiklių, lygis, turi būti ne mažesnis nei 95 proc. kiekvienais kalendoriniais metais. Skirstymo paslaugos teikėjams yra nustatyti tokie rodikliai:

- laiku (per 25 kalendorinių dienų nuo prijungimo įmokos sumokėjimo) prijungtų vartotojų procentinė dalis, vertinant kiekvieną vartotoją;
- laiku (per 2 darbo dienas) atnaujinto elektros energijos persiuntimo vartotojams, apmokėjusiems įsiskolinimą, procentinė dalis per ataskaitinį laikotarpį;
- vartotojui pateiktos informacijos apie planinį nutraukimą nustatytu laiku (ne vėliau kaip prieš 24 val.) procentinė dalis per ataskaitinį laikotarpį;
- apie planinio nutraukimo darbų užbaigimą per vartotojui praneštą laiką procentinė dalis per ataskaitinį laikotarpį;
- laiku (per 5 darbo dienas) pašalintų gedimų vartotojams procentinė dalis per ataskaitinį laikotarpį;
- laiku (III pat. kat. – ne vėliau kaip per 24 val., II – ne vėliau kaip per 2,5 val., I – kiek to reikia automatiniam perjungimui) elektros energijos persiuntimo atkūrimas I, II ir III patikimumo kategorijų vartotojams po neplaninio nutraukimo procentinė dalis per ataskaitinį laikotarpį;
- laiku (per 20 darbo dienų) išnagrinėtų vartotojų ir tinklų naudotojų skundų procentinė dalis per ataskaitinį laikotarpį.

SSO, vertinant 2022 m. duomenis, vartotojų ir tinklų naudotojų skundų nagrinėjimo trukmė buvo 10 darbo dienų ilgesnė negu VERT tvirtinamuose reikalavimuose ir sudarė 30 darbo dienų.

PSO nustatomas tik vienas paslaugų kokybės rodiklis – laiku išnagrinėtų skundų procentinė dalis ir šio rodiklio PSO, vertinant 2022 m. duomenis, neviršijo.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 10 dalis: Perkrovų valdymas

VERT, vadovaudamasi Reglamento 2019/943 19 straipsnio 5 dalimi, parengia ir skelbia 2022 metų perkrovos pajamų ataskaitą (toliau – Ataskaita), kurią taip pat teikia ir ACER. Ataskaita parengiama pagal PSO pateiktus duomenis:

1. Vadovaujantis Reglamento 2019/943 19 straipsnio 5 dalies a punktu, teikiama informacija apie per 12 mėnesių iki ankstesnių kalendorinių metų gruodžio 31 d., t. y. 2022-01-01–2022-12-31 laikotarpį, gautas perkrovos pajamas.

6 lentelė. Gautos perkrovos pajamos 2022-01-01–2022-12-31 laikotarpiu

Jungiamoji linija	Gautos pajamos, Eur
Lietuva–Latvija	12 120 906
Lietuva–Lenkija	42 097 640
Lietuva–Švedija	213 077 548
Iš viso	267 296 094

Šaltinis – VERT.

2. Vadovaujantis Reglamento 2019/943 19 straipsnio 5 dalies b punktu, teikiama informacija, kaip perkrovos pajamos panaudotos pagal 19 straipsnio 2 dalį, įskaitant konkrečius projektus ir į atskirą sąskaitos eilutę pervestų pajamų sumą. Duomenyse AB „Litgrid“ nurodė, kad pajamos panaudotos pagal Reglamento 2019/943 19 straipsnio 2 dalies a bei b punktus. 7 lentelėje pateikiama detali informacija apie gautų pajamų panaudojimą 2022-01-01 – 2022-12-31 laikotarpiu.

7 lentelė. Gautų perkrovos pajamų panaudojimas 2022-01-01 – 2022-12-31 laikotarpiu

	Panaudotos pajamos, Eur
Paskirstytų pajėgumų panaudojimo užtikrinimas pagal Reglamento 19 straipsnio 2 dalies a punktą	1 896 071
Investicijos į tinklą pagal Reglamento 19 straipsnio 2 dalies b punktą:	22 991 915
330 kV EPL Kruonio HAE–Bitėnai statyba	5 314 666
HARMONY link jungties statyba	906 298
330 kV EPL Darbėnai–Bitėnai statyba	7 639 463
Naujos 330 kV EPL Vilnius–Neris statyba	4 765 651
Naujų sinchroninių kompensatorių įrengimas Lietuvos EES	2 705 709
330 kV skirstyklos „Mūša“ statyba	132 377
330 kV skirstyklos Darbėnai statyba	328 421
Dažnio stabilumo vertinimo sistemos įdiegimas (FSAS)	195 613
Automatinio generacijos valdymo įdiegimas Lietuvos EES	1 003 717
Suma, kuri buvo panaudota skaičiuojant tinklo tarifus	0
Likusi pajamų dalis, pervesta į atskirą vidaus sąskaitos eilutę	242 408 109
Iš viso	267 296 094

Šaltinis – VERT.

3. Vadovaujantis Reglamento 2019/943 19 straipsnio 5 dalies c punktu, turi būti teikiama informacija apie sumą, kuri buvo panaudota skaičiuojant tinklo tarifus.

Dalis sukauptų perkrovos pajamų (142,3 mln. Eur) buvo panaudoti nustatant perdavimo paslaugos kainos viršutinę ribą 2023 metams - perdavimo tarifo augimo amortizavimui (didesnių sąnaudų technologiniuose įrenginiuose padengimui).

4. Vadovaujantis Reglamento 2019/943 19 straipsnio 5 dalies d punktu, teikiama informacija apie patikrinimą, kad c punkte nurodyta suma panaudota laikantis Reglamento 2019/943 ir pagal Reglamento 2019/943 19 straipsnio 3 ir 4 dalis parengtos metodikos.

Perkrovos pajamos nebuvo panaudotos pagal Reglamento 2019/943 19 straipsnio 5 dalies c punktą, todėl tolesnis vertinimas pagal Reglamento 2019/943 19 straipsnio 5 dalies d punktą nebuvo atliekamas.

5. Sukaupto perkrovos pajamų likučio (2022-12-31) dalis – 117 982 974 Eur buvo prijungta prie UAB „EPSO-G“ grupės sąskaitos (8 lentelė).

8 lentelė. Sukauptų perkrovos pajamų panaudojimas

	Panaudotos pajamos, Eur
Sukauptos pajamos laikotarpio pradžioje	109 087 029
Sukauptos pajamos laikotarpio pabaigoje	351 495 138
Sukauptas lėšų likutis laikotarpio pabaigoje*	350 489 895
t. sk. prijungtas prie UAB „EPSO-G“ grupės sąskaitos – laikinai panaudotas bendrovės veiklai finansuoti	117 982 974

* Lėšų likučio ir sukauptų pajamų skirtumas susidaro dėl pajamų (sąskaitų) ir įplaukų/išlaidų nesutapimo.

- Paklausos ir pasiūlos balanso stebėseną
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies v punktas: Investicijos į gamybos ir saugojimo pajėgumus, susijusius su tiekimo saugumu

Numatomas Elektrėnų komplekso (EK) B-8 kapitalinis remontas. Atlikus kapitalinį 300 MW galios B-8 remontą, jo darbo resursas bus pratęstas iki 50 tūkst. val., bei užtikrinta galimybė ne trumpiau nei 90 parų nepertraukiamai gaminti elektros energiją. Visus kapitalinio remonto darbus planuojama atlikti per 2023 m. sausio–birželio mėn., taip užsitikrinant tinkamą LEES sinchronizacijos su kontinentinės Europos elektros tinklais pasirengimą ir B-8 prieinamumą esant ilgalaikei elektros energijos gamybos poreikiui. Elektros PSO „Litgrid“ 2023 m. balandžio 24 d. organizuoto izoliuoto darbo bandymo metu, visos jungtys su Rusijos kontroliuojama IPS / UPS sistema (Integrated/Unified Power System) – Latvija, Baltarusija ir Kaliningrado sritimi – buvo atjungtos nuo Lietuvos elektros sistemos, šalį paliekant dirbti energetinės salos režimu ir savarankiškai valdant energetinės salos dažnį. Bandymo metu, pirmą kartą istorijoje, veikė visi „Ignitis gamybos“ valdomi Elektrėnų komplekso energetiniai blokai – B-7, B-8 ir kombinuoto ciklo blokas (KCB). Bandymo metu šie energetiniai blokai, kartu su Kruonio HAE ir Kauno HE hidroagregatais, vartotojams tiekė elektros energiją ir pagamino daugiau kaip 65 procentus nacionaliniam vartojimui būtinos elektros energijos. Be to, EK KCB, B-7 ir B-8, panaudodami reikiamą reguliavimui galios diapazoną visuose blokuose, dalyvavo dažnio palaikymo ir atstatymo procesuose. Likęs kiekis būtinos elektros energijos buvo tiekiamas nuolatinės srovės jungtimis su Lenkija ir Švedija bei iš kitų Lietuvoje veikiančių elektrinių. Taip pat elektros kokybę užtikrino Kruonio HAE veikę 2 hidroagregatai sinchroninio kompensatoriaus režimu. Visą dieną trukęs bandymas praėjo sklandžiai, dažnis išliko stabilus, o elektros energija buvo tiekiamą be sutrikimų, tad elektros vartotojai šio bandymo poveikio net nepajuto.

VERT pripažino AB „Litgrid“ 1 MW, 1 MWh energijos kaupimo įrenginių sistemą, sumontuotą 330/110/10 kV Vilniaus TP teritorijoje ir prijungtą prie Vilniaus TP savųjų reikiųjų 10 kV skirstyklos, integruotu perdavimo tinklo komponentu ir leido bendrovei turėti nuosavybės

teise, taip pat plėtoti, valdyti arba eksploatuoti šią energijos kaupimo įrenginių sistemą kaip integruotą elektros tinklo komponentą. VERT nustatė, kad ši 1 MW, 1 MWh energijos kaupimo įrenginių sistema gali būti naudojama tik saugiam ir patikimam elektros energijos perdavimo veikimui užtikrinti ir negali būti naudojama elektros energetikos sistemai balansuoti ar elektros tinklo perkrovai valdyti.

VERT suderino UAB „Energy Cells“ 200 MW elektros energijos kaupimo įrenginių investicinį projektą, kurio bendra vertė sudaro apie 100 mln. Eur. 83,3 % projekto vertės bus finansuojama iš ES finansinės paramos lėšų, likusi projekto vertės dalis (16,7 %) – iš bendrovės nuosavų ir (arba) skolintų lėšų. Projekto tikslas – užtikrinti avarinio galios ir dažnio rezervo poreikį saugiomis ir autonominėmis techninėmis priemonėmis, suderinamomis su valstybės energetinio ir nacionalinio saugumo tikslais. Momentinį izoliuoto darbo elektros energijos rezervą Lietuvai iki sinchronizacijos užtikrinsianti elektros energijos kaupimo įrenginių sistema po sinchronizacijos bus naudojama iš atsinaujinančių energijos šaltinių gaminamos energijos integracijai. 2022 m. IV ketv. pradėtas energijos kaupimo įrenginių sistemos testavimas. 2023 m. II ketv. ketinama pradėti teikti izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo rezervo užtikrinimo paslaugą. Esant poreikiui, didelės talpos rezerviniai kaupikliai galią pradės tiekti nedelsiant – per 1 sekundę. Taip bus užtikrintas patikimas aktyviosios galios pateikimas į elektros tinklą iki bus paleisti kiti elektros gamybos šaltiniai. Šiuo metu IPS/UPS sistemoje veikiančios Lietuvos elektrinės energiją gali pradėti tiekti per 15 minučių. Energijos kaupimo įrenginių sistemos operatorė „Energy cells“ izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo rezervo užtikrinimo paslaugą Lietuvai yra įsipareigojusi teikti iki sinchronizacijos su kontinentinės Europos tinklais. Vėliau energijos kaupikliai prisidės prie energijos iš AEI integracijos.

Pagal EEJ nuostatas VERT vykdo tinklų plėtros plano įgyvendinimo stebėseną ir atlieka jo vertinimą. Kasmet AB „Litgrid“ teikia 10 metų elektros tinklų investicijų planus, kuriuose įvertina numatomų naujų gamybos šaltinių plėtros scenarijus. 2022 m. pateiktame plane prognozuojama, kad iki 2031 m. elektros energiją generuojančių šaltinių įrengtoji galia sieks 9362 MW. Apie 78,0 proc. šios dalies sudarytų elektrinės, naudojančios AEI.

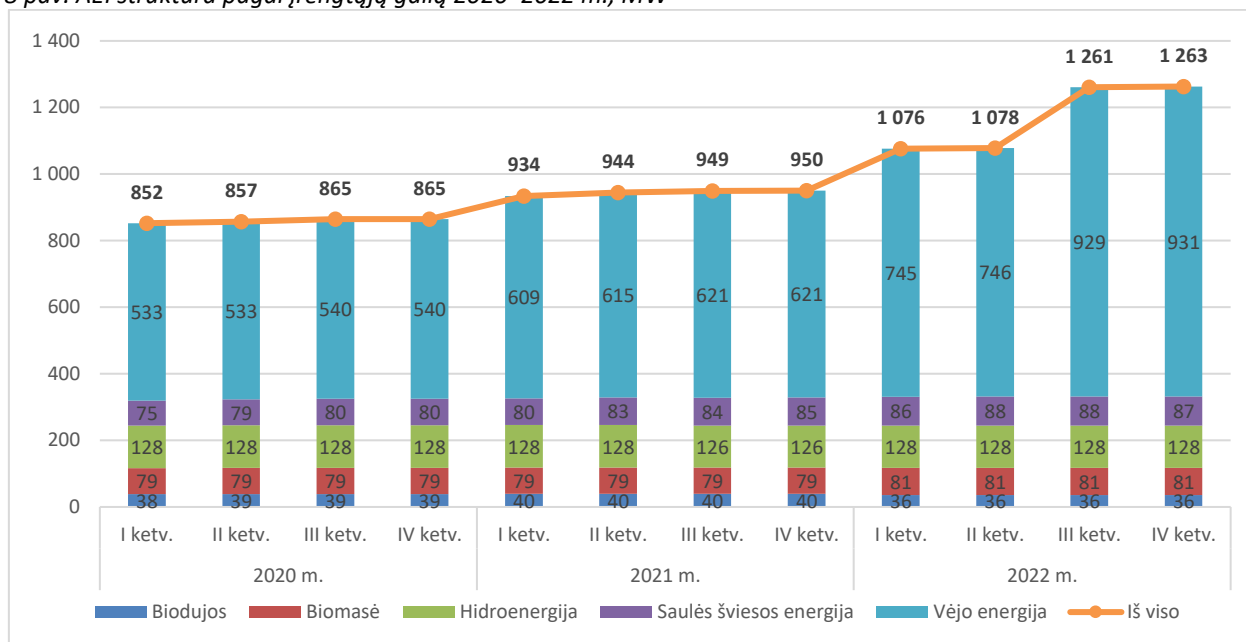
VERT investicijų į gamybos pajėgumus stebėseną atlieka pagal EEJ nuostatas išduodama leidimus plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir gaminti elektros energiją asmenims, išskyrus tuos asmenis, kurių gamybos įrenginių įrengtoji galia yra ne didesnė kaip 100 kW ir asmenis, siekiančius tapti gaminančiais vartotojais.

Didžiausią rinkos dalį bendroje atsinaujinančių išteklių įrengtosios galios rinkos struktūroje 2022 m., kaip ir 2021 m., sudarė vėjo elektrinės – 73,7 proc., hidroelektrinės – 10,1 proc., saulės – 6,9 proc.³, biomasės – 6,4 proc. ir biudujų – 2,9 proc.

---

³ Neįtraukiant gaminančių vartotojų valdomų elektrinių.

8 pav. AEI struktūra pagal įrengtąją galią 2020–2022 m., MW

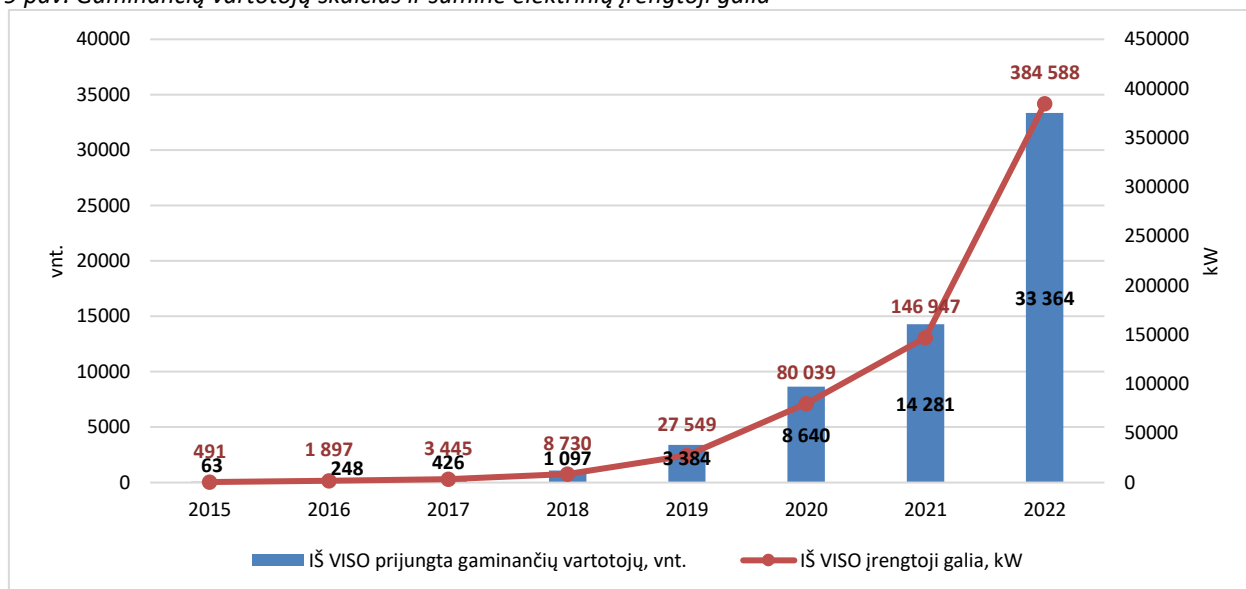

Šaltinis – VERT.

2022 m. AEI elektrinių įrengtosios galios (neskaitant gaminančių vartotojų) dalis bendrame įrengtosios galios balanse sudarė 32,9 proc.

Pagal Atsinaujančių išteklių energetikos įstatymo nuostatas elektros tinklų operatorius kas mėnesį teikia informaciją VERT apie prijungimo sąlygas, išduotas gamintiems vartotojams ir asmenims, siekiantiems tapti gaminančiais vartotojais ir numatantiems statyti ar įrengti atsinaujančius išteklius naudojančias elektrines, kurioms EEĮ nustatyta tvarka leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus nereikalingas.

9 pav. Gaminančių vartotojų skaičius ir suminė elektrinių įrengtoji galia

Šaltinis – VERT.

Per 2022 metus gaminančių vartotojų skaičius padidėjo 19 083, kurių elektrinių įrengtoji galia – 237,641 MW (per 2021 m. gaminančių vartotojų padidėjo 5 641, elektrinių įrengtoji galia – 66,908 MW). Iš viso 2022 m. pabaigoje gaminančių vartotojų buvo 33 364, o jų elektrinių

įrengtoji galia siekė 384,588 MW (2021 m. pab. – 14 281 gaminantis vartotojas, kurių elektrinių įrengtoji 146,947 MW).

- Tarpvalstybiniai klausimai
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies w punktas: Techninis bendradarbiavimas tarp ES ir trečiųjų šalių perdavimo sistemos operatorių

2022 metais ir toliau išlaikytas esamas techninio bendradarbiavimo lygis su trečiųjų šalių operatoriais, kuris yra būtinas siekiant užtikrinti LEES patikimą veikimą ir elektros energijos kokybę bei laiku ir tinkamai pasirengti desinchronizacijai nuo UPS/IPS sistemos.

Desinchronizacijos nuo UPS/IPS sistemos klausimai, Europos Komisijos oficialiu kreipimusi ir siūlymu, yra svarstomi BRELL (Baltarusija, Rusija, Estija, Lietuva, Latvija) komitete ir operatyvinio planavimo ir valdymo darbo grupėje, kuriuose PSO pristato informaciją apie esamą sistemų plėtros situaciją. Komiteto posėdžiai vyksta 2 kartus per metus, o darbo grupės – pagal poreikį.

2022 m. sausio 31 d. VERT atnaujino Tarpsisteminių jungčių pralaidumo nustatymo ir paskirstymo su trečiosiomis šalimis metodiką, kurioje buvo detalizuoti techninio srauto dydžiai pagal faktinę tinko situaciją ir linijų atjungimus, atnaujinant kiekvieną dieną srautų pasiskirstymą. Nuo 2022 m. kovo 3 d. dėl ekstremalios geopolitinės situacijos Baltijos šalių operatoriai siekdami užtikrinti Baltijos energetikos sistemų dažnio stabilumą susitarė apriboti prekybą iš trečiųjų šalių iki 300 MW (150 MW per Lietuva–Rusija ir 150 MW per Latvija–Rusija tarpsistemines jungtis). 2022 m. gegužę elektros energijos biržos operatoriai Nord Pool sustabdžius prekybą rusiška elektra, sustabdytas rusiškos elektros energijos importas Lietuvoje, o šalies poreikius užtikrina vietos elektrinės ir importas per jungtis su Švedija, Lenkija ir Latvija.

- Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas

VERT yra ACER Reguluotojų valdybos (angl. *Board of Regulators* – BoR) narė, kurioje kartu su kitais reguliuotojas tvirtina bendrus su ES energetikos rinka susijusius dokumentus. Dalyvaudama šioje veikloje VERT 2022 m. prisidėjo ir prie kitų svarbių sprendimų, susijusių su Švarios energijos paketu ir ES reglamentais (tinklų kodeksais ir gairėmis). Šia tematika ACER 2022 m. ES lygiu priėmė 17 teisės aktų, prie dalies iš jų prisidėjo ir VERT. Atitinkamai dar 4 teisės aktų gautų 2022 m. priėmimas tęsėsi ir 2023 m. pradžioje. Šiame skyriuje pateikiame Lietuvai aktualiausius sprendimus.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 7 dalis: Tinklų kodeksai
- Apkrovos prijungimas
- Reikalavimai generatoriams
- Aukštos įtampos nuolatinės srovės jungtys

VERT patvirtinto PSO pateiktą pasiūlymą dėl atnaujintų gamybos modulių bendrųjų reikalavimų pakeitimo. Šiais reikalavimai yra įgyvendinami 2016 m. balandžio 14 d. Komisijos reglamento (ES) 2016/631 dėl tinklo kodekso, kuriame nustatomi generatorių prijungimo prie elektros energijos tinklo reikalavimai.

Atliktais pakeitimais mažinami reikalavimai D tipo generatoriams dėl aktyvios galios užtikrinimo – aktyvios galios užtikrinimas nustatomas nuo 10 proc. didžiausio pajėgumo (Pmax).

Reikalavimų elektros generatoriams švelninimas leidžia sparčiau vystyti ir integruoti atsinaujinančių energijos šaltinių generuojamą elektros energiją į Lietuvos elektros energetikos sistemą bei siekti nacionalinių strateginių tikslų energetikos srityje.

VERT, įgyvendindama Reglamentų 2016/631, 2016/1447, 2016/1388 reikalavimus, jau yra patvirtinusi Bendruosius techninius prijungimo reikalavimus. VERT nuolat vykdo šių reikalavimų įgyvendinimo stebėseną ir šiais klausimais konsultuoja rinkos dalyvius. Bendrieji techniniai reikalavimai visiems rinkos dalyviams užtikrins sąžiningą konkurencijos sąlygą bei elektros energetikos sistemos saugumą integruojant iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintą elektros energiją, taip pat palengvins prekybą elektros energija visoje ES, naudojant veiksmingas priemones.

- Eksploatavimas

Ataskaitiniais metais VERT nepriėmė sprendimų susijusių su 2017 m. rugpjūčio 2 d. Komisijos reglamentu (ES) 2017/1485, kuriuo nustatomos elektros energijos perdavimo sistemos eksploatavimo gairės.

- Avarių šalinimas ir veikimo atkūrimas

Ataskaitiniais metais VERT nepriėmė sprendimų susijusių su 2017 m. lapkričio 24 d. Komisijos reglamentu (ES) 2017/2196 dėl tinklo kodekso, kuriame nustatomi elektros sistemos avarių šalinimo ir veikimo atkūrimo reikalavimai.

- Prognozuojamo pralaidumo paskirstymas

2022 metais ACER atnaujino du sprendimus susijusius su ilgalaikių perdavimo pajėgumų paskirstymu:

bendrajai paskirstymo platformai keliamų reikalavimų dokumentą ir bendrosios paskirstymo platformos sukūrimo, tobulinimo ir veiklos išlaidų pasidalijimo [metodiką](#)⁴; perkrovos pajamų paskirstymo [metodiką](#)⁵.

Šios metodikos ateityje prisidės prie efektyvesnės išvestinių finansinių priemonių elektros energetikos sektoriuje kūrimo ir padės rinkos dalyviams draustis nuo rizikos, patiriamos dėl didmeninių elektros energijos kainų svyravimo. Pažymėtina, kad Lietuvoje šiuo metu tokiais produktais nėra prekiaujama.

- Pajėgumų paskirstymas ir perkrovų valdymas

2023 m. pradžioje ACER paskelbė du [sprendimus](#)⁶ dėl didžiausios kainos koregavimo mechanizmo kitos paros ir einamosios paros rinkose (HMMCP).

Šios metodikos skirtos reglamentuoti aukščiausiai galimai biržos kainai. Šiuo metu ji lygi 4000 Eur/MWh. Pagal seniau galiojusią metodiką buvo nustatyti kriterijai, kuriems išsipildžius ši

⁴<https://www.acer.europa.eu/Individual%20Decisions/ACER%20Decision%2009-2022%20on%20amendments%20to%20SAP.pdf>

⁵<https://www.acer.europa.eu/Individual%20Decisions/ACER%20Decision%2010-2022%20on%20amendments%20to%20CIDM.pdf>

⁶ <https://www.vert.lt/en/Pages/Updates/2023/acer-approves-the-new-automatic-maximum-price-limit-adjustment-mechanism-for-the-european-electricity-spot-markets.aspx>

kaina būdavo didinama (pvz., didinama nuo 4000 iki 4500 Eur/MWh). Naujai patvirtinta metodika nustato atnaujintus kriterijus, kuriais vadovaujantis šios kainos didinimas vyks pagal objektyvesnius kriterijus ir jis turėtų būti atliekamas rečiau. Šių pakeitimų bendras poveikis bus nuosaikesnis trumpalaikių elektros rinkos kainų ribos koregavimas, veiksmingai apribojant pakopinio kainų didėjimo efektą dėl pasikartojančių ekstremalių kainų, atsirandančių dėl dabartinės metodikos, poveikį, kartu išsaugant savalaikio kainos koregavimo teigiamą įtaką Europos neatidėliotinių sandorių rinkų efektyvumui.

- Elektros energijos balansavimas

ACER priėmė sprendimą patvirtinti PSO siūlymą pakeisti bendrai taikomą energijos balansavimo kainos ir tarpvalstybinių pajėgumų mainų metodologiją Europos elektros rinkose.

ACER Metodikoje įtvirtinta laikina 15 000 EUR/MWh kainos riba pirmiesiems keturiems Europos balansavimo platformų (MARI ir PICCASO) veiklos metams iki 2026 m. liepos mėn. Pereinamoji kainų riba suteikia apsaugą pirmaisiais Europos balansavimo platformų veiklos metais. Tai laikina priemonė, kuria siekiama sumažinti galimą Europos balansavimo platformų paleidimo riziką ir sudaryti sąlygas PSO bei kitiems rinkos dalyviams įgyti jų veikimo patirties.

ACER taip pat pritarė pakeitimui dėl Europos balansavimo platformų (MARI ir PICCASO) įgyvendinimo struktūros ir disbalanso paskirstymo tvarkos. Šių pakeitimų pasiūlymą pateikė visi PSO. Europos balansavimo platformų įgyvendinimo struktūroje numatytos tarp sisteminių balansavimo energijos mainų per dažnio atkūrimo rezervus su rankiniu aktyvavimu (mFRR) ir su automatinio aktyvavimu (aFRR) ir disbalanso pasiskirstymo taisyklės.

Pagrindinis pakeitimų tikslas – naujo subjekto balansavimo rinkose sukūrimas, kuris atliks pajėgumų koordinavimo ir valdymo funkciją. Į mFRR platformos įgyvendinimo struktūros pakeitimą taip pat įtraukti techniniai aspektai, pavyzdžiui, paaiškinimai dėl sudėtingų pasiūlymų pateikimo vertinimo ir mFRR paklausos.

Įgyvendintas sprendimas ir sukurtos balansavimo platformos skatins balansavimo rinkų likvidumą, mažins balansavimo energijos sąnaudas Europos lygmeniu naudojant pigiausias išteklius ir prisidės prie sistemos saugumo. VERT praeityje, atsižvelgusi į PSO prašymą, yra suteikusi išimtį, pagal kurią atidėtas prisijungimo prie platformų terminas ir PSO prisijungs prie MARI kartu su Šiaurės šalių PSO, ne vėliau kaip 2024 m. liepos 24 d.

3.2. Konkurencijos skatinimas ir rinkos funkcionavimas

3.2.1. Didmeninė rinka

- Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies n ir o punktai

Siekiant užtikrinti galimybę reguliuotojui įsitikinti ūkio subjektų sąnaudų pagrįstumu, priskiriant jas reguliuojamai veiklai, ūkio subjektų teikiamas VERT reguliuojamosios veiklos ataskaitas nuo 2019 m. auditoriai tikrina pagal VERT patvirtintą techninę užduotį, t. y. konkrečius reikalavimus. Techninė užduotis gali būti peržiūrima kasmet, koreguojant nustatytus reikalavimus, arba paliekama galioti esama. VERT 2022 m. patikslino reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros techninę užduotį, t. y. reguliuojamų įmonių veiklos ataskaitų patikrai (auditui) už 2022 m. taikomi patikslinti reikalavimai, lyginant su ankstesniais metais.

Siekiant palengvinti administracinę naštą, elektros ir gamtinių dujų SSO, aptarnaujantys mažiau kaip 100 tūkst. vartotojų, SND veiklą vykdančios įmonės, taip pat elektros energetikos įmonės, pripažintos turinčiomis didelę įtaką rinkoje teikiant pakaitos rezervų paslaugą ir (ar) teikiančios izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugą, kurios kaina yra valstybės reguliuojama, ir atitinka kitas VERT numatytas sąlygas, gali pasirinkti, pagal kurią techninę užduotį atlikti 2022 m. reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikrą – pagal taikomą visoms reguliuojamoms įmonėms arba 2020 m. rugsėjo mėn. patvirtintą atskirą Elektros energetikos ir gamtinių dujų įmonių reguliuojamosios veiklos ataskaitų patikros techninę užduotį.

Elektros energetikos sektoriuje VERT taiko kainų reguliavimą 12 ūkio subjektų atžvilgiu. 2022 metais VERT naujam reguliavimo periodui nustatė viršutines kainų ribas dviem infrastruktūrinėms įmonėms (AB „Energijos skirstymo operatorius“, AB „Litgrid“) ir koregavo kainų viršutines ribas 4 infrastruktūrinėms įmonėms (AB „Achema“, AB „Lifosa“, UAB „Dainavos elektra“, AB „Akmenės cementas“), bei 1 visuomeninio elektros tiekimo įmonei (UAB „Ignitis“). Taip pat nustatė rezervinės galios užtikrinimo ir izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo paslaugų kainas šias paslaugas teikiantiems subjektams (AB „Achema“, AB „Ignitis gamyba“, AB „Panevėžio energija“, AB „Orlen Lietuva“, UAB Kauno termofikacijos elektrinė) bei izoliuoto elektros energetikos sistemos darbo rezervo paslaugos kainą UAB „Energy Cells“.

Vadovaudamasi EEJ nuostatomis VERT nuolat stebi ir kontroliuoja, kaip elektros energijos rinkos dalyviai laikosi EEJ ir kituose teisės aktuose nustatytų skaidrumo, nediskriminavimo ir konkurencijos elektros energetikos sektoriuje reikalavimų, kaip laikomasi licencijuojamos veiklos ar veiklos, kuriai reikalingas leidimas, elektros energetikos sektoriuje sąlygų ir reikalavimų, kaip saugomos ir ginamos vartotojų teisės ir teisėti interesai, įskaitant vartotojams teikiamos informacijos patikimumą. Ūkio subjektai, veikiantys didmeninėje elektros energijos rinkoje, privalo skelbti atskiruose teisės aktuose numatytą informaciją viešai. VERT, vadovaudamasi patvirtintu viešai skelbtinos informacijos aprašu, VERT interneto svetainėje skelbia elektros energetikos sektoriaus ūkio subjektų viešai skelbiamos informacijos sąrašą⁷ (toliau – Sąrašas). Taip pat VERT, vadovaudamasi minėtu aprašu, kiekvienais metais tikrina, kaip ūkio subjektai skelbia Sąraše nurodytą informaciją viešai. Nustačiusi viešai skelbiamos informacijos trūkumus, VERT rengia rekomendacijas, susijusias su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams. Vadovaujantis Energetikos įstatymo nuostatomis šios rekomendacijos skelbiamos ne rečiau kaip kartą per 5 metus ir teikiamos Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai. Naujas rekomendacijas numatoma paskelbti 2023 m.

Siekdama atlikti rinkos stebėseną VERT, vadovaudamasi VERT patvirtintomis Energetikos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo įmonių informacijos teikimo taisyklėmis, renka informaciją iš ūkio subjektų, kuriems reikalingos licencijos, leidimai, atestatai ir (ar) kuriems taikomos valstybės reguliuojamos kainos. Ūkio subjektų pateiktos informacijos pagrindu, siekdama didinti rinkos dalyvių informuotumą bei užtikrinti, kad rinkos dalyviai disponuotų patikima informacija, VERT reguliariai rengia pusmetines elektros energijos rinkos stebėsenos ataskaitas ir skelbia VERT interneto svetainėje⁸.

Skaidrumo lygis, susijęs su didmeninėmis kainomis, stebimas vadovaujantis 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo (REMIT) nuostatomis. Papildomai VERT, vadovaudamasi VERT patvirtintomis Prekybos elektros energija ir gamtinėmis dujomis priežiūros taisyklėmis⁹, yra nustačiusi ribas dėl informacijos, kuri laikoma viešai neatskleista informacija, atskleidimo.

⁷ <https://www.regula.lt/elektra/Puslapiai/elektros-energetikos-sektoriaus-ukio-subjektu-viesai-skelbiamos-informacijos-sarasas.aspx>

⁸ <https://www.vert.lt/elektra/Puslapiai/elektros-rinkos-apzvalga/rinkos-stebesena.aspx>

⁹ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fbc3b880c84711e69dec860c1f4a5372/asr>

Prekybos elektros energijos rinkoje priežiūra atliekama analizuojant rinkos dalyvių elgseną, tai yra sandorių, įskaitant nurodymų prekiauti, pateikimą, sudarymo sąlygas, rinkos dalyvių paaiškinimus ir kitas aplinkybes, siekiant užtikrinti, kad nebūtų piktnaudžiaujama didmeninėmis elektros energijos rinkomis. VERT kartu su ACER, įgyvendindama REMIT, vykde nuolatinę didmeninės elektros energijos ir gamtinių dujų rinkų priežiūrą, viešai neatskleistos informacijos atskleidimo platformose skelbiamos informacijos analizę Lietuvos prekybos zonoje (dujų ir elektros sektoriuje nustatyti 9 netinkamai / netiksliai paskelbti skubūs rinkos pranešimai (UMM)).

2022 m. buvo gauti 4 pranešimai apie galimus dalyvavimo elektros rinkoje pažeidimus per ACER pažeidimų pranešimų notifikavimo platformą. VERT neskelbia platesnės informacijos apie atliekamus REMIT tyrimus, nes jų eiga ir tarpiniai rezultatai yra konfidencialūs.

VERT taip pat vykde rinkos dalyvių registraciją (užregistruota 10 rinkos dalyvių), dvišalių sutarčių dėl didmeninių energetikos produktų vertinimą ir atitiktį REMIT reikalavimams, rinkos dalyvių biržose teiktų pavedimų ir sudarytų sandorių stebėseną.

VERT, siekdama sudaryti prielaidas susiformuoti veiksmingai konkurencijai elektros energetikos rinkose bei užkirsti kelią asmenims piktnaudžiauti didele įtaka elektros energetikos rinkose, vadovaudamasi Rinkų tyrimo taisyklėmis, atlieka rinkos tyrimus. Atitinkamai, VERT savo interneto svetainėje nuolat skelbia ir atnaujina rinkų tyrimų ataskaitas, išskyrus informaciją, kuri laikoma konfidencialia, ir galutinius sprendimus dėl rinkos tyrimo rezultatų ar jų dalis be konfidencialios informacijos. Pažymėtina, kad 2022 metais nebuvo atliktų rinkos tyrimų.

Paminėtina, kad ne rečiau kaip kartą per pusmetį vyksta Nacionalinio bendros Baltijos elektros rinkos plėtros komiteto susitikimai, kuriuose dalyvauja valstybinių institucijų, rinkos dalyvių ir susijusių asociacijų atstovai. Juose keičiamasi aktualia informacija ir sprendžiami probleminiai klausimai, aiškinantis priežastis, bei numatoma, kokių žingsnių reikia imtis, siekiant efektyvaus elektros rinkos veikimo ir plėtros.

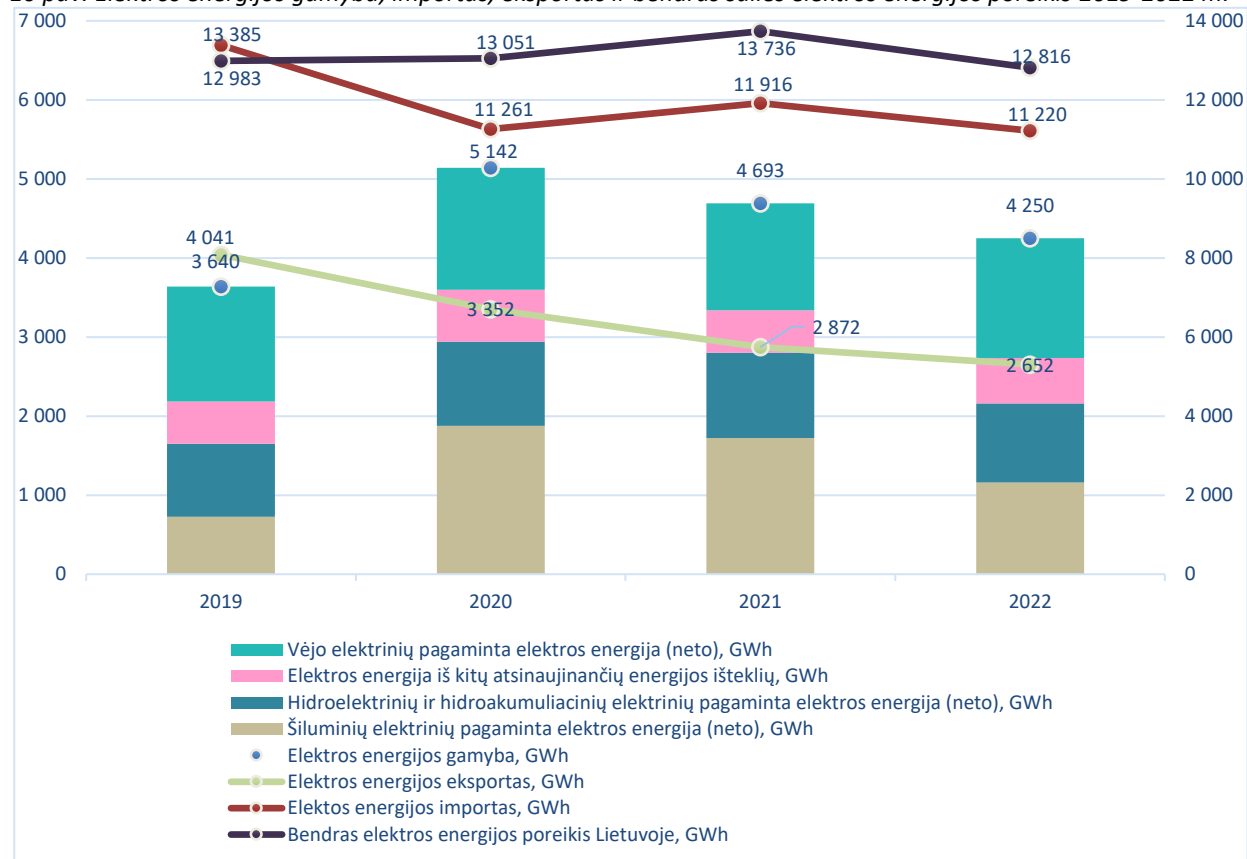
VERT aktyviai dalyvauja kuriant bendrą regioninę elektros energijos rinką, įskaitant ir įvairių bendrų teisės aktų kūrimą bei įgyvendinimą.

Ženklią įtaką konkurencijos skatinimui ir rinkos funkcionavimui turėtų turėti taisyklių harmonizavimas tarp skirtingų ES šalių. Atitinkamos įgyvendintos priemonės susijusios su tinklų kodeksų įgyvendinimu nurodytos ankstesniame skyriuje – „Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas“.

VERT, kaip ir ankstesniais metais, siekdama skaidrumo, rinkos dalyvių ir vartotojų informuotumo didinimo, savo interneto svetainėje skelbė visą su savo veikla susijusią informaciją: naujienas, įvairius išaiškinimus, statistinę informaciją, informaciją apie vykstančius susitikimus, viešų posėdžių medžiagą ir pan.

Informacija apie bendrą šalies elektros energijos poreikį, šalyje pagamintą elektros energijos kiekį (neto), importuojamą ir eksportuojamą elektros energijos kiekį pateikiama 10 paveiksle.

10 pav. Elektros energijos gamyba, importas, eksportas ir bendras šalies elektros energijos poreikis 2019-2022 m.

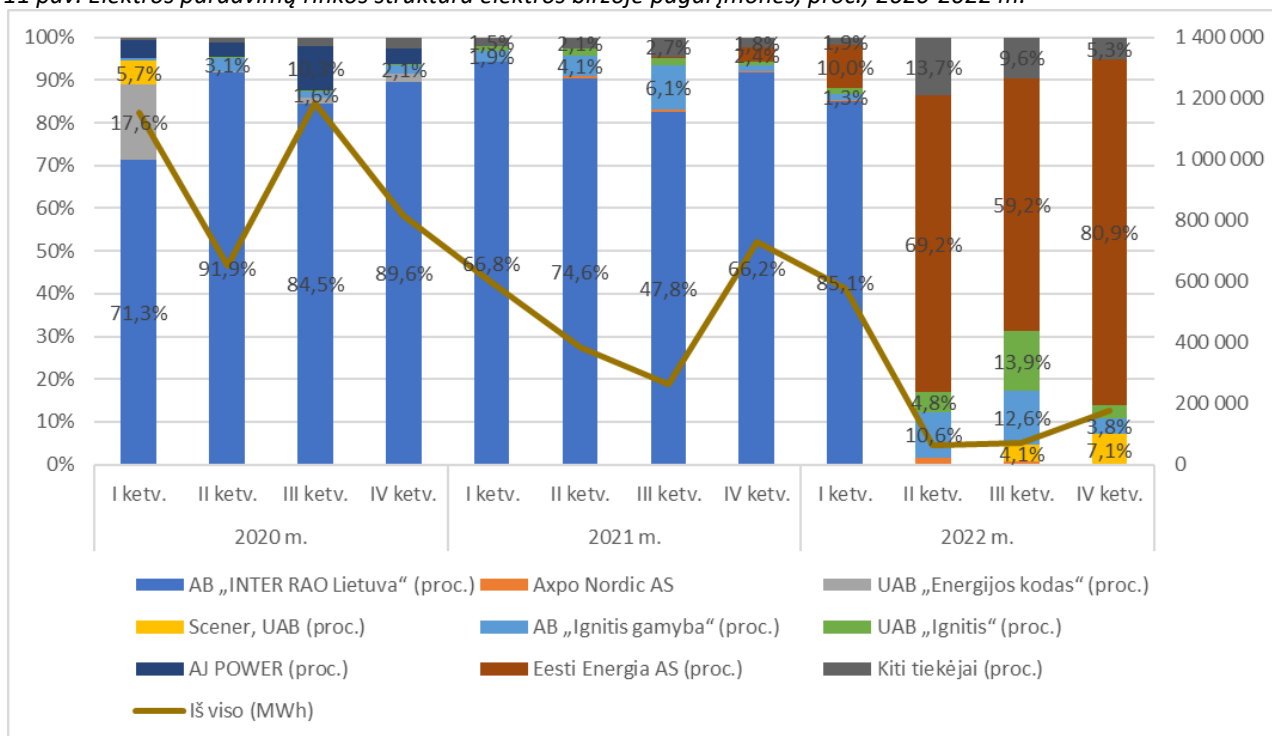
Šaltinis – VERT.

2022 m. elektros energijos kaina Lietuvos kainų zonoje, kitos paros rinkoje sudarė 230,23 EUR/MWh. Importuota 87,5 proc. bendro elektros energijos poreikio šalyje. Detalesnę informaciją galima rasti www.nordpoolgroup.com.

Elektros energijos didmeninėje rinkoje elektros energijos pardavimus 2022 m. vykdė 19 tiekėjų, o pirkimus vykdė 24 tiekėjai.

2022 m. didmeninėje elektros energijos rinkoje buvo 4 pagrindiniai tiekėjai: UAB „Ignitis“, AB „INTER RAO Lietuva“, Axpo Nordic AS, Eesti Energia AS. Vertinant bendrą šių tiekėjų rezultatą, jis siekė 93,8 proc. visų elektros energijos pardavimų elektros biržoje 2022 m.

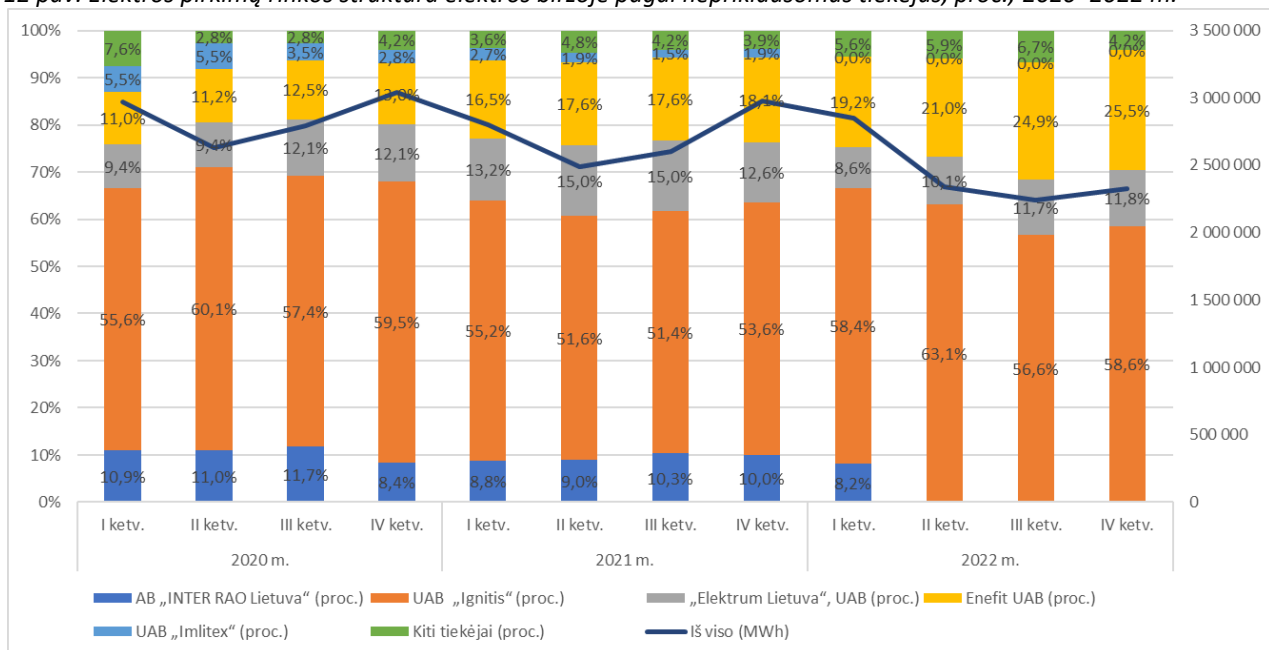
11 pav. Elektros pardavimų rinkos struktūra elektros biržoje pagal įmones, proc., 2020–2022 m.

Šaltinis – VERT.

2022 m. daugiau nei 56 proc. visų nepriklausomų tiekėjų elektros energijos pirkimų elektros biržoje sudarė UAB „Ignitis“¹⁰ pirkimai.

12 pav. Elektros pirkimų rinkos struktūra elektros biržoje pagal nepriklausomus tiekėjus, proc., 2020–2022 m.

Šaltinis – VERT.

¹⁰ Energijos tiekimas UAB buvo sujungtas su UAB „Lietuvos energijos tiekimas“. 2019 m. ši bendrovė pakeitė pavadinimą į UAB „Ignitis“

3.2.2. Mažmeninė rinka

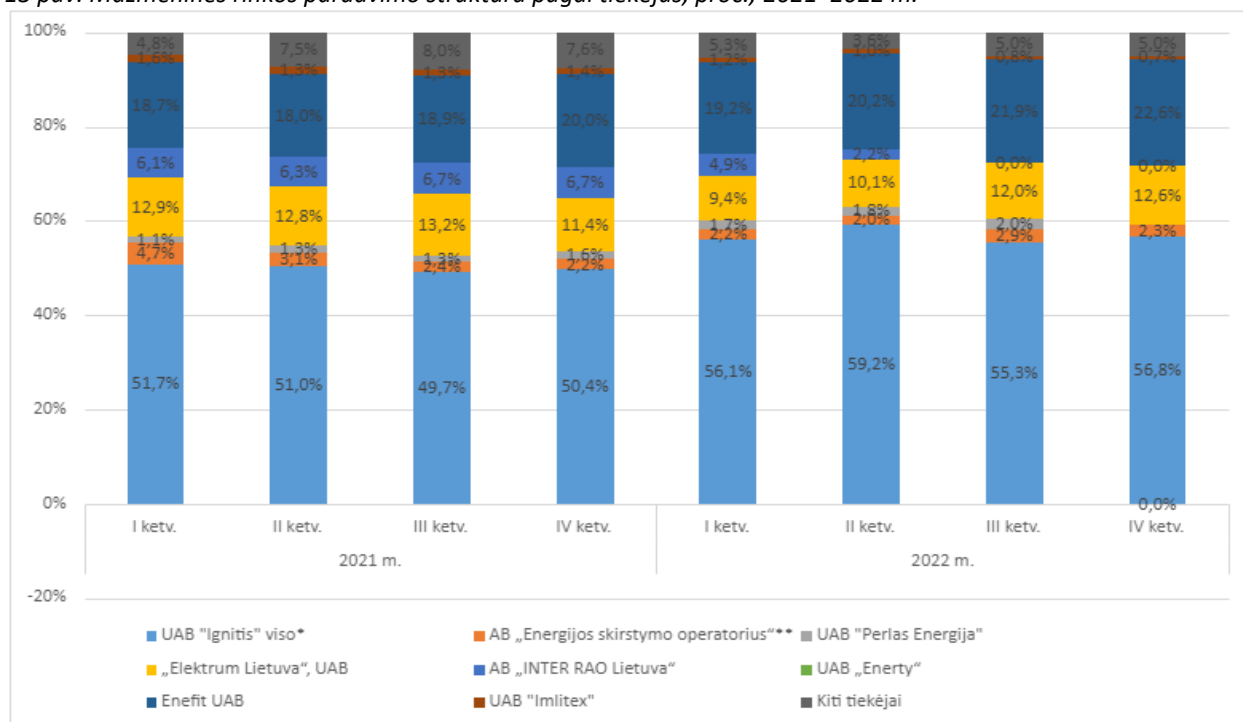
- Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo efektyvumo ir konkurencijos priežiūra
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Rinkos atvėrimas ir konkurencija

Mažmeninė rinka iš esmės analogiškai stebima ir kontroliuojama tokiais pat principais, kurie numatyti 3.2.1 skyriuje. Nuo 2013 m. visi komerciniai vartotojai atsiskaito už elektros energiją rinkos kainomis, o, esant reikalui, šiems vartotojams garantinis tiekimas užtikrinamas ne ilgiau kaip 6 mėnesius. Buitiniai vartotojai taip pat turi teisę pasirinkti nepriklausomą elektros energijos tiekėją ir pirkti elektros energiją rinkoje arba pagal dvišalius kontraktus.

Šalyje 2022 m., palyginti su 2021 m., vartotojų skaičius augo nuo 1 823 744 iki 1 851 649 vartotojų, iš kurių 1 676 113 (90,52 proc.) – buitiniai. Per 2022 m. nebutinių vartotojų, perkančių elektros energiją visuomeninėmis kainomis, suvartojimas išliko nepakitęs (0,097 TWh). Buitinių vartotojų, perkančių elektros energiją visuomeninėmis kainomis, per 2022 m. suvartojimas sudarė 1,12 TWh ir buvo mažesnis, palyginus su 2021 m. (2,0 TWh). Buitinių vartotojų, pirkusių elektros energiją rinkoje sutartinėmis kainomis, skaičius 2022 m., palyginti su praėjusiais metais, išaugo nuo 590 463 iki 1 187 033.

Trys didžiausi nepriklausomi elektros energijos tiekėjai nepriklausomo tiekimo mažmeninėje rinkoje 2022 m. buvo: UAB „Ignitis“, Enefit UAB, UAB „Elektrum Lietuva“. Jų dalis mažmeninėje rinkoje sudarė 88,8 proc. pagal elektros energijos kiekį. Tarp didžiausių nepriklausomų elektros energijos tiekėjų 2022 m., palyginti su 2021 m., daugiausia augo UAB „Ignitis“ užimamos rinkos dalis (+6,2 proc., tuo tarpu UAB „Ignitis“ nepriklausomo elektros energijos tiekėjo dalis augo net +14,0 proc.).

13 pav. Mažmeninės rinkos pardavimo struktūra pagal tiekėjus, proc., 2021–2022 m.

* Visuomeninis elektros energijos tiekimas. Iki 2018 m. spalio 1 d. visuomeninio elektros energijos tiekimo veiklą vykdė AB „Energijos skirstymo operatorius“. UAB „Ignitis“ nuo 2020 m. vykdo visuomeninį elektros energijos tiekimą ir nepriklausomą elektros energijos tiekimą.

** Garantinis elektros energijos tiekimas.

Šaltinis – VERT.

2023 m. kovo-birželio mėn. vidutinė prognozuojama elektros energijos kaina Lietuvos rinkoje lygi 15,3 ct/kWh. Visuomeninio tiekėjo vidutinė mažmeninė kaina 2023 m. kovo-birželio mėn. tipiniam buitiniam vartotojui – 16,631 ct/kWh (elektros energijos įsigijimas ir visuomeninio tiekimo marža), o pasinaudojimo elektros tinklais arba persiuntimo paslaugos kaina – 6,814 ct/kWh.

2023 m. kovo-birželio mėn. visuomeninė elektros energijos kaina buitiniams vartotojams, perkantiems elektros energiją iš vidutinės įtampos tinklų, lygi 17,814 ct/kWh (be PVM), arba 5,676 ct/kWh (24,2 proc.) mažesnė nei 2022 m. II pusm., perkantiems elektros energiją iš žemos įtampos tinklų – 22,670 ct/kWh (be PVM), arba 4,182 ct/kWh (15,6 proc.) mažesnė nei 2022 m. II pusm.

VERT, atsižvelgdama Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus elektros energijos kainos kompensavimo dydžius 2022 m. II pusmečiui (9 ct/kWh su PVM) ir 2023 m. I pusmečiui (28,5 ct/kWh su PVM) ir minimalias elektros kainos ribas, žemiau kurių kompensavimas netaikomas (atitinkamai 2022 m. II pusm. – 24 ct/kWh su PVM ir 2023 m. I pusm. – 28 ct/kWh su PVM), taip pat įvertinusi papildomų dedamųjų prie persiuntimo paslaugos kainos kompensacijas, patvirtino išdiferencijuotus visuomeninius elektros energijos tarifus 2022 m. II pusmečiui ir 2023 m. I pusm. vidutinės ir žemos įtampos tinklų vartotojams. Tokiu būdu VERT užtikrina kompensacijų visuomeninio tiekimo buitiniams vartotojams pritaikymą. Nepriklausomo tiekimo buitiniams vartotojams kompensacijos taikomos nuo galutinės vartotojo kainos taikant tuos pačius kompensavimo dydžius.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Kainos buitiniams vartotojams

Buitiniai vartotojai, kaip ir komerciniai vartotojai, turi teisę pasirinkti nepriklausomą elektros energijos tiekėją ir pirkti elektros energiją rinkoje arba pagal dvišalius kontraktus. Buitiniams vartotojams, nepasirinkusiems nepriklausomo elektros energijos tiekėjo, bei pažeidžiamiems vartotojams elektros energiją visuomenine elektros energijos kaina tiekia licencijoje nustatytoje teritorijoje veikiantis visuomeninis tiekėjas.

Lyginant su praėjusiais metais, vidutinis metinis vieno buitinio vartotojo suvartojimas sumažėjo nuo 1 996 kWh iki 1 896 kWh (sumažėjo 5 proc.).

Nuo 2018 m. spalio 1 d. visuomeninio tiekimo veiklos vykdymą iš AB „Energijos skirstymo operatorius“ perėmė UAB „Lietuvos energijos tiekimas“. Ši bendrovė 2019 m. pakeitė pavadinimą į UAB „Ignitis“. UAB „Ignitis“ vykdo tiek visuomeninio elektros energijos tiekimo veiklą, tiek nepriklausomo elektros energijos tiekimo veiklą. Ši bendrovė 2022 m. patiekė 78 proc. viso buitinių vartotojų suvartoto elektros energijos kiekio, iš jų 45,7 proc. visuomenine elektros energijos kaina (2021 m. – 72,5 proc.). 2022 m. kaip ir 2021 m. elektros energijos visuomeninio tiekimo dalis mažmeninėje rinkoje išliko panaši – apie trečdalį viso buitinių vartotojų elektros energijos suvartojimo.

Pagal EEĮ nuostatas elektros energijos vartotojams, kurių įrenginiai prijungti prie PSO valdomų elektros tinklų, garantinį elektros energijos tiekimą užtikrina SSO, aptarnaujantis daugiau kaip 100 000 vartotojų, o elektros energijos vartotojams, kurių įrenginiai prijungti prie SSO valdomų elektros tinklų, garantinį elektros energijos tiekimą užtikrina SSO. Garantinio tiekėjo paslaugomis 2022 m. gruodžio pabaigoje naudojosi 50 561 vartotojas (2021 m. – 61 671 vartotojas).

Visuomeninės elektros energijos tiekimo kainos viršutinė riba: UAB „Ignitis“ parduoda elektros energiją vartotojams, atsiskaitantiems visuomeniniais tarifais, todėl VERT, skaičiuodama visuomeninę elektros energijos tiekimo kainos viršutinę ribą, vertino parduotos energijos kiekį buitiniams vartotojams, suvartojantiems elektros energijos mažiau nei 1000 kWh per metus ir

nepasirinkusiems nepriklausomo tiekėjo – 2023 m. nustatyta 0,756 ct/kWh visuomeninio elektros energijos tiekimo paslaugos kainos viršutinė riba. Palyginus su 2022 m. (0,468 ct/kWh), ji yra 0,288 ct/kWh didesnė. Kainos didėjimas susijęs su OPEX DU ir OPEX be DU sąnaudų didėjimu dėl taikytų Finansų ministerijos apskaičiuotų prognozuojamų darbo užmokesčio pokyčio ir infliacijos rodiklių.

VERT nustatė visuomeninės elektros energijos kainos viršutinę ribą 2022 m. II pusmečiui ir 2023 m. I pusmečiui. Kainos viršutinė riba vartotojams prijungtiems prie vidutinės įtampos tinklų, neįvertinus tiekimo kainos ir papildomų persiuntimo kainos dedamųjų kompensacijos, didėjo 32,0 proc. (lyginant 2023 m. I pusr. su 2022 m. II pusr.), o vartotojams, prijungtiems prie žemos įtampos tinklo, atitinkamai 34,1 proc. Šiose kainose VERT reguliuojamos kainos dalis vidutinės įtampos tinklų vartotojams, neįvertinus papildomų kainos dedamųjų kompensacijos, mažėjo 56,1 proc., o žemos įtampos vartotojams mažėjo 44,6 proc., tačiau bendrą kainos didėjimą lėmė daugiau nei dvigubai išaugusi elektros įsigijimo kaina.

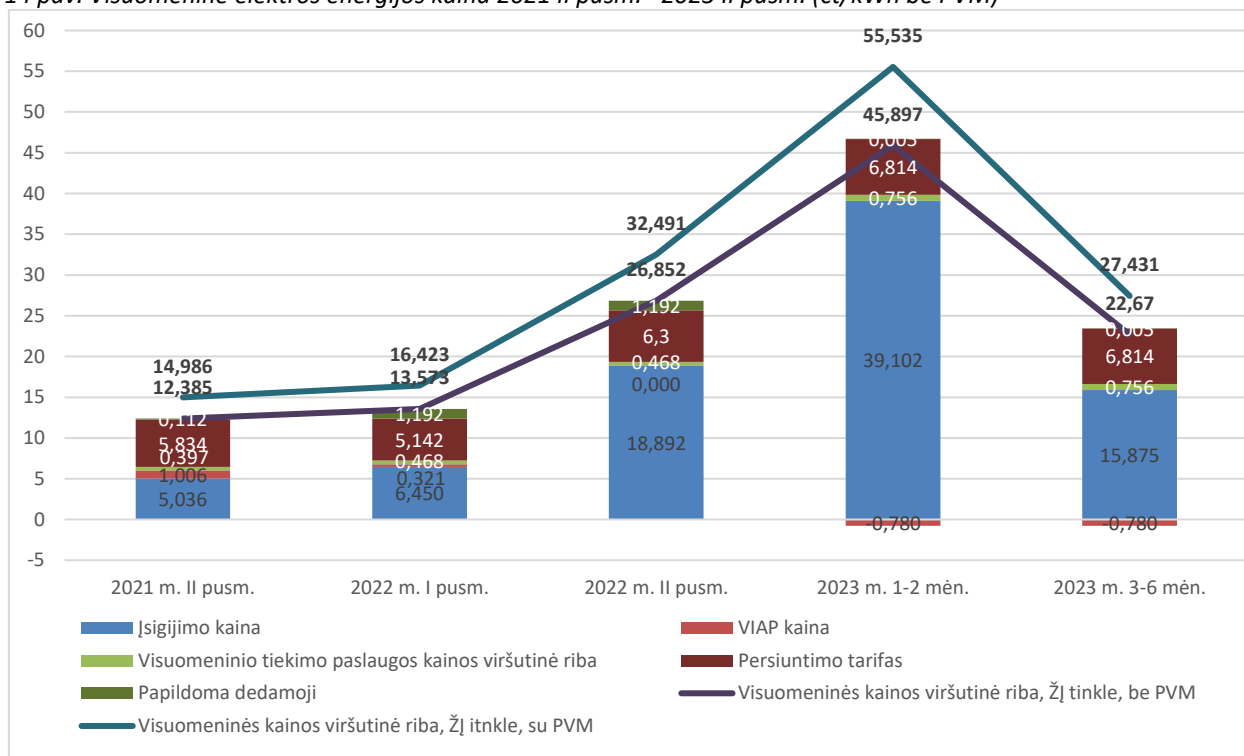
Buitiniai vartotojai už elektros energiją atsiskaito visuomeniniais tarifais, kuriuos nustato VERT. Galutiniam vartotojui elektros energijos kaina susideda iš:

- įsigijimo kainos;
- VIAP kainos;
- sisteminių paslaugų kainos;
- perdavimo paslaugos kainos;
- skirstymo paslaugos vidutinės ir žemos įtampos tinklais kainos;
- tiekimo kainos;
- papildomos dedamosios.

VERT, nustačiusi visas elektros energijos kainas dedamąsias, 2022 m. patvirtino 2023 m. I pusr. visuomeninę elektros energijos kainą buitiniams vartotojams, perkantiems elektros energiją iš vidutinės įtampos tinklų, – 41,041 ct/kWh (be PVM), arba 17,551 ct/kWh (74,72 proc.) didesnę nei 2022 m. II pusr., perkantiems elektros energiją iš žemos įtampos tinklų – 45,897 ct/kWh (be PVM), arba 19,045 ct/kWh (70,93 proc.) didesnę nei 2022 m. II pusr. Šiuos pokyčius iš esmės lėmė dedamųjų – visuomeninio tiekimo paslaugos kainos viršutinės ribos, visuomeninio tiekimo elektros energijos įsigijimo kainos, ir tam daugiausia įtakos turėjo prognozuojamos elektros energijos rinkos kainos augimas.

Atsižvelgdama į 2023 m. sausio mėn. ženkliai sumažėjusią elektros energijos rinkos kainą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės prašymą peržiūrėti ir atnaujinti elektros energijos įsigijimo rinkos kainas bei visuomeninio elektros tiekimo kainas buitiniams vartotojams, VERT 2023 m. kovo-birželio mėnesiams perskaičiavo visuomeninę elektros energijos kainą buitiniams vartotojams, perkantiems elektros energiją iš vidutinės įtampos tinklų, – 17,814 ct/kWh (be PVM), arba 5,676 ct/kWh (24,16 proc.) mažesnę nei 2022 m. II pusr., perkantiems elektros energiją iš žemos įtampos tinklų – 22,670 ct/kWh (be PVM), arba 4,182 ct/kWh (15,57 proc.) mažesnę nei 2022 m. II pusr.

14 pav. Visuomeninė elektros energijos kaina 2021 II pusm. –2023 II pusm. (ct/kWh be PVM)

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Išankstinio apmokėjimo sistema

Išankstinio apmokėjimo sistema taikoma tokioms didžiausio SSO teikiamoms paslaugoms:

- atjungimo-pajungimo kliento prašymu;
- atjungimo-pajungimo apmokėjus skolą;
- varžų matavimo paslaugos;
- išmaniosios apskaitos įrengimo paslaugos;
- kitos.

Vartotojų, perkančių elektros energiją iš visuomeninio elektros energijos tiekėjo, išankstinio apmokėjimo sistema taikoma lentelėje nurodytoms paslaugoms.

9 lentelė. Visuomeninio elektros energijos tiekėjo paslaugos, kurioms taikoma išankstinio apmokėjimo sistema

Paslaugų grupė	Paslaugos paaiškinimas/komentaras
Atlyginimas už antstolio veiksmus	Taikoma klientams, kurių skolos išieškojimas perduotas antstoliams.
Atlyginimas už notarinius veiksmus	Taikoma klientams, kurie pasirašė vekselius ir laiku jų nesumokėjo, notarui mokamas atlygis už vykdomojo įrašo išdavimą.
Avansinis mokėjimas už sunaudotą elektros energiją	Paslauga nėra suteikta.
Bauda už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą	Paslauga nėra suteikta.
Teismo ieškinio administravimo mokestis (advokato paslaugos, komisinis mokestis už mokėjimo pavedimą ir žyminio mokesčio pavedimo patvirtinimą, kitos išlaidos)	Taikoma klientams, kurių skola buvo perduota teismui, buvo atliekamas teisminis skolos išieškojimas.
Už teismo priteistas palūkanas	Paslauga nėra suteikta.
Žyminis mokestis	Taikoma klientams, kurių skola buvo perduota teismui.

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Dinaminės kainos sutartys

2022 m. su buitiniams vartotojais buvo sudaryta apie 10 000 dinaminės kainos sutarčių. 2022 metų II pusm. buvo pradėti diegti išmanieji skaitikliai, leidžiantys vartotojams aktyviau pradėti rinktis dinaminės kainos sutartis (2021 m. dinaminės kainos sutarčių skaičius buvo apie 1 100). Vartotojams, turintiems išmaniuosius skaitiklius, SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ siūlo elektros energijos tarifų planą „Išmanusis“, kuriame taikomi laiko intervalai: nakties, ryto, dienos bei vakaro energijos dedamosios. Šeštadienio, sekmadienio ir švenčių dienų laiko intervalai skaidomi į atitinkamus Nakties ir Dienos energijos dedamųjų laiko intervalus.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Išmaniųjų skaitiklių naudojimas

Lietuvoje 2022 m. pabaigoje buvo įdiegti 210 464 automatizuoti skaitikliai, iš kurių 177 799 automatizuoti skaitikliai buvo įdiegti buitiniams vartotojams.

SSO AB „Energijos skirstymo operatorius“ masiškai išmaniuosius elektros energijos apskaitos prietaisus planavo pradėti diegti (100 proc. komerciniams vartotojams ir 54 proc. buitiniams vartotojams, suvartojantiems daugiau kaip 1000 kWh/metus) 2021 metų II pusmetį, tačiau siekiant užtikrinti keliamus techninius, duomenų saugumo reikalavimus ir norint pasiekti geriausio rezultato, diegimas pavėlintas į 2022 metų I pusmetį. Išmaniųjų skaitiklių projekte 2021 m. gegužės mėn. buvo pasirašyta išmaniųjų skaitiklių ir susijusių sistemų pirkimo sutartis, aktyvus skaitiklių diegimas prasidėjo 2022 m. II pusmetį. VERT atlieka nuotolinę projekto vykdymo stebėseną, t. y. AB „Energijos skirstymo operatorius“ sukūrė stebėsenos sistemą ir gavo VERT pritarimą šiai sistemai. 2022 m. ir 2023 m. (ne vėliau kaip iki liepos 1 d.) AB „Energijos skirstymo operatorius“ turės pateikti VERT projekto įgyvendinimo ataskaitas ir pagrindžiančius dokumentus, siekiant įsitikinti, kad sukurtos naudos atitinka VERT suderinto investicijų projekto finansinius ir ekonominius rodiklius.

DataHub projekte per 2022 m. buvo įdiegti papildomi nauji ar atnaujinti esami moduliai – palengvinantys tiekėjams sutarčių nutraukimo bei atšaukimo, tiekėjo keitimo procesus.

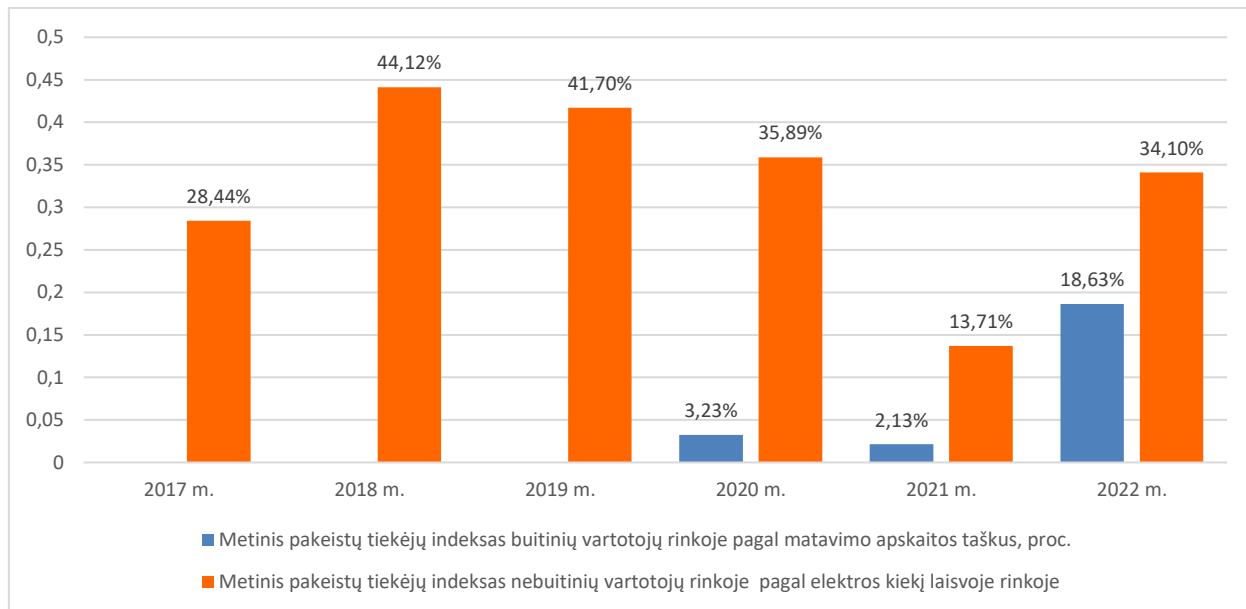
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Elektros energijos tiekėjo keitimo indeksas

2020 m. gegužę priėmus EEĮ pataisas ir prasidėjus buitinių vartotojų elektros energijos tiekimo rinkos liberalizavimui, būtiniai vartotojai, kaip ir komerciniai vartotojai, taip pat turi teisę pasirinkti nepriklausomą elektros energijos tiekėją ir pirkti elektros energiją rinkoje arba pagal dvišalius kontraktus. Iki 2022 m. gruodžio 27 d. nepriklausomą elektros energijos tiekėją pasirinko 98 proc. (95 542 vartotojai) į I etapą patekusių vartotojų, 93 proc. (738 886 vartotojai) į II etapą patekusių vartotojų, 46 proc. (394 006 vartotojai) į III etapą patekusių vartotojų, 6 999 nepriskirtų (naujų) vartotojų, o iš viso nepriklausomą elektros energijos tiekėją pasirinko 1 187 033 vartotojai (iš viso I–III etapų vartotojų yra virš 1,710 mln.). 2021 m. buvo nutarta II etapo vartotojams (suvartojantiems 1000–5000 kWh/metus) tiekėjo pasirinkimo ir sutarčių sudarymo terminą pratęsti iki 2022 m. birželio 18 d. 2022 m. buvo nuspėsta pratęsti III etapo vartotojams (suvartojantiems iki 1000 kWh/metus) tiekėjo pasirinkimo ir sutarčių sudarymo terminą pratęsti iki 2026 m. sausio 1 d.

Paveiksle pateikiamas metinis pakeistų tiekėjų indeksas nebutinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį ir buitinių vartotojų rinkoje pagal matavimo apskaitos taškų skaičių. 2022 m. metinis pakeistų tiekėjų indeksas nebutinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį laisvoje rinkoje

sudarė 34,1 proc., o buitinių vartotojų rinkoje pagal apskaitos taškų kiekį sudarė 18,63 proc. 2022 m. lyginant su 2021 m. metinis pakeistų tiekėjų indeksas nebutinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį laisvoje rinkoje padidėjo per 20,4 proc., o buitinių vartotojų rinkoje pagal apskaitos taškų skaičių padidėjo per 16,5 proc.

15 pav. 2017–2022 m. metinis pakeistų tiekėjų indeksas nebutinių vartotojų rinkoje pagal elektros kiekį laisvoje rinkoje ir buitinių vartotojų rinkoje pagal apskaitos taškus, proc.

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Mokesčiai už techninės priežiūros paslaugas

VERT pagal metines reguliuojamosios veiklos ataskaitas vertina elektros energijos perdavimo ir pagrindinio SSO (AB „Litgrid“ ir AB „Energijos skirstymo operatorius“), mažųjų SSO (AB „Achema“, AB „Akmenės cementas“, AB „Lifosa“, UAB „Dainavos elektra“) remonto, techninės priežiūros ir eksploatavimo, personalo, administracines ir kitas sąnaudas. Ekonomiškai pagrįstos elektros energijos perdavimo veiklos ir elektros energijos skirstymo veiklos techninės priežiūros sąnaudos įtraukiamos nustatant PSO perdavimo paslaugos kainos viršutinę ribą bei SSO skirstymo paslaugų vidutinės ir žemos įtampos tinklais kainų viršutines ribas.

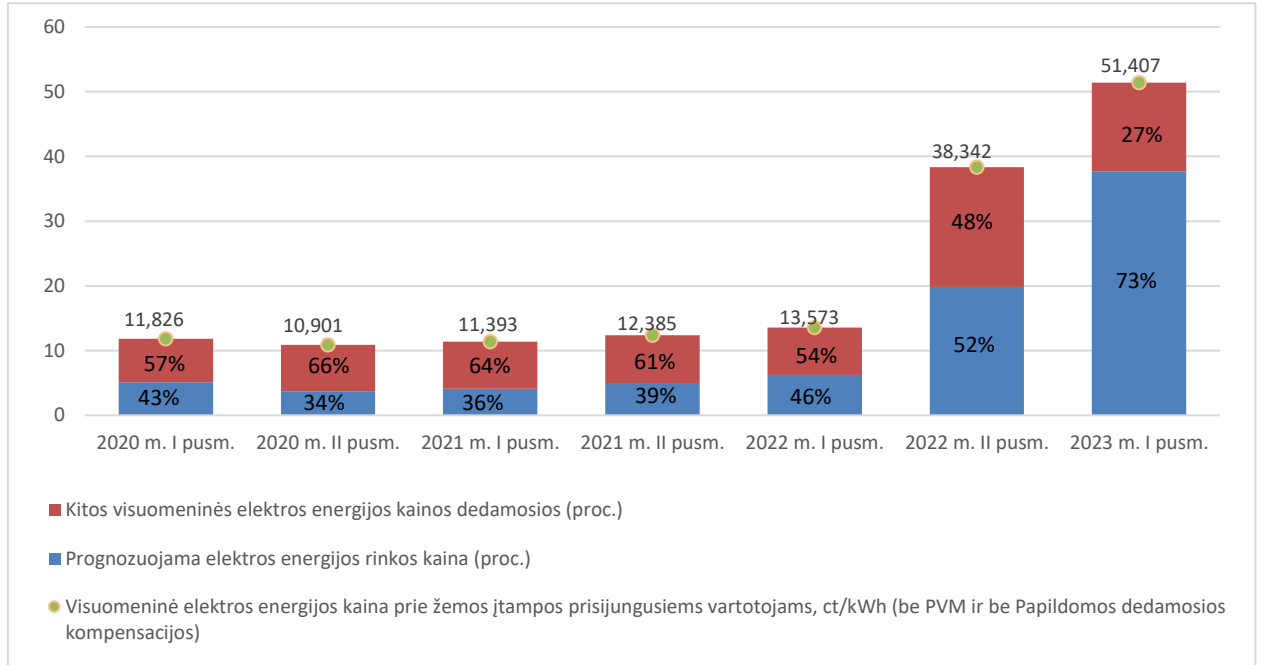
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Elektros energijos kainos buitiniams vartotojams ir didmeninės elektros energijos kainos ryšys

Vadovaujantis VERT patvirtinta Elektros energijos perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų bei visuomeninės kainos viršutinės ribos nustatymo metodika, viena iš visuomeninės elektros energijos kainos dedamųjų yra elektros energijos įsigijimo kaina. Šią kainą sudaro prognozuojama elektros energijos rinkos kaina, nustatoma VERT vadovaujantis VERT patvirtinta Prognozuojamos elektros energijos rinkos kainos ir atskaitinės kainos nustatymo metodika, ir kitos su elektros energijos įsigijimu susijusios sąnaudos, kaip pavyzdžiui elektros energijos biržos mokesčiai, elektros energijos balansavimo kaštai ir elektros energijos įsigijimo prognozuotų ir faktinių sąnaudų dalies korekcija.

Pažymėtina, kad VERT, vadovaudamasi Prognozuojamos elektros energijos rinkos kainos ir atskaitinės kainos nustatymo metodika, nustato prognozuojamą elektros energijos rinkos kainą atsižvelgdama į skelbiamus ateities sandorių duomenis.

16 pav. 2020 m. I pusm. – 2023 m. I pusm. elektros energijos rinkos kainos dalis (proc.) visuomeninėje elektros energijos kainos viršutinėje riboje

Šaltinis – VERT.

Prognozuojama elektros energijos rinkos kaina visuomeninėje elektros energijos įsigijimo kainoje, kuri yra taikoma buitiniams elektros energijos vartotojams sudaro daugiau nei 30 proc. visos visuomeninio elektros energijos kainos, taikomos prie žemos įtampos tinklų prisijungusiems vartotojams, o 2023 m. I pusm. ši dalis sudarė net 73 proc. visos visuomeninio elektros energijos kainos, taikomos prie žemos įtampos tinklų prisijungusiems vartotojams.

2022 m. elektros energijos didmeninėje rinkoje buvo stebėtas staigus elektros kainų šuolis. Elektros energijos biržoje (Nord Pool) 2022 m. vidutinė elektros energijos įsigijimo kaina nuo sausio iki rugpjūčio mėn. pakilo beveik 3,3 kartų, nuo 145,87 iki 480,39 Eur/MWh, metų pabaigoje krito iki 264,28 Eur/MWh. Vidutinė 2022 m. biržos kaina (230,23 Eur/MWh), palyginus su 2021 m. (90,45 Eur/MWh) pakilo beveik 2,5 karto.

17 pav. 2020 m. I pusm. – 2022 m. II pusm. elektros energijos rinkos vidutinės kainos (ct/kWh) pokytis namų ūkio vartotojams ir elektros energijos vidutinės kainos (ct/kWh) pokytis Nord Pool biržoje

Šaltinis – Nord Pool, Eurostat, VERT skaičiavimai

Pagal Eurostat duomenis (<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>), 2022 m. II pusm. buitiniams elektros energijos vartotojams, suvartojantiems iki 1000 kWh per metus, vidutinė elektros energijos kaina pakilo net apie 118 proc. (nuo 10,90 iki 23,77 ct/kWh) palyginus su 2021 m. I pusm. Kadangi didžioji dauguma buitinių vartotojų (apie 99,53 proc.) yra pasirinkę fiksuotas elektros energijos kainas planus, kainų šuolis šiems vartotojams nepasijautė taip ženkliai.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Konkurencijos iškraipymas ar apribojimas

Energetikos įstatymo 8 straipsnio 9 dalies 15 punkte nustatyta, kad VERT prižiūri, ar nepasitaiko konkurenciją ribojančios sutartinės praktikos, įskaitant išimtinių teisių sąlygas, kurias taikant stambiams nebutiniams vartotojams gali būti užkirstas kelias arba apribota galimybė vienu metu sudaryti sutartis su daugiau negu vienu tiekėju.

Informacijos apie elektros energijos rinkos iškraipymus ar apribojimus, įskaitant tinkamos informacijos pateikimą, bei atitinkamų atvejų rinkoje tyrimų pateikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai procedūros vykdomos įstatymų nustatyta tvarka. VERT atlieka rinkos tyrimus, siekdama užtikrinti veiksmingą konkurenciją elektros energetikos sektoriuje ir kartu užkirsti kelią rinkos dalyviams dėl veiksmingos konkurencijos trūkumo taikyti pernelyg dideles kainas arba naudoti kainų spaudimą, tuo darant žalą rinkos dalyviams. Pažymėtina, kad 2022 metais tokių atvejų nenustatyta.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies s punktas, 5 straipsnio 1 dalis: Konkurencingos kainos

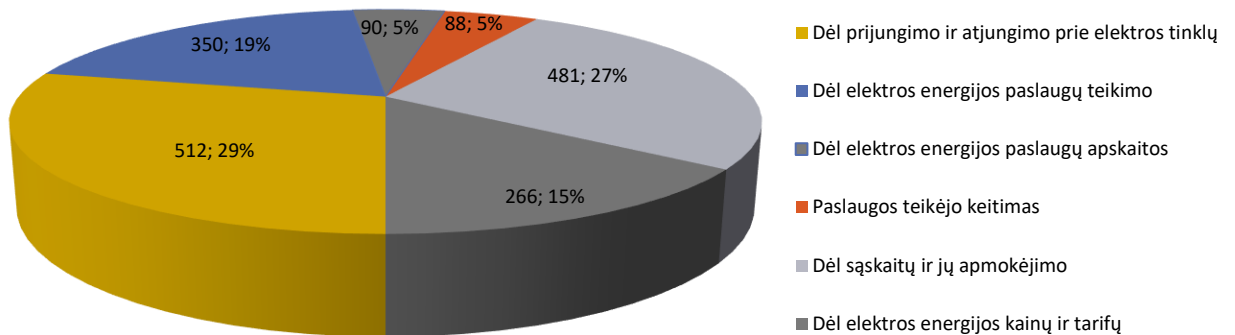
VERT, vadovaudamasi Energetikos įstatymo nuostatomis, kartą per 5 metus skelbia rekomendacijas, susijusias su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams, ir teikia jas Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai. VERT šias rekomendacijas patvirtino 2015 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. O3-373 „[Dėl 2015 m. rekomendacijų, susijusių su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams, patvirtinimo](#)“. Jos yra skelbiamos VERT interneto svetainėje¹¹. Naujas rekomendacijas numatoma paskelbti 2023 m.

Daugiau informacijos apie elektros energijos kainas ir konkurenciją mažmeninėje rinkoje pateikiama skyriuje „Rinkos atvėrimas ir konkurencija“.

- **Vartotojų apsauga ir kreipimūsi nagrinėjimas**
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Namų ūkio vartotojų skundai

VERT 2022 m. gavo 1631 kreipimūsi dėl elektros sektoriaus. Pažymėtina, kad viename kreipimesi dažnai keliami keletas klausimų (pvz., dėl sąskaitų ir taikomų kainų, dėl sąskaitų ir apskaitos, dėl paslaugų teikimo ir taikomų kainų), todėl gautų kreipimūsi skaičius yra mažesnis, nei kreipimuose keliamų klausimų pagal pobūdį bendras skaičius.

18 pav. 2022 m. gautų kreipimūsi elektros sektoriuje pasiskirstymas (proc.) pagal kreipimosi pobūdį

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies o punktas: Vartotojų atjungimas nuo elektros energijos tinklo

2022 m. dėl neapmokėtos skolos AB „Enerģijos skirstymo operatorius“ I–IV ketvirčiais nutraukė elektros energijos persiuntimą 3 957 klientams, iš jų 2 921 buitiniam vartotojui. Elektros energijos nutraukimas dėl skolų vykdomas bet kuriuo metų laiku. Elektros energijos nutraukimas nevykdomas:

¹¹ <https://www.vert.lt/Puslapiai/statine/komisijos-nutarimu-sarasas.aspx>.

maksimaliai paros oro temperatūrai esant žemesnei nei minus 15 (penkiolika) laipsnių Celsijaus;

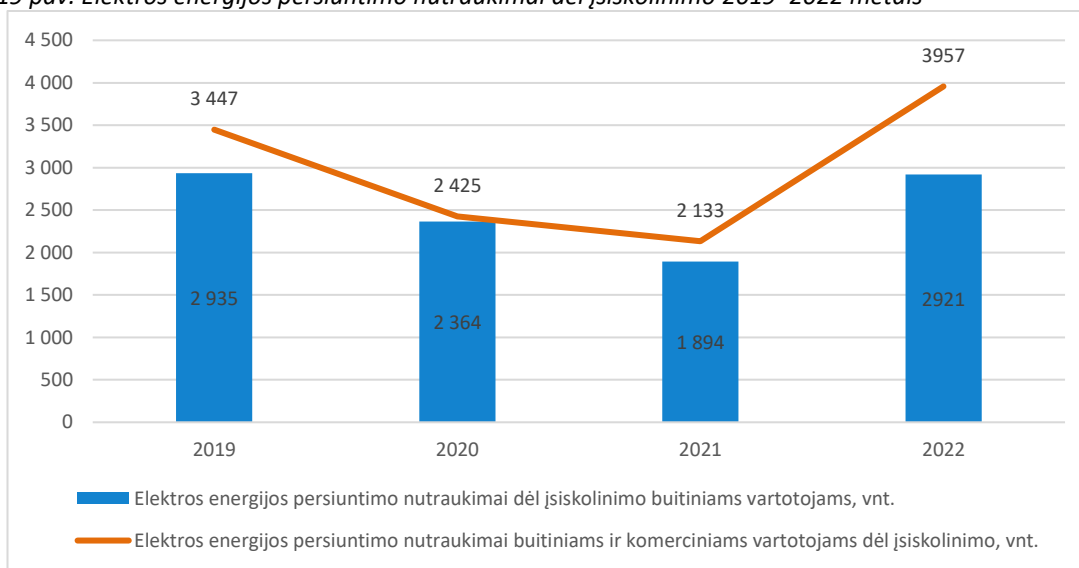
maksimaliai paros oro temperatūrai esant aukštesnei nei plus 30 (trisdešimt) laipsnių Celsijaus;

penktadieniais, šeštadieniais, sekmadieniais, švenčių ir prieššventinėmis dienomis, išskyrus tam tikrus atvejus, kai:

elektros energijos persiuntimas nutraukiamas laikinai ne dėl tinklų naudotojo kaltės ir kai elektros energijos persiuntimas nutraukiamas dėl tinklų naudotojo kaltės. Tokiais atvejais tiekimas vartotojui gali būti nutrauktas kitą dieną po šiame punkte nustatytų aplinkybių pasibaigimo, jeigu pažeidžiamas vartotojas apie tai buvo įspėtas Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklėse ir kituose šio įstatymo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatyta tvarka.

Vidutinis darbo dienų skaičius nuo pranešimo dienos apmokėti sąskaitą ir atjungimo nesumokėjus yra 22 darbo dienos.

19 pav. Elektros energijos persiuntimo nutraukimai dėl įsiskolinimo 2019–2022 metais

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies p punktas: Konkurenciją ribojanti sutartinė praktika

2022 m. konkurenciją ribojančios sutartinės praktikos nebuvo nustatyta.

- Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnio 2 dalis ir 59 straipsnio 1 dalies s punktas: Pažeidžiamų ir energijos nepriteklių patiriančių vartotojų apsauga

Pažeidžiamų vartotojų apsaugos priemonės numatytos EEJ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gegužės 27 d. nutarimu Nr. 527 „Dėl Papildomų garantijų socialiai pažeidžiamiems elektros energijos vartotojams taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Papildomų garantijų socialiai pažeidžiamiems elektros energijos vartotojams taikymo tvarkos apraše.

Pagal EEJ buitiniai vartotojai, tarp jų ir pažeidžiami vartotojai, turi teisę:

1) vienašališkai neatlygintinai nutraukti elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį ir (ar) elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį, raštu informavę tinklų operatorių ir (ar) tiekėją ne vėliau kaip prieš 2 savaites iki numatomos sutarties nutraukimo dienos. Iki 2021 m. liepos 27 d. šis terminas buvo 3 savaitės.

2) sudaryti neterminuotas elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis su visuomeniniu tiekėju tais atvejais, kai buitinis vartotojas nepasirenka nepriklausomo elektros energijos tiekėjo ar jo pasirinktas nepriklausomas tiekėjas nevykdo prisiimtų įsipareigojimų ir buitinis vartotojas ketina pirkti elektros energiją iš visuomeninio tiekėjo, ir neterminuotą elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį su nepriklausomu tiekėju bei elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį su skirstomųjų tinklų operatoriumi.

Vykdamas elektros rinkos liberalizaciją, visuomeninis tiekėjas turi nutraukti elektros energijos tiekimą buitiniams vartotojams šiais etapais: 2021 m. sausio 1 d. – visiems buitiniams vartotojams, kurių faktinis elektros energijos suvartojimas objekte laikotarpiu nuo 2019 m. birželio 1 d. iki 2020 m. gegužės 31 d. buvo ne mažesnis kaip 5 000 kWh, taip pat buitiniams vartotojams, kurių objektai prijungti prie vidutinės įtampos elektros tinklų, išskyrus vartotojus, kurie laikotarpiu nuo 2019 m. birželio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. bent kartą buvo įgiję pažeidžiamo vartotojo statusą; 2022 m. liepos 1 d. – visiems buitiniams vartotojams, kurių faktinis elektros energijos suvartojimas objekte laikotarpiu nuo 2020 m. birželio 1 d. iki 2021 m. gegužės 31 d. buvo ne mažesnis kaip 1 000 kWh, išskyrus pažeidžiamus vartotojus, kurie laikotarpiu nuo 2020 m. birželio 1 d. iki 2022 m. birželio 30 d. bent kartą buvo įgiję pažeidžiamo vartotojo statusą; 2026 m. sausio 1 d. – visiems likusiems vartotojams, kuriems elektros energija tiekama visuomenine elektros energijos kaina, įskaitant ir pažeidžiamus vartotojus.

EEĮ taip pat numatytos papildomos pažeidžiamų vartotojų teisių ir teisėtų interesų apsaugos priemonės, t. y. pažeidžiamiems vartotojams negali būti apribotas ir (ar) nutrauktas elektros energijos tiekimas ir (ar) persiuntimas, kai jie per nustatytą terminą neatsiskaito už patiektą elektros energiją, nesumoka ar iš dalies sumoka už elektros energijos persiuntimo paslaugą ar kitas su tuo susijusias paslaugas, jeigu šių pažeidžiamų vartotojų įsiskolinimas skirstomųjų tinklų operatoriui ar tiekėjui yra ar buvo ne didesnis kaip 3 bazinės socialinės išmokos.

Pažeidžiami vartotojai turi teisę iki paskutinės mėnesio, einančio po kalendorinio mėnesio, per kurį persiunčiama ir (ar) tiekama elektros energija ar teikiamos kitos su tuo susijusios paslaugos vartotojui, dienos (išskyrus atvejus, kai pažeidžiamo vartotojo prašymu yra susitarta dėl ilgesnių atsiskaitymo terminų) atsiskaityti su skirstomųjų tinklų operatoriumi ar tiekėju.

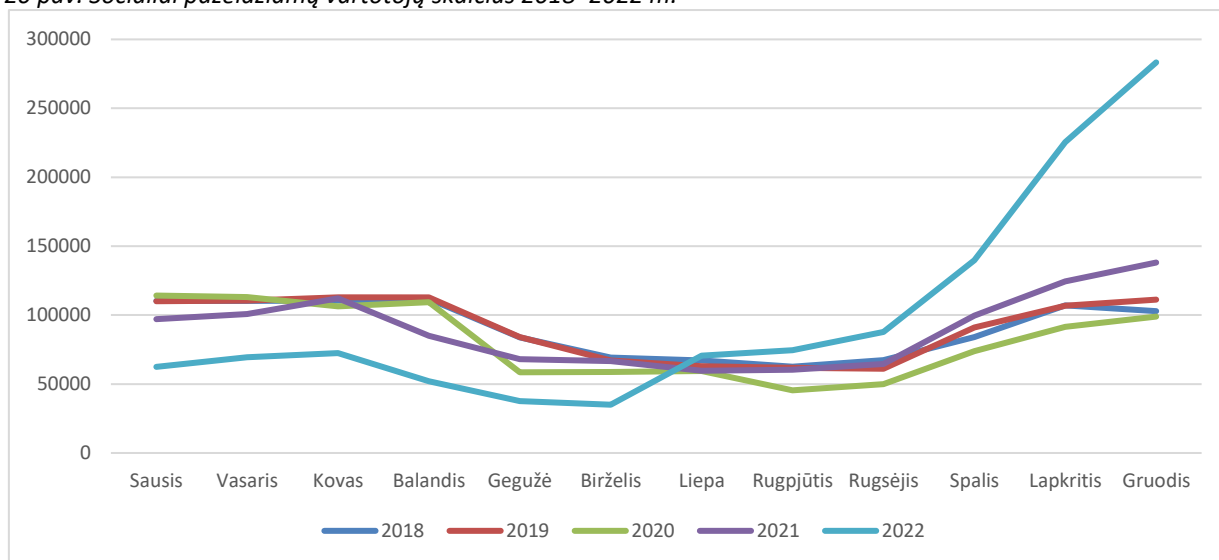
Pažeidžiamiems vartotojams vykdamas elektros įrenginių prijungimą prie SSO valdomų elektros tinklų, jeigu prijungimo įmoka didesnė kaip 600 eurų, 60 procentų prijungimo įmokos dalis sumokama per 10 kalendorinių dienų nuo vartotojo prijungimo paslaugos sutarties pasirašymo, kita įmokos dalis – per 10 kalendorinių dienų nuo rangos darbų pabaigos. Prijungimo paslauga pradeda teikti, kai pažeidžiamas vartotojas sumoka pirmąją prijungimo paslaugos įmokos dalį. Apie rangos sutartyje nustatytų darbų pabaigą skirstomųjų tinklų operatorius praneša pažeidžiamam vartotojui ir pateikia jam mokėti reikalingus dokumentus prijungimo paslaugos sutartyje nustatyta tvarka.

Taip pat pažeidžiamiems vartotojams per nustatytą terminą neatsiskaičius už patiektą elektros energiją, nesumokėjus ar iš dalies sumokėjus už elektros energijos persiuntimo paslaugą ar kitas su tuo susijusias paslaugas, 3 mėnesius nuo termino praleidimo dienos delspinigiai nėra skaičiuojami.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame Papildomų garantijų socialiai pažeidžiamiems elektros energijos vartotojams taikymo tvarkos apraše numatyta, kad pažeidžiamam vartotojui pageidaujant gauti popierinį apmokėjimo dokumentą, skirstomųjų

tinklų operatorius ar visuomeninis tiekėjas negali reikalauti kompensuoti popierinio apmokėjimo dokumento pateikimo vartotojui išlaidų.

20 pav. Socialiai pažeidžiamų vartotojų skaičius 2018–2022 m.

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnio 3, 4 dalis ir 59 straipsnio 1 dalies s punktas: Intervencija nustatant pažeidžiamų namų ūkio vartotojų elektros energijos kainas

Pagal EEJ nuostatas pažeidžiamiems vartotojams elektros energiją tiekia visuomeninis elektros energijos tiekėjas už visuomeninę elektros energijos kainą. Ši kaina yra valstybės reguliuojama. Daugiau informacijos apie visuomeninio elektros energijos tiekimo kainas taikomas pažeidžiamiems vartotojams pateikta skyriuje „Kainos buitiniams vartotojams“.

Pažeidžiami elektros energijos vartotojai taip pat turi teisę pasirinkti nepriklausomą elektros energijos tiekėją.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies t punktas: Duomenys apie klientų suvartojimą

Pagal EEJ nuostatas vartotojai turi teisę susipažinti su elektros energijos suvartojimo duomenimis, įskaitant suvartotos elektros energijos kiekį, taip pat, sudarę aiškų susitarimą, nemokamai leisti bet kuriam tiekėjui naudotis savo skaitiklių duomenimis, kuriuos nemokamai turi teisę gauti pats vartotojas.

Tinklų operatorius yra atsakingas už jų valdomais elektros tinklais persiųstos elektros energijos matavimo ir apskaitos organizavimą. Tinklų operatorių pagal apskaitos prietaisų rodmenis nustatytas vartotojų, prijungtų prie skirstomųjų tinklų ir perkančių elektros energiją iš visuomeninių ar nepriklausomų tiekėjų, suvartotos elektros energijos kiekis PSO pripažįstamas faktiniu suvartotos elektros energijos kiekiu, kurį privalo nusipirkti visuomeninis ar nepriklausomas tiekėjas.

SSO, pasibaigus kalendoriniam mėnesiui, ne vėliau kaip per 4 (keturias) darbo dienas privalo pateikti tiekėjui – turimus duomenis SSO veiklos licencijoje nurodytoje teritorijoje esančių tinklų naudotojų, sudariusių elektros energijos pirkimo ir (ar) pardavimo sutartis su šiuo tiekėju, gautus iš skirstomojo tinklo ir (ar) atiduotus į skirstomąjį tinklą elektros energijos kiekius.

Jei elektros apskaitos prietaisas neprijungtas prie SSO automatizuotos duomenų nuskaitymo sistemos, komerciniai vartotojai savo elektros energijos suvartojimo duomenis gali:

- deklaruoti operatoriaus savitarnos svetainėje;
- suvartotas elektros energijos kiekis gali būti apskaičiuojamas pagal elektros energijos suvartojimo metinį vidurkį, jeigu iki sutartyje numatyto termino vartotojas nepateikia faktinių rodmenų.

Jei elektros apskaitos prietaisas prijungtas prie SSO automatizuotos duomenų nuskaitymo sistemos, komerciniai vartotojai savo elektros energijos suvartojimo duomenis gali matyti operatoriaus savitarnos svetainėje, deklaruoti pačiam vartotojui nereikia. Pagrindinio tiekėjo UAB „Ignitis“ vartotojai elektros rodmenis gali deklaruoti savitarroje, atsiskaitydami už paslaugas internetu ar grynaisiais, klientų aptarnavimo telefonu, el. paštu.

- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies y punktas ir 14 straipsnis: Tiekėjų pasiūlymų palyginimo priemonės prieinamumas

VERT 2021 m. rugsėjo mėn. buitiniams vartotojams pristatė naują elektros kainų palyginimo skaičiuoklę – įrankį, kuris palengvina nepriklausomo elektros energijos tiekėjo pasirinkimo procesą bei užtikrina platesnę informaciją vartotojams apie tiekėjų taikomus elektros energijos tarifus. Skaičiuoklė leidžia palyginti skirtingų nepriklausomų elektros energijos tiekėjų pasiūlymus pagal vartotojams aktualius kriterijus: vartotojo metinį (mėnesinį) elektros energijos suvartojimą, laiko zonų skaičių, atsinaujinančios energijos poreikį, plane siūlomos kainos fiksavimo trukmę (1–12 mėn., 13–24 mėn. ar ilgesnių nei 2 metų trukmės kainų pasiūlymus), sutarties trukmę, tiekėją. Pasirinkus kriterijus, vartotojui yra pateikiami tiekėjų siūlomi planai, rikiuojant juos nuo pigiausio iki brangiausio. Skaičiuoklę galima rasti VERT svetainėje <https://skaiciuokle.vert.lt/>. Ši skaičiuoklė kol kas neapima kintamos kainos sutarčių ir pasiūlymų labai mažoms ir mažoms įmonėms, tačiau šiuos funkcionalumus numatoma realizuoti 2023 metais.

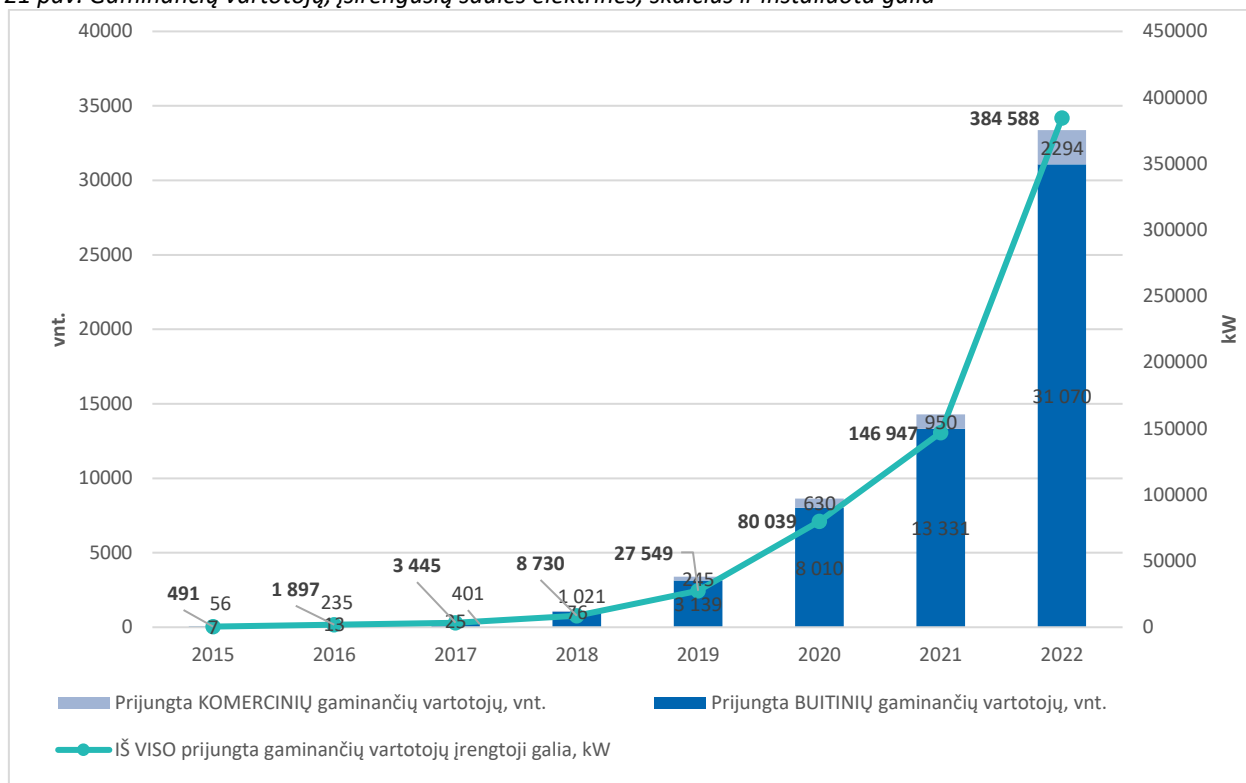
- Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies z punktas: Kliūtys ir apribojimai savo pasigamintos elektros energijos vartojimui ir piliečių energetikos bendrijų plėtojimui

2022 m. įsigaliojo EEJ pakeitimas, kuriuo įtvirtintos aktyviųjų vartotojų ir piliečių energetikos bendrijų sąvokos bei šių asmenų teisės ir pareigos. Pagal priimtą įstatymą, tiek aktyvieji vartotojai, tiek piliečių energetikos bendrijos gali vartoti elektros energiją, pagamintą savo valdomose elektrinėse, taip pat parduoti elektros energiją kitiems asmenims ar bendrijos dalininkams.

VERT stebi gaminančių vartotojų, kurie turi teisę vartoti nuosavybės teise ar kitais pagrindais valdomose elektrinėse pagamintą elektros energiją (ją patiekiant į tinklus ir vėliau atsiimant), pokytį. Spartus gaminančių vartotojų skaičiaus augimas leidžia daryti išvadą, kad esminių kliūčių savo pasigamintos elektros energijos vartojimui nėra.

VERT 2023 m. patvirtino tvarką, pagal kurią asmenys gali kreiptis dėl piliečių energetikos bendrijos statuso suteikimo. Iki 2023 m. gegužės VERT suteikė piliečių energetikos bendrijos statusą 1 bendrijai.

21 pav. Gaminančių vartotojų, įsirengusių saulės elektrines, skaičius ir instaliuota galia

Šaltinis – VERT.

Per 2022 m. buitinių gaminančių vartotojų, įsirengusių elektrines, padidėjo 17 739, o komercinių –1 344, o jų elektrinių įrengtoji galia iš viso padidėjo 237,6 MW (buitinių – 167,1 MW, komercinių – 70,6 MW).

4. DUJŲ RINKA

4.1. Tinklo reguliavimas

- Tinklo ir SGD tarifai prisijungimui ir prieigai
- Ataskaita apie atitinkamas naujas tarifų reguliavimo nuostatas

Pajamų viršutinių ribų nustatymas

VERT gamtinių dujų paslaugų pajamų viršutinę ribą nustato penkerių metų laikotarpiui, ji gali būti koreguojama kartą per metus. VERT kartą per metus patvirtina konkrečias perdavimo, skirstymo ir SGD pakartotinio dujinimo kainas, patikrinusi, ar jos nediskriminuoja atskirų vartotojų grupių ir neviršija nustatytos pajamų viršutinės ribos.

2022 m. buvo pakeista Valstybės reguliuojamų kainų gamtinių dujų sektoriuje nustatymo metodika, Vidutinės svertinės gamtinių dujų importo kainos nustatymo metodika ir Suskystintų gamtinių dujų terminalo, jo infrastruktūros, jungties įrengimo bei pastoviosioms eksploatavimo sąnaudoms ir paskirtojo tiekėjo būtinojo suskystintų gamtinių dujų kiekio tiekimo pagrįstoms sąnaudoms kompensuoti skirtų lėšų administravimo tvarkos aprašas.

Pakeitimais sudaryta galimybė nustatyti kaštais grįstas SGD terminalo kainas ir užtikrintas SGD terminalo lėšų administravimo sąnaudų kompensavimas, kai saugumo dedamosios dydis lygus nuliui, taip pat sukurtos priemonės išlaikyti stabilesnius gamtinių dujų tarifus buitiniams vartotojams bei numatyti skaidresni, aiškesni ir objektyvesni vidutinės svertinės gamtinių dujų importo į Lietuvą kainos nustatymo principai.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies a punktas ir 6 dalies a punktas

Perdavimo veikla

Perdavimo veiklą Lietuvoje vykdo 1 PSO – AB „Amber Grid“. Perdavimo veikloje taikomas įleidimo ir išleidimo taškų kainodaros modelis, pajamų viršutinės ribas nustatant ir jas koreguojant perdavimo sistemos įleidimo ir išleidimo taškuose.

VERT AB „Amber Grid“ 2023 metams nustatė 64 167 tūkst. Eur gamtinių dujų perdavimo pajamų viršutinę ribą (2022 m. bendrovės pajamų lygis – 40 440 tūkst. Eur), t. y. 59 proc. didesnę negu 2022 metais.

VERT, patikrinusi, ar AB „Amber Grid“ pateiktos gamtinių dujų perdavimo paslaugų kainos neviršija nustatytos pajamų viršutinės ribos, ar teisingai diferencijuotos, siekiant išvengti kryžminio subsidijavimo tarp sistemos naudotojų grupių, yra pagrįstos ir objektyvios, pritarė AB „Amber Grid“ numatomoms taikyti kainoms nuo 2023 m. sausio 1 d., kurios Lietuvos vartotojams vidutiniškai didėjo 39 proc., lyginant su 2022 m. galiojusiomis kainomis.

10 lentelė. AB „Amber Grid“ 2019–2023 m. gamtinių dujų perdavimo ilgalaikių perdavimo paslaugų kainos

				2019 metai	2020 metai	2021 metai	2022 metai	2023 metai	Pokytis 2023 ir 2022 m. proc.
Įleidimo taškuose	Kotlovkos DAS			43,46	142,77	142,77	142,77	142,77	0
					35,96**	35,96**	35,96**	35,96	0
	Kiemėnų DAS			43,46	142,77	142,77	142,77	142,77	0
	Klaipėdos DAS			9,56*	35,69*	35,69*	35,69*	142,77	4 kartai
Išleidimo taškuose	Vidiniame išleidimo taške	iki 10,4 TWh	Už užsakomus pajėgumus, Eur/MWh/parą/metus	101,6	57,24	92	57,89	100,86	74,23
			Už vartojimo pajėgumus, Eur/MWh/parą/metus	63,17	50,33	55,55	53,96	65,80	21,94
			Už kiekį, Eur/MWh	0,69	0,74	0,86	0,09	0,09	0
		virš 10,4 TWh	Už užsakomus pajėgumus, Eur/MWh/parą/metus	47,26	57,24	92	57,89	57,89	-11,52
			Už vartojimo pajėgumus, Eur/MWh/parą/metus	63,17	6,57	7,23	8,46	12,02	42,02
			Už kiekį, Eur/MWh	0,18	0,08	0,08	0,09	0,09	0
	Kiemėnų DAS	Už užsakomus pajėgumus, Eur/MWh/parą/metus		152,95	88,73	162,32	149,59	116,66	-22,01
		Už kiekį, Eur/MWh		0,00	0,06	0,06	0,09	0,09	0
	Šakių DAS	Už užsakomus pajėgumus, Eur/MWh/parą/metus		31,72	39,4	44,12	32,76	46,70	43
		Už kiekį, Eur/MWh		0,07	0,06	0,06	0,09	0,09	0
	Santakos DAS	Už užsakomus pajėgumus, Eur/kWh/h					0,0004	0,00032	-22,05
		Už kiekį, Eur/MWh					0,09	0,09	0

* Klaipėdos DAS įleidimo taške iki 2022 m. pabaigos taikyta 75 proc. nuolaida 2023 m. netaikoma.

** Kotlovkos DAS įleidimo taške taikoma (vidutiniškai) 74,8 proc. nuolaida pajėgumams su apribojimais transportuoti dujas į trečiąją šalį.

Šaltinis – VERT.

VERT, siekdama užtikrinti gamtinių dujų importo šaltinių tarpusavio konkurenciją, taip pat skatinti gamtinių dujų tiekėjų konkurenciją bei nesukurti papildomų rinkos barjerų naudoti SGD terminalo dujas, taip pat atsižvelgdama į FINESTLAT gamtinių dujų perdavimo kainų sprendimus, kuriais remiantis FINESTLAT bendros kainų zonos įleidimo taškuose yra nustatytos vienodos gamtinių dujų perdavimo kainos, nustatė 87,36 proc. sąnaudų priskyrimo proporciją įleidimo taškams ir 12,64 proc. proporciją išleidimo taškams.

VERT, atsižvelgdama į tai, kad Klaipėdos SGD terminalas tapo pagrindiniu gamtinių dujų importo į Lietuvą šaltiniu, 2023 m. panaikino nuolaidą Klaipėdos įleidimo taške.

Skirstymo veikla

VERT 2022 metais koregavo keturių SSO pajamų viršutines ribas: AB „Energijos skirstymo operatorius“, UAB „Gren Lietuva“, AB agrofirmon „Josvainiai“, UAB „Intergas“.

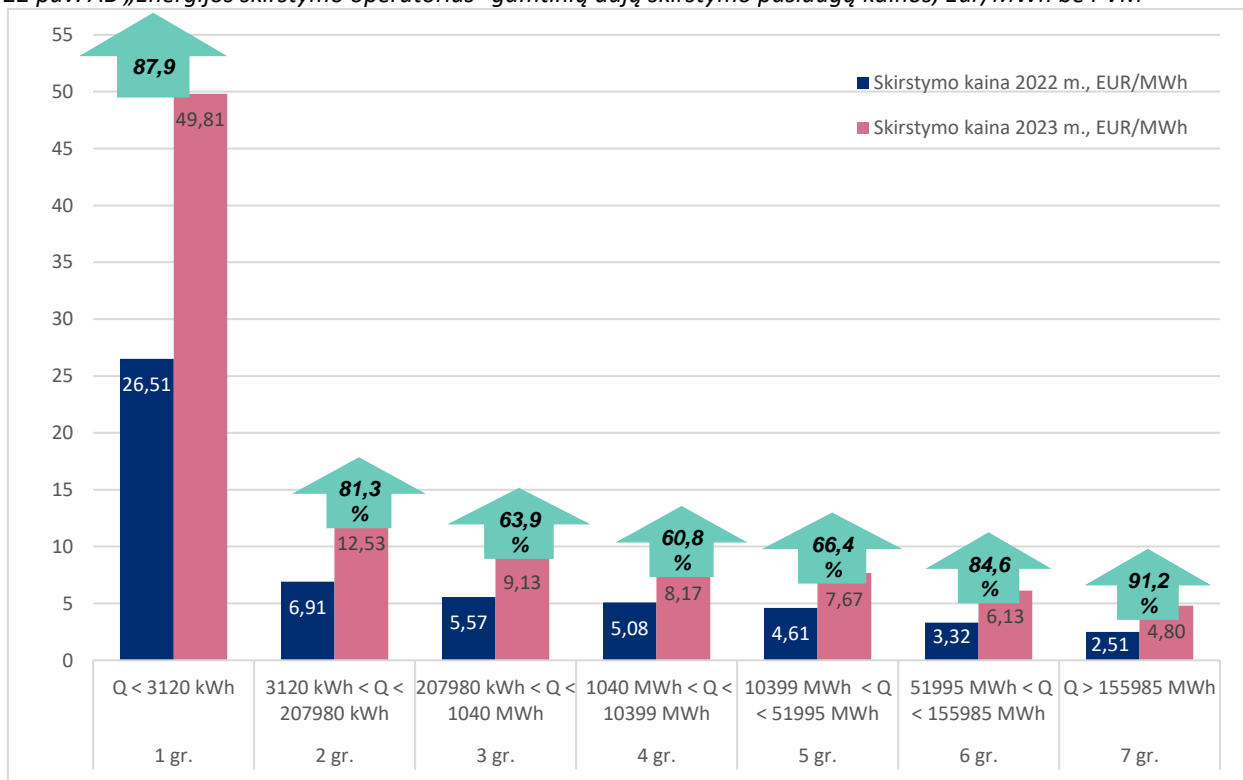
11 lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus skirstymo pajamų viršutinių ribų dinamika, tūkst. Eur, 2019–2023 m.

Pajamų lygis, tūkst. Eur	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	Pokytis, proc.
AB „Energijos skirstymo operatorius“	36 465,031	36 965,477	39 661,616	44 611,722	73 674,311	+65,15
AB agrofirma „Josvainiai“	50,369	54,084	53,349	55,641	46,702	-16,07
UAB „Gren Lietuva“	-	132,566	162,827	180,028	156,949	-12,82
UAB „Intergas“	-	-	2 589, 286	2 779,566	3 120,168	+12,3

Šaltinis – VERT.

VERT, išanalizavusi AB „Energijos skirstymo operatorius“ 2022 m. faktinius duomenis bei įvertinusi pateiktus prognozuojamus duomenis, 2023 metams nustatė 73 674 311 Eur gamtinių dujų skirstymo veiklos pajamų viršutinę ribą. Palyginus su 2022 m., ji didėja 65,15 proc. Pajamų viršutinė riba iš esmės didėja dėl išaugusių gamtinių dujų technologinių ir darbo užmokesčio sąnaudų.

AB „Energijos skirstymo operatorius“ vidutinė gamtinių dujų skirstymo kaina 10,82 Eur už MWh didėja 80,03 proc., palyginus su 2022 m. (6,01 Eur už MWh). Konkrečios gamtinių dujų skirstymo kainos diferencijuojamos atskiroms vartotojų grupėms pagal suvartojamų dujų kiekį. Kainų pokytį iš esmės lėmė didesnė 2023 metams nustatyta AB „Energijos skirstymo operatorius“ gamtinių dujų skirstymo veiklos pajamų viršutinė riba.

22 pav. AB „Energijos skirstymo operatorius“ gamtinių dujų skirstymo paslaugų kainos, Eur/MWh be PVM

Šaltinis – VERT.

Suskystintų gamtinių dujų terminalas (toliau – SGDT)

VERT nustatė AB „Klaipėdos nafta“ SGD pakartotinio dujinimo veiklos pajamų viršutinę ribą 2023 metams – 45 315 523 Eur, t. y. 44,50 proc. daugiau, nei buvo nustatyta praėjusiais metais (2022 m. – 31 359 743 Eur). AB „Klaipėdos nafta“ – SGDT operatoriui – pakartotinio dujinimo veiklos pajamų viršutinė riba didėja dėl planuojamų 71 proc. didesnių aplinkos taršos mokesčių

sąnaudų bei planuojamo 3 460 452 Eur kitų sąnaudų nuokrypio (konsultacinės, teisinės paslaugos, kaštai, susiję AB „Klaipėdos nafta“ SGD saugyklos įsigijimu bei veiklos sąnaudos).

Konkrečių SGD pakartotinio dujinimo ir perkrovos paslaugų kainų nustatymas

SGD pakartotinio dujinimo kaina susideda iš pastoviosios ir kintamosios dalių: pastovioji dalis skaičiuojama nustatytų perdavimo sistemos naudotojų vartojimo pajėgumų vienetui (Eur/(MWh/parą/metus), kintamoji dalis – planuojamo išdujinti SGD kiekio vienetui (Eur/MWh).

VERT 2 kartus tvirtino konkrečias SGD pakartotinio dujinimo paslaugų kainas, kurios galiojo 2022 m.:

– nuo 2022 m. sausio 1 iki gegužės 1 d. patvirtinta SGD pakartotinio dujinimo kainos pastovioji dalis – 149,88 Eur/(MWh/parą/metus) be PVM, kintamoji dalis – 0,41 Eur/MWh be PVM.

– nuo 2022 m. gegužės 1 d., įvertinus Valstybės reguliuojamų kainų gamtinių dujų sektoriuje metodikos pakeitimus dėl SGD pakartotinio dujinimo kainų nustatymo kaštais grįstu išdujinimo tarifu ir SGD terminalo užimtumą, SGD pakartotinio dujinimo kainos pastovioji dalis – 0 Eur/(MWh/parą/metus) be PVM, kintamoji dalis – 1,19 Eur/MWh be PVM.

VERT taip pat nustatė 2023 m. SGD perkrovos paslaugos kainą – 0,62 Eur/MWh be PVM. Palyginus su 2022 m. galiojusia, SGD perkrovos paslaugos kaina didėjo 10,71 proc. Kaina didėjo dėl perkrovos veiklai priskiriamų 10,71 proc. didesnių sąnaudų.

Nuo 2023 m. sausio 1 d. perkrovos kaina yra diferencijuojama:

mažųjų SGD krovinių, kurių dydis neviršija 15 000 m³ SGD – 0,62 Eur/MWh;

vidutinių SGD krovinių, kurių dydis yra nuo 15 000 m³ iki 50 000 m³ SGD imtinai – 0,48 Eur/MWh;

didžiųjų SGD krovinių, kurių dydis viršija 50 000 m³, tačiau negali viršyti SGD terminalo techninių pajėgumų perkrauti atitinkamo dydžio krovinius – 0,35 Eur/MWh.

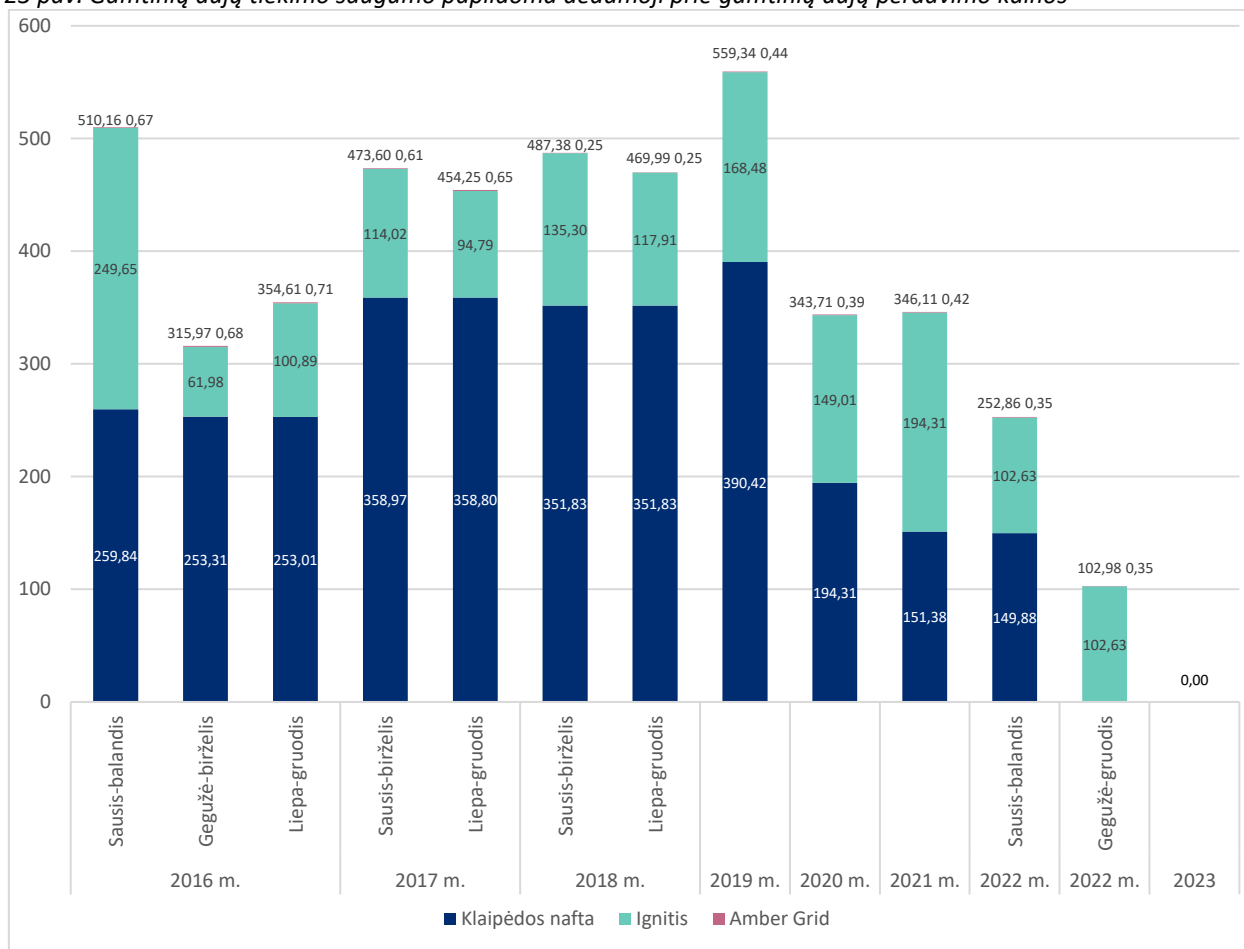
Tiekimo saugumo papildoma dedamoji prie gamtinių dujų perdavimo kainos

SGDT, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo sąnaudos, kurių nėra galimybės finansuoti iš kitų SGDT projektą įgyvendinančiai bendrovei prieinamų šaltinių, taip pat SGDT, jo infrastruktūros ir jungties visos pastoviosios eksploatavimo sąnaudos, kurios nėra įtrauktos į kitas valstybės reguliuojamas kainas, bei SGDT būtinojo kiekio tiekimo pagrįstos sąnaudos VERT nustatyta tvarka įtraukiamos į saugumo dedamąją. Saugumo dedamoji apskaičiuota kaip SGD pakartotinio dujinimo kainos pastoviosios dalies, SGD terminalo būtinojo kiekio tiekimo pagrįstų sąnaudų ir SGD terminalo lėšų administravimo sąnaudų, tenkančių vienam vartojimo pajėgumų vienetui, suma.

2022 m. kovo 31 d. VERT, įvertinusi SGD pakartotinio dujinimo kainų pokytį nuo 2022 m. gegužės 1 d., perskaičiavo saugumo dedamąją – nuo 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojo 102,98 Eur/(MWh/parą/metus) saugumo dedamoji, t. y. 59,27 proc. mažesnė saugumo dedamoji nei galiojo nuo 2022 m. sausio 1 d. (252,86 Eur/(MWh/parą/metus)).

Įvertinusi SGD terminalo užimtumą 2023 metais ir paskirtojo tiekėjo ankstesniais metais susidariusį pajamų nuokrypį dėl SGD įsigijimo kainų ir vidutinės importo kainos skirtumų bei vartojimo pajėgumų pasikeitimo, 2022 m. lapkričio 24 d. VERT 2023 metams nustatė saugumo dedamąją, lygią 0 Eur/(MWh/parą/metus).

23 pav. Gamtinių dujų tiekimo saugumo papildoma dedamoji prie gamtinių dujų perdavimo kainos

Šaltinis – VERT.

Vartotojų prijungimo įkainiai

2022 m. nebuvo sprendimų dėl naujų buitinių vartotojų sistemų prijungimo prie gamtinių dujų tinklų įkainių.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies s ir n punktai

Gamtinių dujų laikymas

Šiuo metu Lietuvoje nėra asmenų, vykdančių gamtinių dujų laikymo operatoriaus veiklą, taip pat operatoriai neteikia gamtinių dujų laikymo vamzdyne ir kitų papildomų paslaugų. Sistemos naudotojai naudojami Inčiukalnio požemine gamtinių dujų saugykla, esančia Latvijos Respublikoje. Dujų saugyklos pajėgumus Latvijos Respublikoje pagal pateiktas paraiškas paskirsto Latvijos perdavimo sistemos ir saugyklos operatorius JSC „Conexus Baltic Grid“.

2022 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo Nr. VIII-1973 2, 46, 47 ir 52 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIV-1185 buvo pakeistos 47 straipsnio nuostatos, kurios pakeitė gamtinių dujų atsargų kaupimo tvarką – tiekimo įmonės visų pirma turi naudoti gamtinių dujų rinkos priemones, taip pat turi teisę kaupti gamtinių dujų atsargas pažeidžiamiesiems vartotojams, kurios gali būti panaudojamos tik laikantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytos tvarkos. Tiekimo įmonės privalo kaupti gamtinių dujų atsargas buitiniams vartotojams. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, atsižvelgdama į buitinių vartotojų gamtinių dujų

suvartojimą 2017 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/1938 dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių, kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 994/2010 6 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais, nustato gamtinių dujų tiekėjams privalomą sukaupti gamtinių dujų kiekį buitiniams vartotojams ir šio kiekio sukauptimo terminus.

Atitinkamai Gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. „Dėl Gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas), 13 punkte numatyti šie buitiniams vartotojams gamtinių dujų kaupiamų atsargų kiekiai ir terminai:

- iki lapkričio 1 d. tiekimo įmonės užtikrina 100 procentų buitinių vartotojų poreikiui reikalingo gamtinių dujų kiekio saugojimą;
- iki vasario 1 d. tiekimo įmonės užtikrina 80 procentų buitinių vartotojų poreikiui reikalingo gamtinių dujų kiekio saugojimą;
- iki kovo 1 d. tiekimo įmonės užtikrina 60 procentų buitinių vartotojų poreikiui reikalingo gamtinių dujų kiekio saugojimą;
- iki balandžio 1 d. tiekimo įmonės užtikrina 20 procentų buitinių vartotojų poreikiui reikalingo gamtinių dujų kiekio saugojimą;
- nuo gegužės 1 d. iki spalio 31 d. tiekimo įmonės užtikrina buitiniams vartotojams vidutinio vasaros mėnesio periodui būtino gamtinių dujų kiekio saugojimą ir taiko kitas Aprašo 12 punkte nurodytas priemones, kurios kartu užtikrina patikimą gamtinių dujų tiekimą buitiniams vartotojams.

UAB „Ignitis“ požeminėje gamtinių dujų saugykloje Latvijoje 2022 m. spalio 31 dienai buvo sukaupti 3,3 TWh gamtinių dujų atsargų.

- Balansavimas
- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 6 dalies b punktas

Balansavimo režimas vykdomas vadovaujantis 2014 m. kovo 26 d. Komisijos reglamento (ES) Nr. 312/2014, kuriuo nustatomas dujų perdavimo tinklų balansavimo kodeksas, nuostatomis. Atitinkamai dauguma šio reglamento nuostatų, kurios nėra tiesiogiai taikomos, yra įgyvendinamos pagal PSO¹², SSO¹³ parengtus ir VERT patvirtintus teisės aktus. Šie teisės aktai nustato informacijos mainų taisyklės, disbalanso mokesčio kainodarą, neutralumo mokesčio nustatymą ir kitus balansavimo režimo aspektus¹⁴. VERT nuolat atlieka minėto reglamento įgyvendinimo stebėseną.

Nuo 2022 metų kovo 1 d. įsigaliojo VERT 2021 m. gruodžio 30 d. nutarimu Nr. O3E-1802 „Dėl AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistemos balansavimo taisyklių derinimo“ suderintos perdavimo sistemos operatoriaus AB „Amber Grid“ parengtos atnaujintos AB „Amber

¹² Naudojimosi AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistema taisyklės, suderintos VERT 2023 m. kovo 31 d. nutarimu Nr. O3E-381 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/95dda100cf9511ed9978886e85107ab2>) AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistemos balansavimo taisyklės, suderintos Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2021 m. gruodžio 30 d. Nr. O3E-1802 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/223312d0695211eca9ac839120d251c4>).

¹³ Naudojimosi AB „Energijos skirstymo operatorius“ gamtinių dujų skirstymo sistema taisyklės, suderintos VERT 2019 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. O3E-792 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ec27e5e011d711ea9d279ea27696ab7b>)

¹⁴ Valstybės reguliuojamos gamtinių dujų perdavimo veiklos pajamų ir kainų nustatymo metodika, patvirtinta Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2018 m. spalio 5 d. nutarimu Nr. O3E-314 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2fd91460c89811e8bf37fd1541d65f38/asr>)

Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistemos balansavimo taisyklės, kuriose atlikti esminiai pakeitimai:

- numatyta galimybė perleisti balansavimo atsakomybę kitam sistemos naudotojui;
- numatytas neutralumo mokesčio apskaičiavimas bei taikymas;
- vietoj įmonių teikiamų tiekimo grafikų numatyta, kad abi dujų pirkimo–pardavimo sandorio šalys teiks sandorio pranešimus (angl. *trade notification*);
- numatyta, kad sandorio pranešimai turi būti pateikiami ne vėliau nei likus 30 minučių iki dujų paros pabaigos (nelieka galimybės duomenis tikslinti pasibaigus dujų parai, t. y. nelieka „praėjusios dienos produkto“).

- Tarpvalstybiniai klausimai
- Prieiga prie tarpvalstybinės infrastruktūros, įskaitant paskirstymą ir perkrovų valdymą: Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 6 dalies c punktas, 41 straipsnio 9 ir 10 dalys

Pajėgumų paskirstymas ir perkrovų valdymas

Pajėgumų paskirstymas ir perkrovų valdymas vykdomas pagal 2017 m. kovo 16 d. Komisijos reglamentą (ES) 2017/459, kuriuo nustatomas dujų perdavimo sistemų pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodeksas ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 984/2013, ir 2015 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimą (ES) 2015/715, kuriuo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų I priedas, reikalavimus. Atitinkamai dauguma šių teisės aktų nuostatų, kurios nėra tiesiogiai taikomos, yra įgyvendinamos pagal PSO⁴, SSO⁵ ir SGDT operatoriaus¹⁵ parengtus ir VERT patvirtintus teisės aktus. Šios metodikos aprašo siūlomų produktų savybes, jų užsakymo ir paskirstymo tvarką.

VERT 2022 m. šia tematika suderino šiuos teisės aktų pakeitimus:

- AB „Amber Grid“ naudojimosi perdavimo sistema taisyklės.
- AB „Klaipėdos nafta“ naudojimosi SGD terminalu taisyklės (4 pakeitimai).

Pakeisti teisės aktai ir toliau užtikrins rinkos veikimu pagrįstas, nediskriminacines ir skaidrias sąlygas ir taisykles, susijusias su pasinaudojimu tinklais.

AB „Amber Grid“ dokumento pakeitimai užtikrins efektyvesnį ir didesnį pajėgumų panaudojimą naudojant susietuosius (angl. *bundled*) produktus sujungimo su Latvija taške, atliepianį į įtemptą situaciją dujų rinkoje.

AB „Klaipėdos nafta“ dokumento pakeitimai atlikti siekiant užtrinkti ilgalaikį ir efektyvesnį pajėgumų paskirstymą, pakeitimus susijusias su pajėgumų užsakymo terminais ir kitais klausimais susijusiais su įtempta situacija dujų rinkoje.

Regioninė kainodara

2020 m. Suomija, Estija ir Latvija priėmė sprendimą dėl FINESTLAT perdavimo paslaugų kainų zonos sukūrimo bei ITC. Lietuva prie šios bendros kainų zonos neprisijungė ir yra vertinama kaip atskira kainų zona. Siekiant efektyviai vystyti regioninę Baltijos–Suomijos šalių dujų rinką, VERT nustato harmonizuotas perdavimo paslaugų kainas įleidimo taškuose. Taip pat Baltijos–Suomijos šalių gamtinių dujų regiono kūrimo darbo grupėje buvo ieškoma sprendimų, kad būtų

¹⁵ AB „Klaipėdos nafta“ naudojimosi suskystintų gamtinių dujų terminalu taisyklės, suderintos VERT 2022 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. O3E-1649 (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6a397dc0716d11edbc04912defe897d1>)

susitarta dėl 4 šalių bendros gamtinių dujų rinkos zonos, ir tuo tikslu 2020 m. balandžio mėn. Europos Komisijos iniciatyva buvo pasirašytas susitarimas (angl. *Roadmap on regional gas market integration between Estonia, Finland, Latvia and Lithuania*) su pagrindiniais integracijos uždaviniais ir terminais. Tikslams pasiekti ir sukurti tinkamą ITC mechanizmą 4 šalių perdavimo sistemos operatoriai pasitelkė „Artelys“ konsultacinę įmonę, kuri 2021 m. viduryje atliko kaštų-naudos analizę ir pateikė siūlymus dėl ITC mechanizmo.

2021 m. lapkričio mėn. 4 šalių gamtinių dujų PSO parengė ir pateikė nacionalinėms reguliavimo institucijoms susitarimo projektą dėl regioninės dujų perdavimo sistemos įleidimo tarifo ir ITC susitarimo tarp Suomijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos PSO. Atitinkamų šalių nacionalinės reguliavimo institucijos išnagrinėjo pateiktą ITC susitarimą, tačiau negavo pakankamo pagrindimo iš PSO, kad siūlomas ITC susitarimas užtikrina PSO sąnaudų kompensavimo tvarką taip, kad nebūtų neigiamos įtakos PSO renkamoms pajamoms. Atsižvelgiant į tai, 2022 m. kovo mėnesį nacionalinės reguliavimo institucijos išsiuntė PSO raštą su prašymu patikslinti ITC susitarimą taip, kad ITC užtikrintų PSO sąnaudų padengimą. PSO balandžio mėn. pateikė patikslintą ITC susitarimą, tačiau 2022 m. pasikeitusi geopolitinė situacija lėmė esminius gamtinių dujų rinkos pokyčius, dėl kurių ITC susitarimas, sukurtas remiantis kitomis prielaidomis apie rinkos funkcionavimą, nebeatitiko esamos situacijos ir gali neteikti naudos visoms dalyvaujančioms šalims.

Atsižvelgdami į tai, 2022 m. spalio 12 d. Baltijos–Suomijos nacionalinių reguliavimo institucijų pirmininkai sutarė atidėti Baltijos–Suomijos gamtinių dujų rinkos sujungimą, numatydami, kad sujungimas gali įvykti ne anksčiau kaip 2024 m. spalio mėnesį.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 11 dalis

Skundų ir ginčų nagrinėjimas

2022 m. pokyčių nuo pernai metų ataskaitoje teiktos informacijos nebuvo.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies c punktas

Tarpvalstybiniai susitarimai

Žr. Regioninė kainodara

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies g punktas

PSO investicijų derinimas

VERT derina investicijų projektus, susijusius su naujų energetikos objektų statyba, esamų energetikos objektų atstatymu, modernizacija, rekonstrukcija ar veikiančių energetikos objektų plėtra ir kt. Energetikos įstatymas numato pareigą VERT vertinti investicijų pagrįstumą. Jeigu investicijos nėra suderintos su VERT, jos negali būti pripažintos pagrįstomis ir nėra įskaičiuojamos į reguliuojamų paslaugų kainas. Taip pat VERT derina ir vertina PSO ir SSO parengtus dešimties metų plėtros planus.

VERT 2023 m. kovo mėnesį suderino AB „Amber Grid“ bendrai sąrašu derinamas investicijas atliktas arba planuojamas atlikti 2021-2025 metais, kurių vertė yra ne daugiau kaip 7 559,7 tūkst. Eur. Bendrovė, įvertinusi diagnostikos rezultatus, skyrė lėšas atskirų magistralinių dujotiekių

atkarpų atnaujinimui, siekiant užtikrinti patikimą ir saugų dujų perdavimo sistemos veikimą. Taip pat bus pakeisti tam tikri dujų sistemos priklausiniai, įsigytas reikalingas turtas, atnaujintos dujų skirstymo stotys. Taip pat investuojama į programinę įrangą, skirtą efektyviam perdavimo sistemos ir duomenų valdymui.

- Tinklo kodeksų ir gairių įgyvendinimas
- Pajėgumų paskirstymo mechanizmų tinklo kodeksas
- Perdavimo tinklų balansavimo kodeksas
- Sistemų sąveikos ir duomenų mainų tinklų kodeksas

Esminių pasikeitimų, susijusių su 2015 m. balandžio 30 d. Komisijos reglamento (ES) 2015/703, kuriuo nustatomas sistemų sąveikos ir duomenų mainų tinklo kodeksas, įgyvendinimo tobulinimu, 2022 m. nebuvo. Kitų temų klausimais esminiai pakeitimai pateikti šiuose skyriuose – „Prieiga prie tarpvalstybinės infrastruktūros, įskaitant paskirstymą ir perkrovos valdymą“ ir „Balansavimas“.

- Tarifų tinklo kodeksas

Vadovaujantis 2017 m. kovo 16 d. Europos Komisijos Reglamente (ES) 2017/460, kuriuo nustatomas suderintos gamtinių dujų perdavimo tarifų struktūros tinklo kodeksas, 26 straipsniu bei 28 straipsniu VERT paskelbė viešąją konsultaciją dėl Lietuvos gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus AB „Amber Grid“ teikiamų paslaugų kainų nustatymo metodikos naujam dujų perdavimo kainų reguliavimo periodui (2024–2028 m.). Siūlomi šie metodiniai pakeitimai:

- konkrečios ribos priskyrimo kiekio komponentei keitimas į nefiksuotą, nustatomą VERT motyvuotu sprendimu;
- kainos už perduodamą kiekį diferencijavimas išleidimo taškuose;
- naujas vidinis įleidimo taškas, orientuotas į biometano gamintojus;
- einamosios paros daugiklio pakeitimas iš 1,5 į 1,7.

Viešosios konsultacijos, kuri baigėsi 2023 m. vasario 1 d., metu iš rinkos dalyvių pastabų ir pasiūlymų nebuvo gauta. 2023 m. kovo 31 d. VERT gavo ACER rekomendacijas, kurias šiuo metu vertina.

12 lentelė. Pagrindiniai gamtinių dujų tinklo techniniai rodikliai

Rodikliai	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Šalies maksimalus vartojimas (TWh/parą)	0,118	0,110	0,115	0,140	0,094
Dujotiekių įleidimo taškų pajėgumai (TWh/metus)	187,2	187,2	187,71	187,2	198,58
Dujotiekių išleidimo taškų pajėgumai (TWh/metus)	66,35	66,35	66,54	66,35	81,95
Maksimalūs išdujinimo techniniai pajėgumai, m ³ /dieną	10 244 300	10 244 300	10 244 300	10 244 300	10 244 300
Bendras SGD talpų tūris, m ³	170 000	170 000	170 000	170 000	170 000
PSO skaičius	1	1	1	1	1
PSO tinklas (km)	2 115	2 113	2 113	2 285	2 288
SSO skaičius	5	4	5	5	5
SSO tinklas (km)	9 091	9 602	9 820	9 988	10 090

Šaltinis – VERT.

4.2. Konkurencijos skatinimas ir rinkos funkcionavimas

4.2.1. Didmeninė rinka

Didmeninės rinkos dalyviai ir struktūra

2022 m. didmeninėje gamtinių dujų rinkoje parduota ir (ar) suvartota 35 176 GWh gamtinių dujų, t. y. 47,5 proc. daugiau nei 2021 m., kai buvo parduota ir (ar) suvartota 23 846 GWh gamtinių dujų.

13 lentelė. *Didmeninės gamtinių dujų tiekimo rinkos struktūra 2014–2022 m., GWh*

Didmeninės gamtinių dujų tiekimo rinkos struktūra	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pagal dvišales sutartis Lietuvoje	21 548	23 711	18 329	18 856	17 463	18 831	19 710	19 526	32 167
Biržoje*	1 134	652	299	376	943	2 711	3 687	4 320	3 009
Iš viso	22 682	24 363	18 628	19 232	18 406	21 542	23 397	23 846	35 176

* Vertinami tie gamtinių dujų biržos sandoriai, kai pirkėjo prekybos aikštelė yra Lietuvoje.

Šaltinis – VERT.

- Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra
- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies i punktas

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo (toliau – GDĮ) nuostatomis VERT nuolat stebi ir kontroliuoja, kaip gamtinių dujų sektoriuje veikiantys ūkio subjektai laikosi GDĮ ir kituose teisės aktuose nustatytų skaidrumo, nediskriminavimo ir konkurencijos gamtinių dujų sektoriuje, licencijuojamos ar leidimais reguliuojamos veiklos sąlygų ir reikalavimų, kaip saugomos ir ginamos vartotojų teisės ir teisėti interesai, įskaitant vartotojams teikiamos informacijos patikimumą. Ūkio subjektai, veikiantys didmeninėje gamtinių dujų rinkoje, privalo skelbti atskiruose teisės aktuose numatytą informaciją viešai. VERT, vadovaudamasi patvirtintu viešai skelbtinos informacijos aprašu, VERT interneto svetainėje skelbia gamtinių dujų sektoriaus ūkio subjektų viešai skelbiamos informacijos sąrašą¹⁶. Taip pat VERT, vadovaudamasi minėtu aprašu, kiekvienais metais tikrina, kaip ūkio subjektai skelbia šiame sąrašė nurodytą informaciją viešai. Nustačiusi viešai skelbiamos informacijos trūkumus, VERT rengia rekomendacijas, susijusias su paslaugų energetikos sektoriuje kainų atitiktimi skaidrumo, nediskriminavimo ir kitiems teisės aktų nustatytiems reikalavimams. Vadovaujantis Energetikos įstatymo nuostatomis šios rekomendacijos skelbiamos ne rečiau kaip kartą per 5 metus ir teikiamos Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai. Naujas rekomendacijas numatoma paskelbti 2023 metais.

Siekdama atlikti rinkos stebėseną VERT, vadovaudamasi VERT patvirtintomis Energetikos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo įmonių informacijos teikimo taisyklėmis, renka informaciją iš reguliuojamų ūkio subjektų. Ūkio subjektų pateiktos informacijos pagrindu, siekdama didinti rinkos dalyvių informuotumą bei užtikrinti, kad rinkos dalyviai disponuotų patikima informacija, VERT reguliariai rengia pusmetines gamtinių

¹⁶<https://www.regula.lt/dujos/Puslapiai/gamtiniu-duju-sektoriaus-ukio-subjektu-viesai-skelbiamos-informacijos-sarasas-.aspx>

dujų rinkos stebėsenos ataskaitas, metines plėtros apžvalgas ir jas skelbia VERT interneto svetainėje.

VERT pagal REMIT ir toliau vykde užduotis, susijusias su bendra gamtinių dujų ir elektros energijos rinkos stebėseną. Plačiau informacija apie REMIT stebėseną pateikta šios ataskaitos Elektros sektoriaus apžvalgoje.

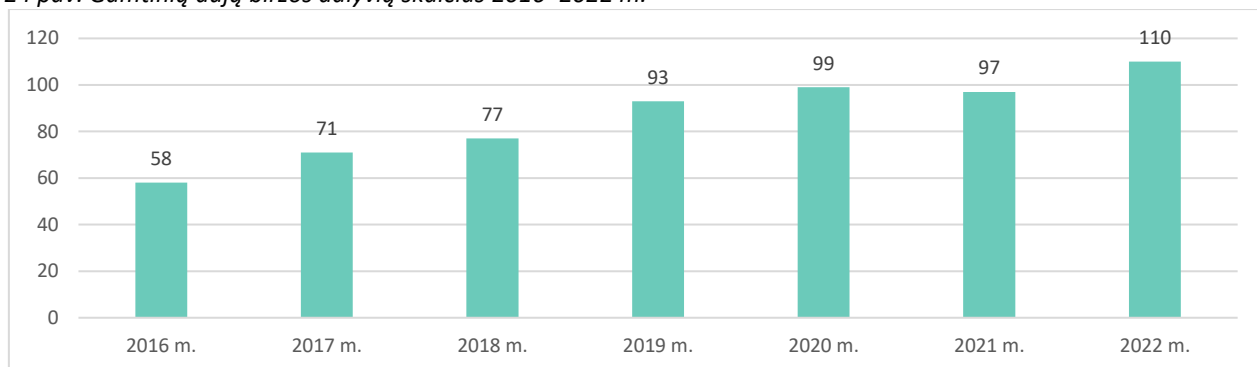
VERT, siekdama sudaryti prielaidas susiformuoti veiksmingai konkurencijai gamtinių dujų rinkose bei užkirsti kelią asmenims piktnaudžiauti didele įtaka gamtinių dujų rinkose, vadovaudamasi Rinkų tyrimo taisyklėmis, atlieka rinkos tyrimus. Atitinkamai, VERT savo interneto svetainėje nuolat skelbia ir atnaujiną rinkų tyrimų ataskaitas, išskyrus informaciją, kuri laikoma konfidencialia, ir galutinius sprendimus dėl rinkos tyrimo rezultatų ar jų dalis be konfidencialios informacijos. Pažymėta, kad 2022 metais nebuvo atliktų rinkos tyrimų.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies j punktas

Prekyba gamtinių dujų biržose

2022 m. pabaigoje UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje buvo registruoti 110 biržos dalyviai, iš kurių 66 aktyvūs.

24 pav. Gamtinių dujų biržos dalyvių skaičius 2016–2022 m.

Šaltinis – VERT.

2020 m. sausio 1 d. Lietuvos, Latvijos ir Estijos rinkose veikianti regioninė dujų birža UAB „GET Baltic“ sėkmingai pradėjo veiklą Suomijoje, tapdama vieninga regionine prekybos platforma Baltijos šalių ir Suomijos dujų rinkoms. UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje 2022 m. buvo suprekiauta 6 946 553 MWh gamtinių dujų. Palyginti su 2021 m. laikotarpiu, UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje parduotas gamtinių dujų kiekis 12,70 proc. mažesnis.

Vidutinė gamtinių dujų kaina UAB „GET Baltic“ gamtinių dujų biržoje 2022 m. buvo 118,16 Eur/MWh, arba 193,87 proc. didesnė nei 2021 m. (40,21 Eur/MWh). 2022 m. prekybos apyvarta biržoje sudarė 820,8 mln. Eur ir buvo 156,56 proc. didesnė nei 2021 m.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies k ir l punktai

VERT gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo srityje prižiūri pagrindines gamtinių dujų tiekimo sutarčių sąlygas dėl gamtinių dujų tiekimo patikimumo užtikrinimo tarp gamtinių dujų tiekimo įmonių ir vartotojų. Tuo tikslu tiekimo įmonės kasmet VERT teikia informaciją apie pagrindines sudarytų gamtinių dujų tiekimo sutarčių sąlygas ir turi teisę pareikalauti, kad gamtinių dujų įmonės patikslintų sutartis, kad šios atitiktų GDĮ ir kitų teisės aktų nustatytus

reikalavimus. Jeigu gamtinių dujų įmonė neįvykdys šio reikalavimo, VERT, gindama viešąjį interesą, turi teisę kreiptis į teismą dėl sutarties pakeitimo. 2022 m. konkurenciją ribojančios sutartinės praktikos nebuvo nustatyta.

14 lentelė. *Gamtinių dujų didmeninės rinkos rodikliai 2016-2022 m.*

	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Gamtinių dujų gamyba	-	-	-	-	-	-	-
Aktyvių didmeninės rinkos dalyvių skaičius, vnt.	9	8	11	9	12	14	16
Biodujų dalis gamtinių dujų tinkle	-	-	-	-	-	-	-
Gamtinių dujų paklausa, GWh*	18,628	19,232	18,406	21,542	23,397	23,846	35,176
Energijos gamintojų dujų paklausa	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Importas, GWh	24,222	27,374	23,639	28,402	30,487	24,290	36,078
Transportuota perdavimo tinklais į kitas ES šalis, GWh	368	2,599	2,308	5,990	7,960	1,902	24,814
Pagrindinis importo šaltinis ir dalis, proc.	Dujotiekis (60,32)	SGDT (54,84)	Dujotiekis (64,68)	SGDT (65,32)	SGDT (65,30)	SGDT (67,26)	SGDT (84,88)
Gamtinių dujų tiekimo šaltinių skaičius	2	2	2	2	2	2	2
Trijų didžiausių didmenininkų rinkos dalis, proc.	31,40	22,14	24,30	24,09	30,37	32,29	44,92
Suprekiutas gamtinių dujų kiekis momentinėje (<i>spot</i>) gamtinių dujų rinkoje, GWh	299	442	1 084	2 438	6 641	7 943	6 780
Suprekiutas gamtinių dujų kiekis ateities sandorių gamtinių dujų rinkoje, GWh	-	-	-	420	565	14	167
Iš viso suprekiauta gamtinių dujų biržoje, GWh	299	442	1 084	2 858	7 206	7 957	6 947
Vidutinė momentinė (<i>spot</i>) gamtinių dujų kaina, EUR/MWh	18,07	17,47	22,87	18,42	12,05	40,24	117,38

*pagal dvišales sutartis ir gamtinių dujų biržos sandoriai, kai pirkėjo prekybos aikštelė yra Lietuvoje.

Šaltinis – VERT.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies u punktas

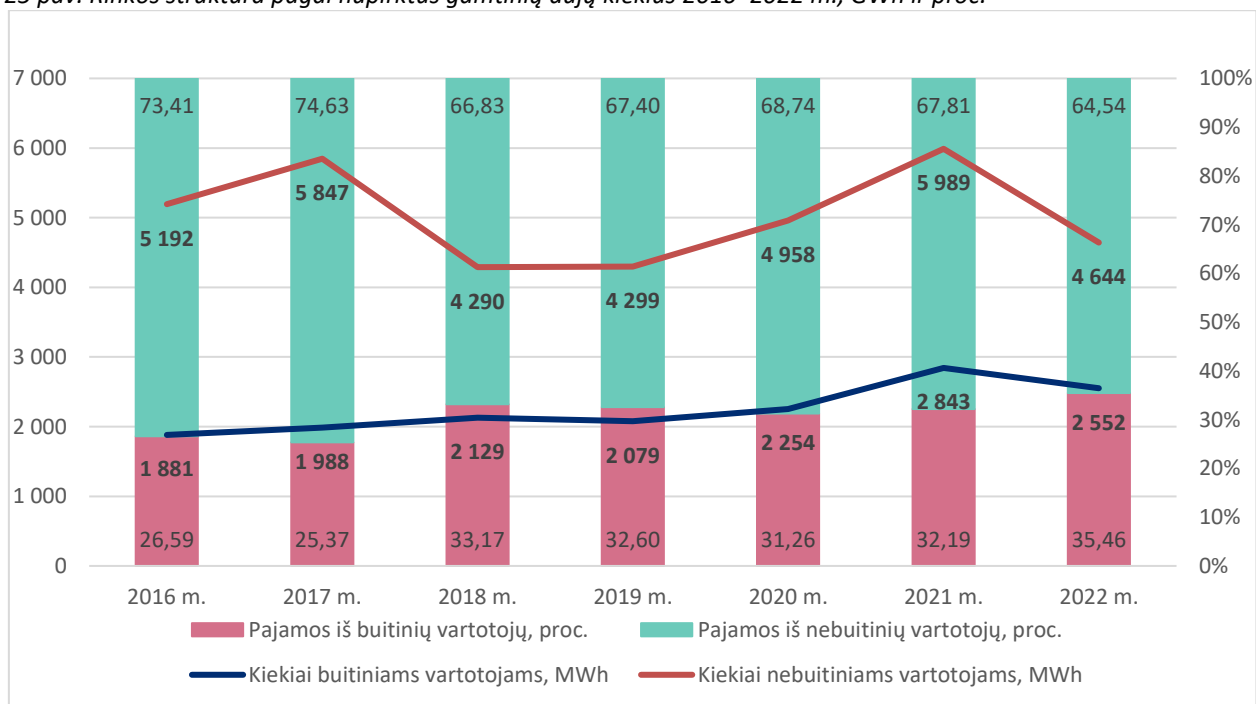
Esminių pasikeitimų, susijusių su keitimosi duomenimis procesų suderinimo tobulinimu svarbiausiems rinkos procesams regioniniu lygmeniu, 2022 m. nebuvo. Papildomai žiūrėkite skyrių „Tarpvalstybiniai klausimai“.

4.2.2. Mažmeninė rinka

- Kainų lygio, skaidrumo lygio, rinkos atvėrimo ir konkurencijos lygio bei efektyvumo priežiūra

Gamtinių dujų mažmeninės rinkos statistika pateikiama, vertinant gamtinių dujų tiekimo įmones, rinkos dalyvius (fizinius ar juridinius asmenis), kurie sudaro gamtinių dujų tiekimo sutartis su galutiniais vartotojais¹⁷.

25 pav. Rinkos struktūra pagal nupirktus gamtinių dujų kiekius 2016–2022 m., GWh ir proc.

Šaltinis – VERT.

2022 m. Lietuvoje buvo 621,2 tūkst. gamtinių dujų vartotojų, iš kurių – 613,3 tūkst. buitiniai ir 7,9 tūkst. – nebutiniai. 2021 m. buvo 609,7 tūkst. buitinių ir 8,2 tūkst. – nebutinių vartotojų.

Buitiniai vartotojai, kurie pagal vartotojų skaičių užima 98,74 proc. visos mažmeninės vartotojų rinkos, suvartojo tik 35,46 proc. gamtinių dujų, kurios buvo patiektos mažmeninėje gamtinių dujų tiekimo rinkoje. Nebutiniai vartotojai nupirko 64,54 proc. mažmeninėje gamtinių dujų tiekimo rinkoje patiekto gamtinių dujų kiekio, nors jų, kaip vartotojų, skaičius, palyginti su buitinių vartotojų skaičiumi, buvo labai mažas – tik 1,26 proc.

Buitinių vartotojų segmentas

2022 m. mažmeninėje rinkoje dujas buitiniams vartotojams tiekė 4 įmonės. 2022 m. buitiniai vartotojai suvartojo 2 552 GWh gamtinių dujų (10,25 proc. mažiau nei 2021 m.). Buitiniai vartotojai už gamtines dujas sumokėjo 137,447 mln. Eur (137,85 proc. daugiau nei 2021 m.). Pajamų didėjimą lėmė padidėjusi gamtinių dujų kaina. UAB „Ignitis“ ir toliau išlieka pagrindinis gamtinių dujų tiekėjas buitiniams vartotojams: 2022 m. šios įmonės užimama rinkos dalis sudarė 99,82 proc. visų pardavimų buitiniams vartotojams.

¹⁷ Išskyrus gamtinių dujų tiekimo sutartis galutiniams vartotojams, kurių gamtinių dujų vartojimo pajėgumas didesnis už REMIT 2 straipsnio 1 dalies 5 punkto antroje pastraipoje nustatytą ribą (600 GWh)

Tarifai buitiniams vartotojams

Gamtinių dujų tarifai buitiniams vartotojams perskaičiuojami du kartus per metus. Gamtinių dujų tarifas buitiniams vartotojams susideda iš pastoviosios dalies, kuri mokama kas mėnesį, nepriklausomai nuo suvartojamų gamtinių dujų kiekio, ir kintamosios dalies – mokama už suvartojamą gamtinių dujų kiekį. Metų viduryje perskaičiuojama tik kintamoji tarifo dalis. Į gamtinių dujų tarifą buitiniams vartotojams įskaičiuojama:

- prognozuojama gamtinių dujų kaina;
- tiekimo paslaugos kaina;
- tiekimo saugumo kainą;
- perdavimo kaina (įvertinus ir saugumo dedamąją);
- skirstymo kaina;
- skirtumas tarp ankstesnio tarifų galiojimo laikotarpio prognozuotų ir faktinių gamtinių dujų (produkto) kainų, sumažinus jį Energetikos įstatymo 19² straipsnyje nurodytais suvartotų gamtinių dujų kainos dalies kompensavimo buitiniams vartotojams dydžiais, jeigu tokie dydžiai nustatomi.

2022 m. gegužės 24 d. įsigaliojo Energetikos įstatymo ir GDĮ pakeitimai, kurie numatė gamtinių dujų kainos dalies kompensavimo dydžių įtraukimą į gamtinių dujų tarifus buitiniams vartotojams ir tokiu būdu leido sumažinti gamtinių dujų importo kainos augimo įtaką buitiniams vartotojams. Gamtinių dujų buitiniams vartotojams skirti kompensavimo dydžiai buvo patvirtinti tarifams, įsigaliojusiems nuo 2022 m. liepos 1 d., ir tarifams, galiojantiems nuo 2023 m. sausio 1 d.

15 lentelė. Patvirtinti papildomos dedamosios prie gamtinių dujų skirstymo paslaugos kainų kompensavimo dydžiai ir gamtinių dujų tiekimo kainos, susijusios su gamtinių dujų įsigijimo sąnaudomis, dalies kompensavimo dydžiai

Įmonė	Papildomos dedamosios prie gamtinių dujų skirstymo paslaugos kainos kompensavimo dydis (Eur/m ³) su PVM		Gamtinių dujų tiekimo kainos, susijusios su gamtinių dujų įsigijimo sąnaudomis, dalies kompensavimo dydis (Eur/m ³) su PVM	
	nuo 2022-07-01	nuo 2023-01-01	nuo 2022-07-01	nuo 2023-01-01
UAB "Ignitis"	1,90	0,57	0,54	0,99
UAB „Intergas“	2,70	1,10	0,54	0,99
UAB Gren Lietuva	1,72	0,65	0,54	0,99
AB agrofirma „Josvainiai“	2,55	0,52	0,54	0,99

Šaltinis – VERT.

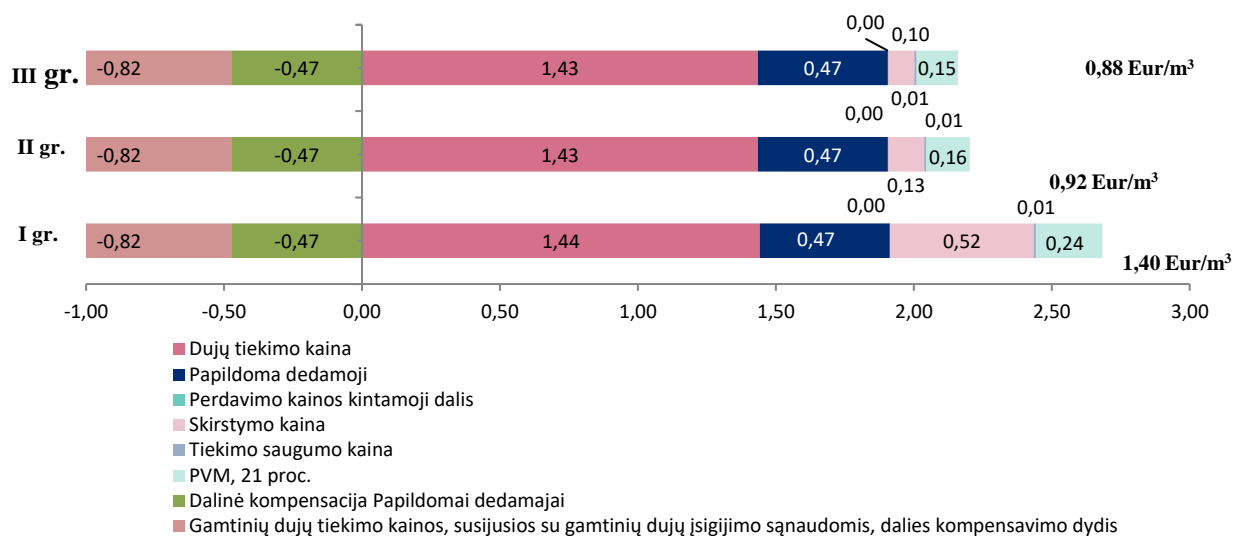
16 lentelė. Gamtinių dujų tarifai buitiniams vartotojams (Eur su PVM/m³)

Įmonė	Grupė	2022 m. I pusr.		2022 m. II pusr.		2023 m. I pusr.		Pokytis, Eur	
		Pastovioji tarifo dalis	Kintamoji tarifo dalis	Pastovioji tarifo dalis	Kintamoji tarifo dalis	Pastovioji tarifo dalis	Kintamoji tarifo dalis	Pastovioji tarifo dalis	Kintamoji tarifo dalis
UAB „Ignitis“	I gr.	0,56	0,80	0,56	1,02	0,56	1,40	0,00	0,38
	II gr.	3,99	0,55	3,99	0,77	3,99	0,92	0,00	0,15
	III gr.	3,99	0,53	3,99	0,75	3,99	0,88	0,00	0,13
UAB Gren Lietuva	II gr.	3,94	0,89	3,94	1,01	3,94	1,16	0,00	0,15
AB agrofirma „Josvainiai“	I gr.	0,63	0,85	0,63	0,95	0,63	0,98	0,00	0,03
	II gr.	3,99	0,75	3,99	0,86	3,99	0,87	0,00	0,01
UAB „Intergas“	I gr.	1,45	0,61	1,45	0,83	1,45	0,87	0,00	0,04
	II gr.	1,45	0,56	1,45	0,78	1,45	0,82	0,00	0,04

Šaltinis – VERT.

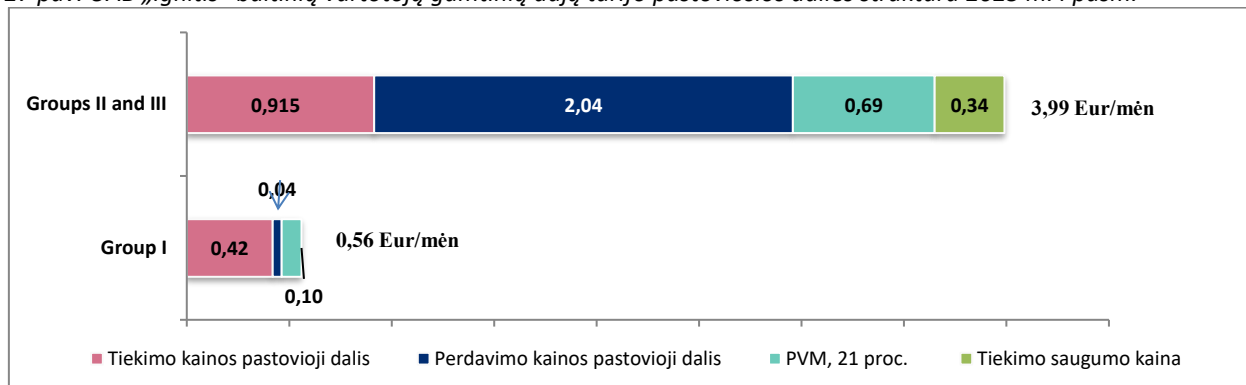

26 pav. UAB „Ignitis“ buitinių vartotojų gamtinių dujų tarifo kintamosios dalies struktūra 2023 m. I pusm.

Šaltinis – VERT.

27 pav. UAB „Ignitis“ buitinių vartotojų gamtinių dujų tarifo pastoviosios dalies struktūra 2023 m. I pusm.

Šaltinis – VERT.

Pastovus mokestis per mėnesį mokamas dujų sistemos funkcionalumui palaikyti bei galiai (pralaidumo užsitikrinimui) magistraliniuose dujotiekiuose rezervuoti, užtikrinant, kad kiekvienas vartotojas bet kuriuo momentu galėtų gauti kokybišką paslaugą. Taip pat į pastovų mokestį yra įskaičiuotos apskaitos, sutarčių sudarymo (tiekimo kaina) išlaidos.

Konkurencija ir rinka: mažmeninė rinka

17 lentelė. Mažmeninės rinkos rodikliai (buitiniai vartotojai)

Mažmeninės rinkos rodikliai (buitiniai)	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Gamtinių dujų suvartojimas, GWh	1 879	1 986	2 127	2 079	2 254	2 843	2 552
Vartotojų skaičius	566 200	575 314	587 570	595 253	602 978	609 740	613 337
Registruotų tiekėjų skaičius	4	4	4	4	4	4	4
Aktyvių tiekėjų skaičius	4	4	4	4	4	4	4
Rinkos dalis trijų didžiausių tiekėjų pagal matavimo priemonių skaičių	99,96	100,0	100,0	99,98	99,84	99,98	99,98
Tiekėjų, užimančių daugiau kaip 5 proc. rinkos dalies, skaičius	1	1	1	1	1	1	1
Tiekėjų, turinčių daugiau kaip 5 proc. rinkos vartotojų, skaičius	1	1	1	1	1	1	1
Pakeitusių tiekėją vartotojų dalis (paskirstytą dujų kiekį), proc.		0,09	0	0	0	0	0

Pakeitusių tiekėjų vartotojų dalis (pagal matavimo priemonių skaičių), proc.		0,46	0	0	0	0	0
Teisės aktuose numatyta tiekėjo keitimo trukmė	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.
Vidutinė tiekėjo keitimo trukmė	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Vartotojų atsiskaitančių pagal reguliuojamą tarifą skaičius	566 200	575 314	587 570	595 253	602 978	609 740	613 337
HHI pagal pardavimus	9 972	9 981	9 979	9 978	9 968	9 962	9 965
HHI pagal matavimo priemonių skaičių	9 899	9 992	9 992	9 991	9 991	9 988	9 988
Atjungimų skaičius dėl neapmokėtų sąskaitų	0	0	0	3	10	12	20
Vidutinė kaina vartotojo per metus suvartojančio 9000 kWh, Eur/metus	353	383	379	442	289	393	708

Šaltinis – VERT.

18 lentelė. Mažmeninės rinkos rodikliai (nebutiniai vartotojai)

Mažmeninės rinkos rodikliai (nebutiniai)	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Gamtinių dujų suvartojimas, GWh	5 192	5 847	4 290	4 299	4 958	5 989	4 644
Vartotojų skaičius	6 959	7 168	7 380	7 732	7 458	8 150	7 819
Registruotų tiekėjų skaičius, vnt.		40	33	23	30	36	51
Aktyvių tiekėjų skaičius, vnt.		16	15	16	20	15	35
Rinkos dalis trijų didžiausių tiekėjų pagal matavimo priemonių skaičių	98,37	99,33	92,41	94,94	93,20	85,04	81,38
Tiekėjų, užimančių daugiau kaip 5 proc. rinkos dalies, skaičius, vnt.	2	2	2	3	2	5	2
Tiekėjų, turinčių daugiau kaip 5 proc. rinkos vartotojų, skaičius, vnt.	1	1	1	1	1	1	1
Pakeitusių tiekėjų vartotojų dalis (paskirstytą dujų kiekį), proc.		0,22	6,76	10,68	16,80	24,67	28,00
Pakeitusių tiekėjų vartotojų dalis (pagal matavimo priemonių skaičių), proc.		0,43	1,96	1,96	3,80	7,47	9,69
Teisės aktuose numatyta tiekėjo keitimo trukmė	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.	3 sav.
Vidutinė tiekėjo keitimo trukmė	-	-	-	-	-	-	-
Vartotojų atsiskaitančių pagal reguliuojamą tarifą skaičius, vnt.	0	0	0	0	0	0	0
HHI pagal pardavimus	7 004	6 958	6 752	5 897	3 704	3 338	3 385
HHI pagal matavimo priemonių skaičių	9 634	9 666	9 480	9 183	8 150	7 885	7 432

Šaltinis – VERT.

Mažmeninės gamtinių dujų rinkos priežiūra, Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies i, j, k, l ir u punktai

VERT atlieka reguliuojamų gamtinių dujų įmonių planinius patikrinimus, siekdama nustatyti, kaip įmonės laikosi nustatytų sąnaudų ir kainų lygio. 2022 m. VERT gamtinių dujų įmonių planinių reguliuojamos veiklos patikrinimų neatliko.

- Vartotojų apsauga ir ginčų sprendimas
- Priedo I laikymasis (Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies o punktas)

VERT, vadovaudamasi Energetikos įstatymo 4 straipsnio 3 dalimi, atlikdama energetikos veiklos reguliavimo, priežiūros ir kontrolės funkcijas, pagal kompetenciją užtikrina valstybės politikos vartotojų teisių apsaugos srityje įgyvendinimą energetikos sektoriuje. Vartotojų apsaugos priemonės yra numatytos GDĮ 57 straipsnyje. 2022 m. pakeitimų nebuvo.

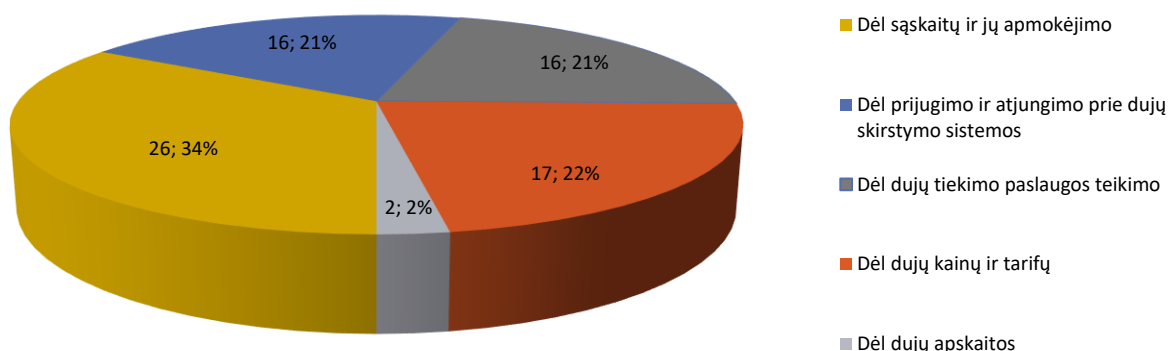
- Prieigos prie vartotojų duomenų užtikrinimas (Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 1 dalies q punktas, Priedo I h punktas)

2022 m. vartotojų duomenų prieigos sąlygos iš esmės nesikeitė. Vadovaujantis teisiniu reglamentavimu, gamtinių dujų vartotojams privalo būti sudarytos tinkamos ir pakankamos sąlygos prieigai prie informacijos ir duomenų apie faktinį energijos suvartojimą, mokėjimus už jiems patiektą energijos kiekį ir (ar) su energijos tiekimu susijusias paslaugas. Tinkamomis ir pakankamomis prieigos priemonėmis laikoma sąskaitos pateikimas vartotojui arba elektroninė prieiga prie vartotojo mokėjimo duomenų ar kitos pagrįstos priemonės. Dujų vartotojai aptarnaujami savitarnos svetainėje www.e.ignitis.lt/.

- Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnio 11 dalis, 4 dalies e punktas

2022 m., kaip ir 2021 m., galiojo ta pati skundų teikimo ir nagrinėjimo tvarka, pakeitimų nebuvo. 2022 m. VERT gavo ir išnagrinėjo 77 kreipimusis. Gautų kreipimųsi pasiskirstymas pagal kreipimosi pobūdį pateiktas paveiksle žemiau.

28 pav. 2022 m. gautų kreipimųsi dujų sektoriuje pasiskirstymas (proc.) pagal kreipimosi pobūdį

Šaltinis – VERT.

19 lentelė. Vartotojų apsaugos rodikliai

Vartotojų rodikliai	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
Buitinių vartotojų skaičius	575 314	587 570	595 253	602 978	609 749	613 337
Vartotojų, kuriems teikiamas garantinis tiekimas, skaičius	2683	17	15	0	0	0
Kalendorinių dienų skaičius tarp įspėjimo susimokėti sąskaitą ir atjungimo numatytas teisės aktuose	15	15	15	15	15	15
Atjungtų vartotojų dėl neapmokėtų sąskaitų skaičius	0	0	3	10	12	20
Vartotojų, patiriančių energijos nepriteklių, skaičius	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Vartotojų, atsiskaitančių pagal socialinį tarifą, skaičius	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Šaltinis – VERT.

4.3. Tiekimo saugumas

- 41 straipsnio 1 dalies t punktas

VERT nėra atsakinga už būtinųjų laikinų apsaugos priemonių, reikalingų staiga įvykus energijos rinkos krizei ar iškilus grėsmei asmenų fizinei saugai ar saugumui, arba aparatūros ar įrenginių arba sistemos vientisumo saugumui, nustatymą ar įgyvendinimą.

- 41 straipsnio 1 dalies h punktas

Paslaugų kokybė

GDJ numato pareigą VERT nustatyti gamtinių dujų įmonių paslaugų kokybės, įskaitant patikimumo, rodiklius ir jų įvertinimo tvarką.

Pagal VERT patvirtintą Gamtinių dujų teikiamų paslaugų patikimumo ir kokybės rodiklių, jų įvertinimo tvarkos aprašą, minimalūs kokybės lygiai kiekvienai dujų įmonei nustatomi individualiai konkrečiam kainų reguliavimo periodui.

Pagrindiniai nenutrūkstamo gamtinių dujų tiekimo kokybės rodikliai yra SAIDI ir SAIFI per ataskaitinį laikotarpį. SAIDI ir SAIFI rodikliai diferencijuojami pagal nutraukimo priežastis.

VERT 2022 m. liepos mėn. konstatavo, kad AB „Amber Grid“, UAB „Intergas“, UAB „Gren Lietuva“, AB agrofirma „Josvainiai“ ir UAB „SG dujos“ faktiniai veiklos kokybės rodikliai tenkina konkrečiai dujų įmonei nustatytus minimalius kokybės lygius.

AB „Energijos skirstymo operatorius“ 1 faktinis veiklos patikimumo kokybės rodiklis, t. y. SAIFI, netenkina konkrečiai dujų įmonei nustatyto minimalaus kokybės lygio. Atsižvelgdama į tai, VERT pakoregavo AB „Energijos skirstymo operatorius“ nustatytą 2021 m. gamtinių dujų skirstymo veiklos investicijų grąžą – ją sumažino 2 procentais.

- Pasiūlos ir paklausos pusiausvyros priežiūra

PSO kas dvejus metus, pasikonsultavęs su suinteresuotais subjektais bei atsižvelgdamas į esamą ir numatomą pasiūlą bei paklausą, VERT nustatyta tvarka parengia ir pateikia VERT dešimties metų tinklo plėtros planą. Tinklo plėtros plane nurodomos veiksmingos priemonės, skirtos sistemos pajėgumų pakankamumui ir tiekimo saugumui užtikrinti.

2022 m. gegužės – birželio mėn. Lietuvos PSO parengė ir viešai konsultavosi dėl 2022-2031 m. tinklo plėtros plano, kuris buvo viešai paskelbtas PSO interneto tinklalapyje¹⁸. 2022–2031 m. tinklo plėtros plane numatyta įgyvendinti šiuos infrastruktūros projektus:

– Kartu su Latvijos dujų perdavimo sistemos operatoriumi įgyvendinti dujotiekių jungties tarp Lietuvos ir Latvijos pajėgumų padidinimą. Projekto tikslas – užtikrinti gamtinių dujų tiekimo saugumą ir patikimumą, efektyvesnį infrastruktūros panaudojimą bei geresnę Baltijos šalių dujų rinkų integraciją ir bendros rinkos funkcionavimą. Projektą planuojama baigti 2023 m.

– 2023–2025 m. – įgyvendinti bandomąjį projektą ir nustatyti, kaip esamą dujų sistemą pritaikyti žaliojo vandenilio transportavimui. Nuo 2026 m. – palaipsniui pritaikyti dujų perdavimo sistemos infrastruktūrą vandenilio ir metano mišinio transportavimui. Sėkmingai įgyvendinus šiuos projektus, 2030 m. bus sudarytos galimybės iki 10 proc. gamtinių dujų sistemoje pakeisti žaliojo vandenilio dujomis.

Plane numatytos ir perdavimo sistemos plėtros, atstatymo bei modernizavimo investicijos. Dalis jų finansuojamos ES struktūrinių fondų lėšomis.

¹⁸ <https://www.ambergrid.lt/data/public/uploads/2023/02/desimties-metu-tinklo-pletros-planas-2022-2031.pdf>

Taip pat PSO ir SSO VERT kasmet teikia įmonės metinės veiklos ir saugumo užtikrinimo ataskaitas, kuriose pateikia per einamuosius ir ateinančius dvejus metus planuojamus sistemos naudotojams perduoti, skirstyti ir tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją transportuoti dujų kiekius. PSO nurodo apibendrintą informaciją apie perdavimo sistemos aktualių taškų panaudojimą, nurodant ataskaitinio laikotarpio maksimalų pajėgumų panaudojimą procentais kiekvieną mėnesį, palyginus su aktualių taškų techniniais pajėgumais.

Pastaraisiais metais perdavimo sistema perduodamų dujų kiekis Lietuvos rinkos poreikiams kasmet nežymiai kinta.

20 lentelė. Perdavimo sistema transportuoti gamtinių dujų kiekiai 2021–2024 m. (MWh)

Išleidimo taškas	2021 m. faktas	2022 m. faktas	2023 m. nustatytas	2024 m. (prognozė)
Kiemėnų išleidimo taškas	1 902 066	18 427 752	9 674 027	7 700 000
Vidinis išleidimo taškas	12 563 631	8 485 980	22 646 291	10 121 465
Vidinis – Achema išleidimo taškas	11 572 012	7 089 682		10 930 000
Santakos išleidimo taškas	0	6 385 980	8 035 816	11 474 036
Šakių išleidimo taškas	26 693 104	23 399 125	26 269 950	26 000 000
Iš viso išleistas kiekis	52 730 813	63 788 519	66 626 084	66 225 501

Šaltinis – VERT.

- Pikinio poreikio ar tiekėjų trūkumo padengimo priemonės

Esant įprastinėms perdavimo sistemos veikimo bei tiekimo į Lietuvą sąlygoms, pikiniai dujų suvartojimai yra visiškai tenkinami. Esant dujų transportavimo sutrikimams būtų naudojamos šios priemonės:

- sistemos naudotojams, pasirašiusiems su tiekimo įmone nenutrūkstamo tiekimo sutartis, dujos tiekiamos iš Inčiukalnio požeminės saugyklos;
- taikomi gamtinių dujų tiekimo ir transportavimo prioritetai bei dujų tiekimo ribojimo ir laipsniško nutraukimo eiliškumas, nustatytas gamtinių dujų perdavimo sutartyse su sistemos naudotojais, tiesiogiai prijungtais prie perdavimo sistemos;
- tiekimo įmonės privalėtų vykdyti PSO ir SSO nurodymus, kaip tai nustatyta Nacionaliniame gamtinių dujų tiekimo ekstremaliųjų situacijų valdymo plane.